

**EDİRNE ARKEOLOJİ ve ETNOGRAFYA
MÜZESİ'NDE YER ALAN BAZI DÜZ
DOKUMALARIN ANALİZİ**

İsmihan KABA

Yüksek Lisans Tezi

Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı

2022

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

**EDİRNE ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE YER ALAN BAZI DÜZ
DOKUMALARIN ANALİZİ**

(Analysis of Some Plain Weavings in Edirne Archeology and Ethnography Museum)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmihan KABA

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU

Erzurum

Ocak, 2022

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

İsmihan KABA tarafından hazırlanan “. Edirne Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi’nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların Analizi ” başlıklı çalışması 24/ 01 / 2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Geleneksel Türk El Sanatları Sanat Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ Erzurum Teknik Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır.
Danışman:	Prof. Dr. A.Aslıhan EROĞLU Atatürk Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır.
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Umbulbanu HAMİDOVA Atatürk Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır.

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**EDİRNE ARKEOLOJİ ve ETNOGRAFYA MÜZESİ’NDE YER ALAN BAZI DÜZ DOKUMALARIN ANALİZİ**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

24/ 01 / 2022

Aslı Islak İmzalıdır.

İsmihan KABA

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışma konusunun seçiminde ve tezin her aşamasında fikirleri ile beni yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU' na, kaynak taramasında yardımını esirgemeyen Arş. Gör. Oğuzhan KABALCI ve Ayşegül ZENCİRKIRAN'a müzede bana göstermiş oldukları kolaylıklardan dolayı alan araştırması döneminde Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Müdürü olan Hasan KARAKAYA, müze personellerinden Uzman Ayşegül BOZKAYA ve Hamdi GÜNDOĞDU, özel güvenlik görevlisi Hikmet MERTER, memur Mustafa LAZOĞLU, Recep İstihdam YAPAN'a son olarak eğitimim sürecinde benden desteğini esirgemeyen başta sevgili ailem ve eşime teşekkür ediyorum.

İsmihan KABA

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EDİRNE ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE YER ALAN BAZI DÜZ DOKUMALARIN ANALİZİ

İsmihan KABA

Ocak 2022, 251 sayfa

Amaç: Yapılan tez çalışmasının amacı Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan dokumaların gün yüzüne çıkarılarak zengin kültür mirasımızın bilimsel olarak kayıt altına alınması, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasıdır.

Yöntem: Çalışma kapsamında öncelikle Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki yetkili kişilerle görüşüldü. Müzede tez kapsamında incelenebilecek sayıda düz dokumaların tespiti yapıldı. Müzede yer alan düz dokumaların bir bölümü kompozisyon, renk ve ebatları incelenerek fotoğrafları çekildi. Envanter kayıtları incelenerek müzeye ne zaman ve nasıl geldikleri, müzede nasıl muhafaza edildiklerine dair bilgilere ulaşıldı. İncelenecek olan eserlerin fotoğrafları çekilerek bilgisayar üzerinde bazı dokumaların çizimleri yapıldı.

Bulgular: “Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların Analizi” adı altında yapılan yüksek lisans çalışmasında inceleme imkânı bulduğumuz düz dokumalar satın alınma yolu ile müzeye kazandırılmış eserlerden oluşmaktadır. Araştırma yaptığımız müzede 500 civarında dokumanın yer aldığı görüldü. Bu araştırma kapsamında inceleme altına alınan 42 dokumanın XIX. ve XX. Yüzyıl'a ait olduğu belirlendi.

Sonuçlar: Yapılan araştırma sonucunda Edirne iline has bir dokuma türünün olmadığı anlaşılmıştır. Edirne Etnografya müzesindeki incelediğimiz dokumaların envanter kayıtları mevcuttur. Dokumaların bir bölümünün yöresi tespit edilirken, bir bölümü hakkında net bir sonuca ulaşılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Edirne, Düz Dokuma, Müze, Kilim, Şarköy, Tekirdağ.

ABSTRACT

MASTER THESIS

ANALYSIS OF SOME PLAIN WEAVINGS IN EDİRNE ARCHEOLOGY AND ETHNOGRAPHY MUSEUM

İsmihan KABA

January 2022, 151 pages

Purpose: The aim of the thesis study is to unearth the weavings in Edirne Archeology and Ethnography Museum, to record, protect and transfer our rich cultural heritage scientifically to future generations.

Method: Within the scope of this study firstly the authorized persons in Edirne Archeology and Ethnography Museum were interviewed. Information was obtained about whether the plain weaves in the museum that can be examined within the scope of the thesis. After the face-to-face interviews, it was understood that there were enough works and then necessary official permissions were obtained. Some of the flat weavings in the museum were photographed by examining their composition, color and size. By examining the inventory records, information about when and how they came to the museum and how they were preserved in the museum was obtained. Photographs of the Works to be examined were taken and some weaving drawings were made on the computer.

Findings: The plain weavings that we had the opportunity to examine in the graduate study under the name of "Analysis of Some Flat Weaves in the Edirne Archeology and Ethnography Museum" consist of artifacts brought to the museum by purchasing. It was seen that there are around 500 weavings in the museum were searched. Within the scope of this research, it was determined that 42 weaving samples in vestigation belong to the 19th and 20th centuries.

Results: As a result of the research, it was understood that there is no weaving type unique to Edirne province. There are inventory records of the weavings we examined in the Edirne ethnography museum. While the region of some of the weavings was determined, a clear conclusion could not be reached about some of them.

Keywords: Edirne, Flat weaving, Museum, Kilims, Şarköy, Tekirdağ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
İKİNCİ BÖLÜM	3
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Açıklamalar	3
Dokumanın Tanımı	3
Anadolu Öncesi Düz Dokuma Yaygıların Tarihçesi	4
Türk Düz Dokuma Yaygıları	7
<i>Anadolu-Türk Düz Dokuma Yaygılarının Tarihsel Gelişimi</i>	7
Düz Dokuma Yaygıların Tanımı ve Teknik Özellikleri	11
Bezayağı Dokuma	12
Düz atkı yüzlü dokuma.	13
Kilim Tanımı ve Kilim Dokuma Teknikleri	13
Kilimlerin Motif ve Kompozisyon Özellikleri.....	20
Cicim Tanımı ve Teknikleri	22
Motiflerin Uygulanışı Bakımından Cicim Teknikleri.....	24
Seyrek Motifli Cicim	24
Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim.....	24
Sık motifli cicim.....	25
Atkı yüzlü sık motifli cicim	25
Çözümlü yüzlü cicim.....	26
Zili-Sili Tanımı ve Teknikleri	27
Sumak Tanımı ve Teknikleri.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	34
Yöntem	34
Araştırma Yöntemi.....	34

Araştırmanın Veri Kaynakları	35
Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların	
Kompozisyon ve Motif Özellikleri	35
Şarköy Kilimleri.....	58
Şarköy Kilimlerinin Teknik ve Renk Özellikleri	61
Şarköy Kilimlerinde Renk.....	63
Şarköy Kilimlerinin Motif Özellikleri	64
Şarköy Kilimlerinin Kompozisyon Özellikleri	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	78
Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	78
BEŞİNCİ BÖLÜM	83
Katalog	83
Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesindeki Bazı Düz Dokumaların Analizi.....	83
ALTINCI BÖLÜM.....	189
Değerlendirme ve Karşılaştırma.....	189
YEDİNCİ BÖLÜM	225
Sonuç	225
KAYNAKÇA	227
ÖZGEÇMİŞ.....	233

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	<i>Mısır’da XVIII. yüzyılda Krallık Döneminde Yaşamış IV. Tuthmosis’in Mezarında Bulunan Örtü, M.Ö. 1417.....</i>	5
Şekil 2.	<i>Başadar Kurganında ve Kuzey Moğalistan’daki Noin-Ula’da bulunan dokuma parçası</i>	6
Şekil 3.	<i>Başadar Kurganında ve Kuzey Moğalistan’daki Noin- Ula’da bulunan dokuma parçası</i>	7
Şekil 4.	<i>M.Ö. 7000-6000 Yıllarına Ait Kilim Görünüşlü Duvar Resmi.....</i>	8
Şekil 5.	<i>XIII. yüzyıl Selçuklu Dönemi Kilimi</i>	9
Şekil 6.	<i>Osmanlı Saray Kilimi, XVII. yüzyıl Vakıflar Halı Müzesi.....</i>	10
Şekil 7.	<i>17. yüzyıla ait Kilim Parçası</i>	11
Şekil 8.	<i>Bezayağı Dokuma</i>	13
Şekil 9.	<i>Düz Atkı Yüzlü Dokuma.....</i>	13
Şekil 10.	<i>İlikli kilim.....</i>	15
Şekil 11.	<i>İliksiz “dikey çizgisi olmayan kilimler”</i>	16
Şekil 12.	<i>Atkıların Aynı Çözüden Geri Dönmesi İle İliklerin Yok Edilmesi Tekniği.....</i>	17
Şekil 13.	<i>Çift Kenetleme İle İliklerin Yok Edildiği Kilim Türü.....</i>	17
Şekil 14.	<i>Normal Atkılar Arasına Ek Atkı Sıkıştırılması Tekniği</i>	18
Şekil 15.	<i>Eğri Atkalı Kilim Dokuması</i>	18
Şekil 16.	<i>Sarma Kontur</i>	19
Şekil 17.	<i>Eğri Atkalı Kontur</i>	20
Şekil 18.	<i>Cicim Dokuma</i>	22
Şekil 19.	<i>Seyrek Motifli Cicim</i>	24
Şekil 20.	<i>Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim.....</i>	25
Şekil 21.	<i>Sık Motifli Cicim.....</i>	25
Şekil 22.	<i>Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim</i>	26
Şekil 23.	<i>Çözü Yüzlü Cicim</i>	26
Şekil 24.	<i>Düz Zili Tekniği</i>	28
Şekil 25.	<i>Seyrek Zili Tekniği</i>	28
Şekil 26.	<i>Çapraz Zili.....</i>	29
Şekil 27.	<i>Damalı Zili.....</i>	29
Şekil 28.	<i>Konturlu Zili- Zili- Verne</i>	30
Şekil 29.	<i>Düz Sumak</i>	31
Şekil 30.	<i>Atkısız Düz Sumak Dokuması</i>	31

Şekil 31. <i>Balıksırtı Sumak Dokuması</i>	32
Şekil 32. <i>Balıksırtı Atkısız Sumak Dokuması</i>	32
Şekil 33. <i>Ters Sumak Dokuması</i>	33
Şekil 34. <i>Çapraz- Alternatif Sumak Dokuma</i>	33
Şekil 35. <i>Katalog 19 No'lu Kilim “Motifleri Yatay Eksende Gelişen Kilimler”</i>	37
Şekil 36. <i>Katalog 26 No'lu Kilim “Motifleri Dikey Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler”</i>	37
Şekil 37. <i>Katalog 05 No'lu Kilim “Mihraplı Kompozisyonlu Kilimler”</i>	37
Şekil 38. <i>Katalog 18 No'lu Kilim “Motifleri Diyagonal Olarak Sıralanmış Kompozisyonlu Kilimler”</i>	38
Şekil 39. <i>Katalog 19 No'lu Kilimden Detay (Bereket Motifi)</i>	38
Şekil 40. <i>Katalog 05 No'lu Kilimden Detay (Bereket Motifi)</i>	39
Şekil 41. <i>Katalog 3 No'lu Kilim (Bereket Motifi)</i>	39
Şekil 42. <i>Katalog 3 Nolu Kilimden Detay (Aşk ve Birleşim)</i>	40
Şekil 43. <i>Katalog 2 No'lu Kilimden Detay (Suyolu Motifi)</i>	40
Şekil 44. <i>Katalog 04 No'lu Kilimden Detay (Suyolu Motifi)</i>	41
Şekil 45. <i>Katalog 07 No'lu Kilimden Detay (Yıldız Motifi)</i>	41
Şekil 46. <i>Katalog 09 No'lu Kilimden Detay (Yıldız Motifi)</i>	42
Şekil 47. <i>Katalog 05 No'lu Kilimden Detay (Haç Motifi)</i>	42
Şekil 48. <i>Katalog 42 Nolu Kilimden Detay (Akrep Motifi)</i>	43
Şekil 49. <i>Katalog 38 Nolu Kilimden Detay (Canavar İzi)</i>	43
Şekil 50. <i>Katalog 02 No'lu Kilimden Detay (Ejder Motifi)</i>	44
Şekil 51. <i>Katalog 19 No'lu Kilimden Detay (Koç Boynuzu Motifi)</i>	45
Şekil 52. <i>Katalog 01 Nolu Killimden Detay (Koç Boynuzu Motifi)</i>	45
Şekil 53. <i>Katalog 14 No'lu Kilimden Detay (Kurt Ağzı Motifi)</i>	46
Şekil 54. <i>Katalog 07 No'lu Kilimden Detay (Kuş Motifi)</i>	46
Şekil 55. <i>Katalog 09 No'lu Kilimden Detay (Kuş Motifi)</i>	47
Şekil 56. <i>Katalog 13Nolu Kilimden Detay (Kuş Motifi)</i>	47
Şekil 57. <i>Katalog 14 No'lu Kilimden Detay (Eli Belinde Motifi)</i>	48
Şekil 58. <i>Katalog 25 No'lu Kilimden Detay (Göz Motifi)</i>	48
Şekil 59. <i>Katalog 11 No'lu Kilimden Detay (Tarak Motifi)</i>	49
Şekil 60. <i>Katalog 38 No'lu Kilimden Detay (El motifi)</i>	50
Şekil 61. <i>Katalog 31 No'lu Kilimden Detay (Muska Motifi)</i>	50
Şekil 62. <i>Katalog 26 nolu kilimden detay (Sandık motifi)</i>	51
Şekil 63. <i>Katalog 04 No'lu Kilimden detay (Saç Bağı Motifi)</i>	51

Şekil 64. Katalog 32 No 'lu kilimden detay (Küpe Motifi)	52
Şekil 65. Katalog 06 ' dan detay (Yaba Motifi).....	52
Şekil 66. Katalog 06 Nolu Kilimden Detay (Bukağı Motifi)	53
Şekil 67. Katalog 05 No 'lu Kilimden Detay (Çengel Motifi)	53
Şekil 68. Katalog 38 No 'lu Kilimden Detay (Çakmak Motifi)	54
Şekil 69. Katalog 12 No 'lu Kilimden Detay (Hayat Ağacı Motifi)	54
Şekil 70. Katalog 27 Nolu Kilimden Detay (Hayat Ağacı Motifi).....	55
Şekil 71. Katalog 18 Nolu Kilimden Detay (Çiçek Motifi).....	55
Şekil 72. Katalog 23 No 'lu Kilimden Detay (Elma Motifi)	56
Şekil 73. Katalog:1, 2, 4, 8 No 'lu Kilimler	56
Şekil 74. Katalog:11, 15, 25,34 No 'lu Kilimler	56
Şekil 75. Katalog: 38, 42 No 'lu Kilimler	57
Şekil 76. Katalog 30 nolu Kilim ve Detayı (Bindallı Motifi).....	57
Şekil 77. Bindallı Motifi	58
Şekil 78. Çomça ve Gıvrım Motifi	58
Şekil 79. Ayna Motifli Eğri Atkılı Şarköy Kilimi Dokuma Örneğinden Detay	62
Şekil 80. Geometrik Motifli Eğri Atkılı Şarköy Kilimi Detay	62
Şekil 81. Toprak Ev Motifli Kilim.....	64
Şekil 82. Toprak Ev Motifli Kilim. Toprak Evler İçerisinde El, İbrik, Kuş, Ağaç Motifleri Vardır.	64
Şekil 83. Kilim Dokuma.....	65
Şekil 84. 19. yy. Şarköy Kilim, Detay, Makkonj-60 Özel Koleksiyon.....	65
Şekil 85. Şarköy Kilimi Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi Katalog 22Nolu Kilim (Hayat Ağacı motifi)	66
Şekil 86. Mihrap ya da Ayna İçinde Lale Tomurcuğu, Kuş, İbrik, El ve Tepede İnsan Yüzü (Maske)	66
Şekil 87. Kadın Kukla Figürü.....	67
Şekil 88. Karakaçki (Elibeline)	67
Şekil 89. “Karakaçki Motifi” İle Halı Detay (Chiprovsti Museum Collection,2017, s. 29) ...	67
Şekil 90. Tekirdağ Şarköy Kilimi18. yy. Ankara Etnografya Müzesi Karakaçki Motifli Kilim (Eli Belinde Motifi).....	68
Şekil 91. Tekirdağ Şarköy Kilimi 19. yy. Ankara Etnografya Müzesi Krakaçki Motifli Kilim (Eli Belinde Motifi).....	68
Şekil 92. Kuğu	69
Şekil 93. Uçan Kuş	69

Şekil 94. Tavşan.....	69
Şekil 95. Meyveli dal (Elma Motifi)	70
Şekil 96. Meyveli Dalı	70
Şekil 97. Üzüm Salkımlı Dal Üzerinde Kuş Motifi	70
Şekil 98. Tavus Kuşu Figürleri.....	71
Şekil 99. Açılmış Gül (Lahana)	71
Şekil 100. Gül Tomurcuğu	71
Şekil 101. İkinci Grup Şarköy Kilim Örneği	72
Şekil 102. Üçüncü Grup Şarköy Kilim Örneği.	73
Şekil 103. Dördüncü grup Şarköy Kilim Örneği (Mihrap ve Mihrap İçinde Hayat Ağacı) ...	73
Şekil 104. 20. yüzyıl “Kufarit” Modelinin Çizimi (Çiprovsti müze Koleksiyonundan Örnek Halı, 2017, s. 29)	75
Şekil 105. Katalog 14 Nolu Kilim Bir Detayı	75
Şekil 106. Hayat Ağacı Motifi Chiprovsti halısı Reprediksiyon (Chiprovsti Museum Collection, 2017, s. 29).....	76
Şekil 107. Katalog 23 No ’lu Kilim Çizimi	76
Şekil 108. Hayat ağacı motifli kilim dokuma (Edirne Arkeoloji ve Etnografya müzesindeki dokuma ile benzer motif kullanılması dikkat çekmektedir).....	77
Şekil 109. Tekirdağ Şarköy Kilimlerinden Detay	77
Şekil 110. Chiprovsti Halısından Detay	77
Şekil 111. Üzüm Salkımlı Dal Üzerinde Kuş Motifi	77
Şekil 112. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi.....	78
Şekil 113. Müze Bahçesinden Bir Fotoğraf (Mezar Taşları)	78
Şekil 114. Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri	79
Şekil 115. Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri	79
Şekil 116. Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri	80
Şekil 117. Müze Salonundan Bir Fotoğraf	80
Şekil 118. Müzede Sergilenen Şarköy Kilimi.....	81
Şekil 119. Müzede Sergilenen Şarköy Kilimi.....	81
Şekil 120. Müzede sergilene Şarköy Kilimi	82
Şekil 121. Müze Salonundan.....	82
Şekil 122. Örnek 1	84
Şekil 123. Çizim 1	85
Şekil 124. Örnek 2	87
Şekil 125. Çizim 2	88

Şekil 126. Örnek 3	90
Şekil 127. Çizim 3	91
Şekil 128. Örnek 4	93
Şekil 129. Çizim 4	94
Şekil 130. Örnek 5	96
Şekil 131. Çizim 5	97
Şekil 132. Örnek6	99
Şekil 133. Çizim 6	100
Şekil 134. Örnek 7	102
Şekil 135. Çizim 7	103
Şekil 136. Örnek 8	105
Şekil 137. Çizim 8	106
Şekil 138. Örnek 9	108
Şekil 139. Çizim 9	109
Şekil 140. Örnek 10	111
Şekil 141. Çizim 10	112
Şekil 142. Örnek 11	114
Şekil 143. Çizim 11	115
Şekil 144. Örnek 12	117
Şekil 145. Çizim 12	118
Şekil 146. Örnek 13	120
Şekil 147. Çizim 13	121
Şekil 148. Örnek: 14	123
Şekil 149. Çizim 14	124
Şekil 150. Örnek 15	126
Şekil 151. Çizim 15	127
Şekil 152. Örnek 16	129
Şekil 153. Çizim 16	130
Şekil 154. Örnek 17	132
Şekil 155. Çizim 17	133
Şekil 156. Örnek 18	135
Şekil 157. Örnek19	137
Şekil 158. Çizim 19	138
Şekil 159. Örnek 20	140
Şekil 160. Çizim 20	141

Şekil 161. Örnek 21	143
Şekil 162. Çizim 21	144
Şekil 163. Örnek 22	146
Şekil 164. Çizim 22	147
Şekil 165. Örnek 23	149
Şekil 166. Çizim 23	150
Şekil 167. Örnek 24	152
Şekil 168. Örnek 25	154
Şekil 169. Örnek 26	156
Şekil 170. Örnek 27	158
Şekil 171. Örnek 28	160
Şekil 172. Örnek 29	162
Şekil 173. Örnek 30	164
Şekil 174. Örnek 31	166
Şekil 175. Örnek 32	168
Şekil 176. Örnek 33	170
Şekil 177. Örnek 34	172
Şekil 178. Örnek 35	174
Şekil 179. Örnek 36	176
Şekil 180. Örnek 37	178
Şekil 181. Örnek 38	180
Şekil 182. Örnek 39	182
Şekil 183. Örnek 40	184
Şekil 184. Örnek 41	186
Şekil 185. Örnek 42	188
Şekil 186. Antalya Kaş Yöresine Ait Kilim	191
Şekil 187. Katalog 1 Nolu Kilim Dokuma	191
Şekil 188. Antalya/ Döşemealtı Yöresine Ait Kilim	192
Şekil 189. Katalog 02 Nolu Kilim Dokuma	192
Şekil 190. Aksaray Yöresine Ait Kilim.....	193
Şekil 191. Katalog 03 Nolu Kilim Dokuma	193
Şekil 192. Kars Yöresine Ait Halı Dokuma	194
Şekil 193. Katalog 04 Nolu Kilim Dokuma	194
Şekil 194. Sivrihisar Yöresine Ait Kilim Dokuma	195
Şekil 195. Katalog 05 Nolu Kilim Dokuma	195

Şekil 196. <i>Makedonya 'ya Ait Kilim Dokuma</i>	195
Şekil 197. <i>Trakya Yöresine Ait Kilim Dokuma</i>	196
Şekil 198. <i>Katalog 07 Nolu Kilim Dokuma</i>	196
Şekil 199. <i>Malatya/ Akçadağ Yöresine Ait Kilim Dokuma Malatya müzesi</i>	196
Şekil 200. <i>Katalog 08 Nolu Kilim Dokuma</i>	197
Şekil 201. <i>Şarköy Kilim Dokuma</i>	197
Şekil 202. <i>Katalog 09 No 'lu Kilim Dokuma</i>	198
Şekil 203. <i>Konya Yöresine Ait Kilim Dokuma</i>	198
Şekil 204. <i>Katalog 11Nolu Kilim Dokuma</i>	198
Şekil 205. <i>Şarköy Kilimi</i>	199
Şekil 206. <i>Katalog 12 Nolu Kilim Dokuma</i>	199
Şekil 207. <i>Cihprovtsi Dokumalarından Detay</i>	200
Şekil 208. <i>Şarköy Kilimi</i>	200
Şekil 209. <i>Katalog 13 Nolu Kilim Dokuma</i>	200
Şekil 210. <i>Kars Yöresine Ait Kilim Dokuma</i>	201
Şekil 211. <i>Katalog 14 Nolu Kilim Dokuma</i>	201
Şekil 212. <i>Malatya Kilim Çuval</i>	202
Şekil 213. <i>Katalog 15 Nolu Kilim Dokuma</i>	202
Şekil 214. <i>Cihprovtsi Belediyesine Ait Kilim Dokuma</i>	202
Şekil 215. <i>Katalog 16 Nolu kilim Dokuma</i>	203
Şekil 216. <i>Kemaliye/ Eğin Halısı</i>	203
Şekil 217. <i>Katalog 17 Nolu Kilim Doluma</i>	203
Şekil 218.. <i>Katalog 30 Nolu Kilim Dokuma</i>	204
Şekil 220. <i>Kars Yöresine Ait Sumak</i>	205
Şekil 221. <i>Katalog 19 Nolu Kilim</i>	205
Şekil 222. <i>Chiprovtsi Belediyesi 'ne Ait Kilim Dokuma</i>	205
Şekil 223. <i>Katalog 20 Nolu Kilim</i>	206
Şekil 224. <i>Chiprovtsi Kilim Detayı</i>	206
Şekil 225. <i>Katalog 22 Nolu kilim</i>	206
Şekil 226. <i>Şarköy Kilimi (21. Yüzyıl başı Chiprovtsi 'de dokunmuş Şarköy Killimi, Makkonj Özel Koleksiyonu)</i>	207
Şekil 227. <i>Şarköy Kilimi (21. Yüzyıl başı Chiprovtsi 'de dokunmuş Şarköy Killimi, Makkonj Özel Koleksiyonu)</i>	208
Şekil 228. <i>Katalog 23 Nolu Kilim</i>	208
Şekil 229. <i>Malatya Yöresine Ait Kilim Türk ve İslam Eserleri Müzesi</i>	208

Şekil 230. <i>Tekirdağ Yöresine Ait Kilim</i>	209
Şekil 231. <i>Chiprovtsi Belediyesi</i>	209
Şekil 232. <i>Şarköy Kilimi</i>	210
Şekil 233. <i>Sivrihisar, Eskişehir Vakıflar Halı Müzesi İstanbul</i>	210
Şekil 234. <i>Katalog Kilimi 24Nolu Kilim Dokuma</i>	211
Şekil 235. <i>Malatya Yöresine Ait Kilim</i>	211
Şekil 236. <i>Katalog 25Nolu Kilim</i>	212
Şekil 237. <i>Kars Yöresine Ait Kilim</i>	212
Şekil 238. <i>Katalog 26Nolu Kilim</i>	213
Şekil 239. <i>Antalya/ Kaş Yöresine Ait Kilim</i>	213
Şekil 240. <i>Katalog 28Nolu Ait Kilim Dokuma</i>	214
Şekil 241. <i>Sivas Yöresine Ait Kilim</i>	214
Şekil 242. <i>Katalog 31Nolu Kilim</i>	214
Şekil 243. <i>Josephine Powell Collection Kilim Örnekleri</i>	215
Şekil 244. <i>Adıyaman Yöresine Ait Kilim</i>	215
Şekil 245. <i>Katalog 32Nolu Kilim</i>	216
Şekil 246. <i>Çankırı Yöresine Ait Kilim</i>	216
Şekil 247. <i>Katalog 33Nolu Kilim Dokuma</i>	217
Şekil 248. <i>Kars Yöresine Ait kilim</i>	217
Şekil 249. <i>Katalog 34 Nolu Ait Kilim</i>	218
Şekil 250. <i>Çankırı Yöresine Ait Sumak/ Kilim</i>	218
Şekil 251. <i>Aksaray Yöresine Ait Cicim</i>	219
Şekil 252. <i>Katalog 36 Nolu Cicim</i>	219
Şekil 253. <i>Kars, Kağızman Kilimi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi</i>	220
Şekil 254. <i>Katalog 38 Nolu Kilim Dokuma</i>	220
Şekil 255. <i>Belenbaşı Köyü'ne (Buca/ İzmir)Ait cicim/ zili</i>	221
Şekil 256. <i>Katalog 39 Nolu Kilim</i>	221
Şekil 257. <i>Kosova- Gora Ait Kilim</i>	222
Şekil 258. <i>Katalog 40 Nolu Cicim</i>	222
Şekil 259. <i>Çankırı Yöresine Ait Cicim</i>	223
Şekil 260. <i>Katalog 41 Nolu Cicim</i>	223
Şekil 261. <i>Kars Yöresine Ait Kilim</i>	224
Şekil 262. <i>Katalog 42 Nolu Kilim</i>	224

KISALTMALAR DİZİNİ

AGE	: Adı geçen eser
KARŞ.	: Karşılaştırma
KAT.	: Katalog
NO.	: Numara
TAS-İŞ.	: Tasfiye İşleri Genel Müdürlüğü

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

İnsanların örtünmek ve tabiat etkilerinden korunmak amacı ile ilk başlarda bitki liflerinden, iki iplik sistemiyle yaptıkları dokumalar, dokumanın en ilkel halini oluşturmaktadır. Daha sonraları koyunyünlerinden yaptıkları iplikler dokumaların ana maddesi haline gelmiştir. Çadırlarında iklim şartlarından korunmak amacıyla, ya da yiyeceklerini, tahıllarını saklamak amacıyla dokumalar yapmışlar, aynı zamanda bu dokumalarında estetiğe de önem vermişlerdir. İnsanların ihtiyaçlarından doğan basit dokuma zamanla farklı teknikler ile gelişerek, kullanılan motiflerle birer sanat eseri haline dönüşmüştür.

Düz dokumalar yapıldıkları yörenin kültürlerini kuşaktan kuşağa aktarmada birer araç olmuşlardır. Türkler için önem arz eden dokumalar kendine has özellikleriyle de farklı sanat dalları için ilham kaynağıdır. Geçmişte yapılan kazılarda ortaya çıkarılan dokuma parçaları ve literatüre katkıda bulunan araştırmacıların yaptığı incelemeler sayesinde birer sanat eseri olan dokumalar gün yüzüne çıkarılmış ve müzelere veya özel koleksiyonlara kazandırılmıştır. Birçok araştırmaya konu olan dokumalar motif, kompozisyon, malzeme ve dokundukları dönemin kültürünü yansıtır.

XVIII. yüzyılda suni boyaların keşfi ile boyar maddeler değişmiş dokumaların kalitesi düşmüştür. Teknolojinin gelişmesiyle de el dokumalarının yerini sanayi tipi makinelerle yapılan dokumalar almıştır.

Çalışmanın Amacı

Yapılan tez çalışmasının amacı Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan dokumaların gün yüzüne çıkarılarak zengin kültür mirasımızın bilimsel olarak kayıt altına alınması, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasıdır.

“Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların Analizi” adı altında yapılan yüksek lisans çalışmasında inceleme imkânı bulduğumuz düz dokumalar satın alınma yolu ile müzeye kazandırılmış eserlerden oluşmaktadır. Araştırma yaptığımız müzede 500 civarında dokumanın yer aldığı görüldü. Bu araştırma kapsamında inceleme altına alınan 42 dokumanın XIX. ve XX. yüzyıla ait olduğu belirlendi. Dokumalar

dokundukları tarih, dokunduğu yöre, kompozisyon, teknik, motif ve renk özellikleri, kullanılan malzemeleri yönlerinden detaylı şekilde incelemesi yapıldı.

Çalışmanın Önemi ve Gerekçesi

İnsanlık tarihi kadar eski olan düz dokuma yaygıları, hem halı kadar dayanıklı olmadıkları için günümüze kadar ulaşamamıştır. Müzelerde, vakıf müzelerinde ve özel koleksiyonlarda, muhafaza edilen düz dokuma yaygıları sayesinde dokuma sanatının gelişimi hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bu dokumaların uzman kişiler tarafından incelenmesi, yöreleri ve tarihlerinin belirlenerek arşivlenmesi sayesinde daha sağlıklı bilgiler edinileceği gibi, uygun şartlarda muhafaza edilmesi ile de dokuma kültürünün daha uzun yıllar nesilden nesle aktarılması mümkün olacaktır. Her ne kadar yakın dönem tarihinde dokumalarda renk, motif ve tasarım açısından yozlaşma olsa da, bu alanda akademik eğitim veren kurumlardan yetişen öğrenciler sayesinde az da olsa bu dejenerasyonun önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Yapılan çalışma Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan bazı düz dokumaların analizi ile sınırlandırılmıştır.

Terim ve Tanımları

Düz Dokuma: Anadolu-Türk düz dokuma sanatında, iki veya daha çok iplik grubuyla yapılan, düğümsüz veya havsız dokumalara düz dokuma denir (Deniz, 2000).

Kirkit: Halı dokunurken atkı iplikleri, düz dokumalarda ise desen ipliklerini sıkıştırmak amacıyla kullanılan çok dişli aletin adıdır (Deniz, 2000).

Culfalık: İki veya dört pedallı bir tezgâhtır. Eskiden yer sergisi, hem iç çamaşırı hem de dış çamaşırı (asbab- don) dokumada kullanılmıştır (Deniz, 2000).

Mazman: İp sarmaya yarayan, silindir biçimde ağaç (Deniz, 2000).

Istar: İki yan ağacı, topak ağaç, gücü, varan gelen, eğri kazık bölümlerinden meydana gelen dokuma tezgâhının adıdır (Deniz, 2000).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Açıklamalar

Dokumanın Tanımı

“Dokumak” kelimesi geçmişte söylenen şekli ile “tokımak” tokmak kelimesinden gelen bir fiil olup, bir şeyi tokmaklayarak, tokmak ile döverek elde etmek anlamına gelmektedir (Genç, 1997).

Tokımak veya tokumak kelimeleri Türk kültüründe en eski dönemlerden itibaren kullanılan Türkçe kökenli kelimelerdir. Öyle ki Harezmsahlar döneminde günümüzde kullandığımız dokumak fiilinin; tokıdı tonrı, “elbiseyi dokudu”; “kalın tokugan boldı ton “yani, “elbise kumaşı dokundu veya kalın dokunan kumaş” gibi anlamlarda kullanıldığı görülmektedir (Ögel, 1991).

İki veya daha çok iplik grubunun, çeşitli şekillerde, birbiri arasından, altından üstünden geçirilerek elde edilen ürüne “dokuma” denir (Deniz, 2000). Yapılan kazılarda elde edilen bulgular sayesinde anlaşılmaktadır ki iki iplik sistemi ile oluşturulan tekstil amaçlı dokumaların tarihi günümüzden 8000 bin yıl öncesine kadar dayanmaktadır (Oyman- Büken, 2010). Dikey yönde dokuma boyunca uzayan ipliklere arış, çözgü veya direzi gibi farklı isimler verilmiştir. Yatay yönde ilerleyen ve çözgüler arasından geçen ipliklere ise atkı veya argaç denilmektedir (Aytaç, 1989).

Dokumanın en basit haline bez veya bez ayağı dokuma denir. Desen yatay ipliklerle oluşturulursa “atkı yüzlü dokuma”, dikey ipliklerle oluşturulursa “çözgü yüzlü dokuma” denir (Deniz, 1998).

İki iplik sistemi ile yapılan, ters ve yüzü aynı görünümde olan, havsız ve kabarık olmayan dokumalara “kilim”, ev sergisi olarak sık kullanılan yerlerde kötü kalitede yün ile yapılan dokumalara, ya da eskiyen kötü durumdaki kilimlere de “palas” veya “palaz” denir. İliksiz kim tekniği ile çoğu kez desensiz, basit şekilde dokunan, çadır yapımında ya da taşımacılıkta kullanılan dokumalarda “çul” denir (Deniz, 1998).

Anadolu Öncesi Düz Dokuma Yaygıların Tarihçesi

Dokumanın icadı, insanoğlunun giyinmekten başlayan pek çok ihtiyacını karşılamıştır. Bunların arasında, insanlar soğuktan korunmak amacıyla yaşadığı mekânların zeminlerine farklı tekniklerde yaptıkları yer yaygılarının rolü büyüktür (Ölçer, 1988).

Başlangıçta malzeme olarak doğada hazır bulunan saz ve bitki liflerinin yerini, M.Ö. 800'lerde hayvanların evcilleştirilmesiyle birlikte ilk sırada yün yer almıştır (Ölçer, 1988). Dokumacılık belki de insanlık tarihi kadar eskidir. Elde edilen liflerin boyu kısa olduğu için dokuma için uygun değildi. Daha sonraları önemli bir buluş olan bitkisel ve hayvansal liflerin bükülerek birlikte kullanılması sonucunda elde edilen lifler istenilen uzunlukta dokuma yapmaya elverişli hale getirilmiştir. Arkeolojik kazılar sonucunda çözgü taşlarını germek amacıyla kullanılan ortası delik taşlar, yakın zamanda yaşayan bazı ilkel kabilelerde halen daha kullanılmaktadır (Aytaç, 1989). Tarihte yaşayan ilk topluluklar kısa lifleri ipliğe dönüştürmeyi bilmediklerinden dolayı uzun bitki liflerini parmakları ile eğirmişlerdir (Oyman- Büken, 2010).

Geçmiş yıllarda insanların yaşam alanlarındaki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yün iplikleri birbiri arasından bir alt bir üst geçirerek önce kilimi buldıkları, daha sonra bu iplikler arasına kısa ipler yardımıyla yaptıkları düğümlerle halıyı buldıkları varsayılmaktadır (Aytaç 1989).

Yapılan kazılarda elde edilen bulgular bizlere sadece dokuma ile ilgili bilgiler vermekte kalmayıp, aynı zamanda dönem insanının düşünce yapısı, gelenek ve görenekleri hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Coğrafi bölgesi ve yaşanan döneme göre değişik özellikler gösteren dokumalar bölge kültürünü yansıtmaları ile de ayrı bir önem taşır (Öngen, 2016).

İlk zamanlar sadece kutsal mekânların duvar ve zeminlerinde kullanılan bu yaygı amaçlı dokumaların, yapılan kazılarda (M.Ö. 6000 yıllar) elde edilen dokuma ağırlıkları ve iğlerin bulunması zamanla sivil hayatta özel evlerde de kullanılacak kadar yaygınlaştığını kanıtlamaktadır (Ölçer, 1988).

Halı kadar kalın ve dayanıklı olmayan düz dokuma yaygılar, daha çok göçebelerin kullandığı eşyalar olup, iyice eskimeden terk edilmekte hatta parçalara bölünerek kullanılmaktaydı. Bu nedenle zamana kolay yenik düştükleri için yer altı buluntularında fazla örnek bulunmamaktadır. Ayrıca yerleşik olarak yaşayan toplumların aristokrat sınıflarında kullanılmadıklarından, nesilden nesle koruma altında olan değerli eşyaları arasında da yer

almadığı için eski dönemlere ait örnekler hemen hemen yok denecek kadar azdır (Balpınar Acar, 1989).

Mısır'da XVIII. yüzyılda krallık döneminde yaşamış IV. Tuthmosis'in (MÖ. 1417) mezarında bulunan, yıpranmış olsa da Mısır'ın sıcak ve kuru iklimi sayesinde ele geçebilen keten duvar dokuması düz dokumalar hakkında bilgi edinmemize yardımcı olmaktadır (Aytaç, 1989).

Şekil 1

Mısır'da XVIII. yüzyılda Krallık Döneminde Yaşamış IV. Tuthmosis'in Mezarında Bulunan Örtü, M.Ö. 1417.

(Aytaç, 1989, s. 37)

Alacahöyük'te bulunan M.Ö. 3000-2000 yıllarına tarihlendirilen gümüş kirmanlar ile 1957 yılında Tokat'ın Erbaa ilçesinde bulunan tunç kirmanlar Anadolu'nun köklü bir dokuma kültürünün olduğunu bizlere kanıtlar niteliktedir (Aytaç, 1989). Frigyalılara ait Gordion'da bulunmuş sumak, cicim ve kilim dokuma parçaları da bu türdeki dokumaların tarihini Anadolu topraklarında MÖ. VII. yüzyıla kadar indirmektedir. Ayrıca Dorak (Marmara Denizi'nin Güney'inde Apolyont gölü kıyısında ören yeri) kazılarında M.Ö. 690 yılına tarihlendirilen, resminden yer yaygısı olduğu düşünülen bir dokuma parçası da o dönemlere ait fazla doküman olmasa da bize gösteriyor ki Türkmenler Anadolu'ya gelmeden önce de bu topraklarda bir dokuma kültürü bulunmaktaydı (Oğuz, 2004). Yine Anadolu'nun farklı yerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda toprak ve taştan yapılmış ağırşak (iğ'e takılan ağırlık) ile pişmiş topraktan yapılan tezgâh ağırlıkları bulunması, Türkler Anadolu'ya gelmeden önce de bu topraklarda düz dokuma yaygıların yapıldığını kanıtlamaktadır (Deniz, 1998).

En erken tarihli düz dokuma yaygı örneği M.Ö. 2300 yıllarına tarihlendirilen “kraliçenin örtüsü” adıyla bilinen ancak, günümüzde nerede olduğuna dair bir bilgi bulunmayan kilim örneği Anadolu’da bulunmuştur. Truva kazılarında bulunmuş, Türklerden önce dokunmuş olan bu kilim örneği, eski resimlerine göre geometrik motiflerle bezelidir (Deniz, 2000). Ayrıca Gordion’da (Yassihöyük) yapılan kazılarda ortaya çıkan ve M.Ö. VII. yüzyılda yaşayan Frigyalılara mal edilen, yün, keçi kılı ve keten malzemeden, günümüz düz dokumalarına benzeyen tekniklerde dokunmuş, cicim, sumak ve kilime bezeyen dokuma parçaları bulunmuştur. Aynı şekilde yine Gordion kazılarında M.Ö. 690 yılına ait üçüncü mageronun (ev tipi) zemininde dokuma parçaları bulunmuş, maalesef bu eser korunamadığından sadece eser hakkındaki kayıtlardan bilinmektedir (Deniz, 1998).

Antik döneme ait çok fazla dokuma örneği maalesef günümüze kadar gelememiştir. Çünkü kullanılan malzemeler, dokuma yapısı ve kullanım alanları nedeniyle uzun zaman dayanmaları çok zordur. Ancak o döneme ait dokuma ile ilgili malzemelerin kalıntıları ve heykellerdeki ayrıntı ve kabartmalar bize dokumanın tarihinin M.Ö. 6000 yıllarına kadar dayandığını kanıtlar niteliktedir (Yetkin, 1974).

Orta Asya’da Altay Dağları eteklerinde yapılan kazılarda, Pazırık Kurganında bir mezar odasında buzullar içinde bulunan, M.Ö. III.-II. yüzyıl. Hun Devleti döneminde dokunduğu kabul edilen, Pazırık halısı dünyanın bilinen en eski düğümlü halısıdır (Deniz, 2000). Pazırık Kurganı’nda bu halı dışında, düz dokuma yaygılar ve keçe parçaları da ele geçirilmiştir. Başadar Kurganı’nda ve Kuzey Moğalistan’daki Noin-Ula’da, cicim, zilli sumak gibi dokumalarda bulunmuştur (Ergüder, 2009). Bahsedilen bu örneklerin pek çoğu ellerinde asa tutan insan figürleri, art arda dizilmiş hayvan figürleri veya bitki desenleriyle bezelidir. Kazılarda bulunan bütün bu ürünler, düz dokuma yaygılarının Orta Asya Türk kökenli olduğunu bizlere kanıtlamaktadır (Ergüder, 2007).

Şekil 2

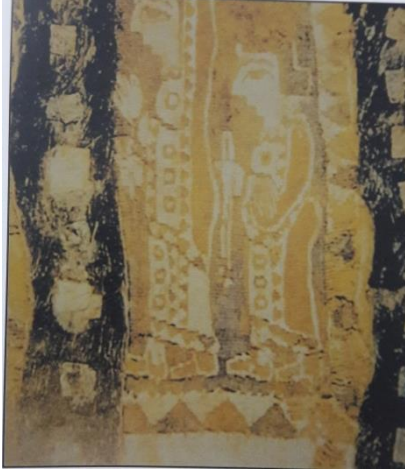
Başadar Kurganında ve Kuzey Moğalistan’daki Noin-Ula’da bulunan dokuma parçası

(Ergüder, 2007, s. 10)

Şekil 3

Başadar Kurganında ve Kuzey Moğalistan'daki Noin- Ula'da bulunan dokuma parçası

(Ergüder, 2007, s. 31)

M.S. X. ve XX. yüzyıllarda yaşayan Navaho Kızılderililerinin omuzlarına örtmek için yaptıkları atkı yüzölçü dokuma battaniyeleri, dokuma teknikleri ve sadelikleri ile Türk kilimleri ile oldukça benzerlik taşımaktadır. XVI. ve XVII. yüzyıllarda Kaşan'da dokunmuş olan, madalyon ve çeyrek madalyonlu, bazıları hayvan figürlü İran ipek saray kilimlerinden günümüze pek fazla örnek maalesef ulaşamamıştır. Atkı ve çözgü iplikleri ipek olan bu dokumaların, sim ve sırma ile dokunmuş bölümleri de vardır. Bu kilimlerin birinde Polonya Kralı Sigismund'un armasının bulunması, o dönemde bu tür kilimlerin kral ve asilzadeler için siparişler verilerek dokunduğunu göstermektedir (Acar, 1975).

Türk Düz Dokuma Yaygıları

Anadolu-Türk Düz Dokuma Yaygılarının Tarihsel Gelişimi

Anadolu'ya göç eden Türkler bu topraklarda geçmişte çok eskilere dayanan gelişmiş bir dokuma sanatı ile karşılaşmışlardır. 1962 yılında Çatalhöyük'te yapılan kazılarda bulunan dokuma örnekleri Anadolu'da dokumacılık tarihinin M.Ö. 6000'li yıllara kadar gittiğini göstermektedir (Öngen, 2016).

Anadolu topraklarında karşılaşılan duvar resimleri, Anadolu-Türk düz dokuma yaygılarının gelişimi hakkında bizlere önemli bir bilgi kaynağı olmuşlardır. 1961-1963 yıllarında Çatalhöyük'te James Mellaart tarafından yapılan kazılarda M.Ö. 7000-6000 dönemlerine ait 14 yapının önünde bulunduğu duvar resimleri, kilime benzer desen özelliğine sahiptir (Ergüder, 2009).

Şekil 4

M.Ö. 7000-6000 Yıllarına Ait Kilim Görünüşlü Duvar Resmi

(Ergüder, 2009, s.13)

Selçuklular tarafından Anadolu'ya getirilip geliştirilen düz dokuma yaygı ve halıların Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgede temellerinin atıldığı ve geliştiği kabul görmektedir. (Yetkin, 2007).

Orta Asya'dan gelen Türkler, dokuma kültürlerini XI. yüzyılda Anadolu'da karşılaştıkları dokuma sanatı ile sentezleyerek her yönden farklı dokuma örnekleri oluşturmuşlar ve bu sanatın değişim ve gelişim göstermesine büyük ölçüde katkıda bulunmuşlardır (Öngen, 2016).

Selçuklular döneminde Konya, Kayseri, Sivas, Aksaray gibi yerleşim merkezlerinin dokumalarıyla ünlü olduklarının seyahatnamelerden ve günümüze gelen eserlerden anlaşılmaktadır ki, Türkler Orta Asya'daki var olan engin dokuma kültürünü Anadolu'ya da taşımışlar ve buralarda devam ettirmişlerdir (Parlak & Ergüder, 2010). Selçuklu döneminde "Bacıyan-ı Rum" adı ile bir teşkilat kurulmuş bu teşkilat adı altında çalışanların dokuma ile uğraştıkları ve bu sanatı köylere kadar yaydıkları hakkındaki bilgiler yazılı kaynaklar sayesinde anlaşılmaktadır (Karahana, 2007).

Günümüzde Anadolu'da Türklere ait olduğu bilinen en eski düz dokuma yaygı parçaları XVI. yüzyıldan daha öncesine gidememektedir (Ergüder, 2009). 16. yüzyılda atkılı sumak tekniği ile dokunmuş, ortada sekizgen bir madalyonun etrafı kufi bordürlü, kenarları ise küçük sekizgenlerle bezeli bu dokuma örneği, XV.-XVI. yüzyıllarda Avrupalı ressamaların tablolarına konu olan ve Holbein halıları diye adlandırılan erken dönem Osmanlı halılarının desenlerine benzeyen kilim Washington Textile Museum'da bulunmaktadır. Bahsedilen özelliklerinden dolayı bu kilim parçası XVI. ve XVII. yüzyıllara tarihlendirilmektedir (Deniz, 1998). XVI. yüzyıl sonu ve XVII. yüzyıl başlarına tarihlendirilen bir başka kilim örneği de Konya Mevlana Müzesi'nde sergilenmektedir. Riefstahl tarafından Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde bulunan bu kilim, kenar bordür süslemeleriyle Osmanlı devri seramik çini ve tezhip süslemelerin klasik örneklerine benzer özelliklere sahiptir (Deniz, 1998). Sivas Divriği

Ulu Camii’nde bulunan beş kilim parçası da XVI. yüzyıl klasik Osmanlı devri özelliklerine sahiptir (Aytaç,1989).

XVI. ve XVII. yüzyıllara ait bir başka kilim saray kilimlerindenidir. Karanfil motiflerle bezeli bu kilim Kütahya Hisarbeyoğlu Mustafa Bey Camii’nde bulunmaktadır (Ergüder, 2009). XV. yüzyıl hayvan figürlü Anadolu halıları ile kompozisyon olarak benzerlik gösteren oldukça eski bir kilim parçası da İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Camii’nde bulunmuştur (Aytaç, 1989). Konya Mevlana Müzesi’nde bulunan kilim Divriği kilimleri gibi, XVI. yüzyıl saray için dokunmuş olan karanfil desenli kilim Üsküdar çatmalarına benzemektedir (Ergüder, 2009).

Şekil 5

XIII. yüzyıl Selçuklu Dönemi Kilimi

(Yasubuğa, 2019, s. 15)

Osmanlı dönemi düz dokuma yaygı geleneği, motif ve şema bakımından, Selçuklu döneminin devamı niteliğindedir. Kullanılan motiflerin büyük bir bölümü Selçuklu ve Beylikler dönemi halılarında kullanılan motiflerle benzer özelliklere sahiptir. Aynı zamanda Orta Asya Türk geleneklerine ve mitolojisinden gelen motiflere de rastlanır. Klasik Osmanlı dönemi süslemeleri ise düz dokuma yaygılarının vazgeçilmez unsurudur (Deniz, 2000).

Osmanlı dönemine ait saray tutanaklarında, mahkeme sicillerinde, terekelerde, eşya listeleri içinde Halı- kaliçe gibi dokumaların yanında kilim adı da geçmektedir. Ayrıca Topkapı Sarayı Revan kitaplığına kayıtlı Asar-ı Resmîye, Kavanin-i Osmanlı Defterleri’nde ve 1640 tarihli Narh ve Ehli İref Defterleri’nde kilim ile bilgilere rastlanmaktadır (Ergüder, 2007). Kaynaklardan anlaşılmaktadır ki XV. ve XVI. yüzyılda çok sayıda usta kilim dokumacılığı yapmaktaydı. Bu da XV.-XVI. yüzyıl dokumaları halk arasında eski usullere uygun devam ederken, dokumacı esnafın varlığını bizlere kanıtlamaktadır (Deniz, 2000).

Günümüzde İstanbul Türk-İslam Eserleri Müzesi ve İstanbul Halı ve Kilim Müzesi’nde bulunan düz dokuma yaygıların bir bölümüm Osmanlı dönemine

tarihlendirilmektedir. Yine bu döneme ait birçok kilim örneği Kahire Milli Müzesi ve Macaristan Müvezeti Museum’da sergilenmektedir (Parlak & Ergüder, 2010).

Natüralist üslup özelliklerine sahip olan Osmanlı saray kilimlerindeki desen özelliklerini, aynı dönem üretilen halı, kilim, çini, kumaş gibi birçok alanda görmek mümkündür (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

XV. ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı Saraylarında desenler usta ellerde çizdirilmiş, dokumalar da sipariş ile yaptırılmıştır. Bu nedenle de saray ve halkın yaptığı dokumalar arasında teknik ve motif açısından farklılıklar olmuştur. Halkın yaptığı kilimlerde ilikli kilim tekniği görülürken saray kilimlerinde daha çok iliksiz kilim dokunmuştur. Motif olarak da halkın üsluplaştırdığı bitki ve geometrik motiflerle, kullandıkları insan ve hayvan motifleri yerine saray ustalarınca çizilmiş eksiksiz hatta mükemmel denilecek saray sanatına özgü desenlerle bezenmiştir. Ayrıca iliklerin kenetleme yolu ile yok edildiği oldukça zor olan bu dokuma tekniği saray kilimlerinde uygulanmıştır (Deniz, 2000).

“Osmanlı Saray Kilimleri” diye nitelendirilen dokumalar, iliklerin tek veya çift kenetlenmesiyle kapatılan bitkisel desenlerin kullanıldığı dokumalardır (Ergüder, 2009). Bu tür özelliklere sahip dokumalar ilk kez 1961 yılında Prof. Dr. Şerare Yetkin tarafından Sivas Divriği Ulu Camii’nde bulunmuştur. Daha sonra benzer özelliklere sahip dört kilim daha tespit edilmiştir. İstanbul Vakıflar Müzesi’ne getirilen kilimler, XVI. yüzyıl çini, kumaş ve saray halıları ile desen bakımından benzer özelliklere sahiptirler (Deniz, 1998).Kullanılan malzeme ve dokuma açısından incelendiğinde saray için özel olarak dokunduğu söylenilebilir. Teknik olarak atkı iplikleri motiflerin eğri çizgilerine göre bastırılarak eğri çizgiler oluşacak şekilde dokunduğu, bazı yerlerinde ise tek kenetleme yöntemi ile ilikler yok edilmiştir. (Ergüder, 2009).

Şekil 6

Osmanlı Saray Kilimi, XVII. yüzyıl Vakıflar Halı Müzesi

(Yasubuğa, 2019, s. 16)

Divriği Ulu Camii’nde bulunan Saray kilimlerine benzer özellikteki kilimler Amasya Gümüş Yörgüç Paşa Camii ve Kütahya Hisarbey Camii’nde de bulunmuştur. İliklerin tek kenetleme yöntemi ile yok edildiği XVII. yüzyıla ait başka kilim örnekleri de Munich Ingolstadt Armee Museen’ de ve Washington Textile Müzesi’nde sergilenmektedir (Deniz, 1988).

Şekil 7

17. yüzyıla ait Kilim Parçası

(Durul, 1977, s. 12)

Kilim, cicim, zili ve sumak dokumalar XIV-XV. yüzyıldan günümüze değin Türkiye’nin her yerinde dokunmuştur. Yapılan bu dokumalar gerek Türkiye’nin doğal koşullarından gerekse tarih boyunca çeşitli kültürlerle ev sahipliği yaptığından dolayı düz dokumalarda desen ve teknik bakımından oldukça fazla çeşitliliğe sahiptir. Aynı zamanda yöresel özellikler gösteren ve geleneklere bağlı olarak yapıldıklarından, desen bakımından da fazla değişikliğe uğramadıkları için hangi dönemde yapıldıkları kolayca tespit edilebilmektedir (Ergüder, 2009). Ancak 1880 ve 1890 yıllarında ülkemize sentetik boyaların girmesi ile sadece renklerinde dolayı 1880-1890 öncesi ve sonrası diye tarihlendirilse de bu şekilde tespit her zaman geçerli olmayabilir (Aytaç, 1989).

Düz Dokuma Yaygıların Tanımı ve Teknik Özellikleri

Zili, cicim, kilim, sumak, gibi düz dokumalar yapılırken, aynı zamanda halı dokunurken düğümleri döverek sıkıştırmada ve çözgüler arasından geçen atkılarını sıkıştırmak amacıyla; hayvan kemikleri, metal veya ahşap malzeme ile yapılmış, el gibi veya çatal gibi dişli bir alet kullanılır. Bu alete kirkit; bu aletle yapılan dokumalara da “kirkitli dokumalar” adı verilir. Kirkitli dokumalar adı altında kilim, cicim, zili, sumak teknikleri birbirinden farklı özellikler gösterir. Farklı özellikler gösteren bu dokumalar “Düz Dokumalar” adı altında toplanır (Aytaç, 1989).

Tekstil ürünlerini saklamak amacıyla dokunan ürünler halk arasında “dızgah, tezgâh, üçayak, kondu, çulfalık ve culfalık” isimleri ile anılan pedallı tezgâhlarda mekik ile dokunmaktaydı. İp ağacı, halı ağacı, ıstar tezgâhlarda ise halı ve düz dokuma yaygılar kirkir ile dokunurdu (Deniz, 2007).

Halk arasında yaygın olarak kullanılan “ıstar dokumaları” diye bir kavram vardır. İstar tezgâhlarında da tıpkı halı, yer tezgâhı, mazman ve kondu tezgâhlardaki gibi kirkir kullanılır. İşte “Kirkirli Dokumalar” olarak bilinen havsız düz dokumalar bu tezgâhlarda kirkir kullanılarak dokunduğu bilinmektedir (Soysaldı & Güldür, 2002).

Bezayağı Dokuma

İnsanlık tarihinin ilk yıllarında iki çatal şeklinde sopa üzerine uzun yatay bir sopa yerleştirilerek üstünden her birinin uçlarına ağır taşlar bağlanarak çözgü iplikleri sarkıtılmıştır. Sarkan çözgü iplikleri arasından el yardımı ile atkı iplikleri çözgüler arasından geçirilmiş ve bugün bezayağı denilen dokumayı icat etmişlerdir (Oyman-Büken, 2010).

En basit dokuma tekniği olan bez ayağı dokumada, enlemesine olan atkı ipliği dikey yöndeki çözgü ipliğinin altından ve üstünden geçerek dokuyu oluşturur (Ölçer,1988). Çözgüler arasından bir alt bir üst şeklinde geçirilen atkı ipliği normal gerginlikte bırakılır (Kalay-Arslan, 2015). Böylece atkı ve çözgülerin eş değerli olarak yüzeyde görüldüğü bir dokuma elde edilir. Düz renkli sofra örtüleri, torba ve çadırlar bu teknikle dokunabilir (Balpınar-Acar, 1982).

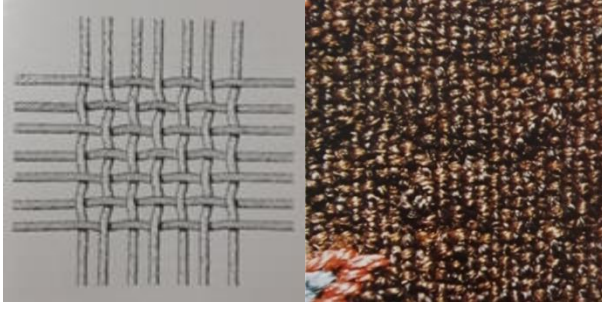
Bezayağı dokumalar kullanılan malzeme ve ürün çeşidine göre isimlendirmek mümkündür. Keçi kılı kullanılarak atkı ve çözgü ipliklerinden oluşturulan ve “çul” olarak adlandırılan dokumalar çeşitli büyüklükteki yaygı, çuval, torba gibi dokumaları örnek olarak vermek uygundur (Soysaldı & Güldür, 2002).

Halen daha kara çadırlarda kullanılan dokumalar ise “Gara (Kara) Çul” olarak bilinir. Bezayağı dokuma türü olarak bilinen kara çula Osmanlılarda kıl çadıra “çerge- çergi” denilirdi. Kağı etrafına sarılan çullar saman taşımak amaçlı dokunurdu ve bunlara da “don kilimi, pal, geri” denilmekteydi (Soysaldı & Güldür, 2002).

Çözgü yüzölçü dokuma grubuna alabileceğimiz, Doğu ve Güney Doğu illerinde rastlanan “palas- palaz” dokumalar, atkı ve çözgü iplerinde keçi kılı renklendirmeden kullanılan dikey yollu dokumalardır. Bu şekilde yapılan dokumalar Kafkaslarda aynı isim verilirken, Orta Asya’da “Terme” adı verilmektedir (Soysaldı & Güldür, 2002).

Şekil 8

Bezayağı Dokuma

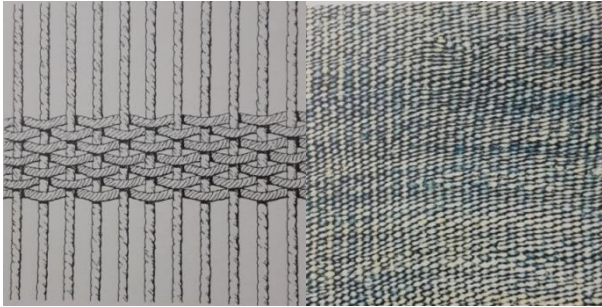
(Balpınar-Acar,1982, S. 43)

Düz atkı yüzü dokuma.

Tezgâha dikey yönde ön ve arka (çift sıra) olacak şekilde yerleştirilen çözgü iplikleri ile bunların arasından geçirilerek çözgüleri tamamen örten atkı ipliklerinden oluşan dokuma türüdür. Bu dokuyu oluşturabilmek için atkılar çözgüler arasından geçirilirken biraz bol bırakılır ve kirkitle bastırılarak bolluk yok edilir. Çuval, heybe ve düz renkli veya enine bantlar halindeki yaygıları bu teknikle dokumak uygundur (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 9

Düz Atkı Yüzü Dokuma

(Balpınar-Acar,1982, s.44)

Kilim Tanımı ve Kilim Dokuma Teknikleri

Türk El Sanatları içerisinde çok eski bir geçmişi olan kilim dokumacılığı neredeyse insanlık kadar bir geçmişi vardır. Yüzyıllar öncesine dayanan bu dokumalar sayesinde Türklerin tarihi, kültürel yapısı, inançları ile birlikte birçok bilgi edinmemiz kolaylaşmıştır (Aytaç, 2000). Altaylarda II. Pazırık kurganından çıkan eşyalar arasında oldukça düzgün yapılmış geometrik motifli kilim ve kilim parçaları bulunmuştur. M.Ö. V. ve III. yüzyıllara tarihlendirilen bu dokuma parçaları gelişmişliği bizlere gösteriyor ki bu tarihlerden önce de dokumaya yapılmaktaydı (Görgünay-Kırzioğlu, 1997).

Farklı düğüm teknikleri ile yapılan halı dışındaki havsız düz dokuma yaygılar arasında en çok bilineni kilimdir (Balpınar-Acar, 1982). Çözgü iplikleri arasından bezayağı dokuma

şeklinde geçirilen atkı ipliği ile oluşturulan, çözümlerin atkılar tarafından tamamen kapatıldığı dokuma tekniğidir (Aytaç, 1999). İki iplik sistemine dayanan tersi ve düzü aynı görünen havsız ve kabarık olmayan, yer sergisi, duvar örtüsü, yük örtüsü, perde, yastık vb. farklı amaçlar için kullanılan dokumalara “kilim” denir. Kapı eşiğinde ya da sürekli ayak basılan yerlerde kullanmak amacıyla kötü kalitedeki yünden dokunan, ya da eskiyen ya da değersiz sayılan kilimlere “palaz” veya “palas” denilir (Deniz, 2000). Kilim dokumada motifler renkli desen iplikleri ile dokunur. Halk arasında bu ipliğe “çeşit ipi, yüz ipi” denir (Görgünay-Kırzioğlu, 2001).

Kilim kelimesinin tam olarak ne zaman kullanılmaya başlandığı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Geçmişte Orta Asya’da lehçelere göre farklılık gösteren kilim kelimesi bazen halı ile birlikte yaygın anlamında kullanılmıştır. “Kilimge” kelimesine Harzemşahlar döneminde verilen eserlerde rastlanmakla beraber, Moğolcada da “çaçaktukiyiz” kelimesinin karşılığı “saçaklı kilim”dir (Aytaç, 2007).

Kilim kelimesinin kökeni Farsçadan geldiği söylenirse de, Türkçe bir kelime olup, Farsça’ da aynı anlama gelen “gelim, kelim” kelimelerinin de Türkçeden geçtiği kabul edilmektedir (Parlak, 2002). Kilim kelimesi farklı dillere geçmiştir. Polonya, Sırpça ve Bulgarca da tıpkı Türkçede olduğu gibi “Kilim”, Romencede “Chilim”, Ukraynacada ise “Kylım” şeklinde kullanılır (Aldoğan, 1986).

Ayrıca kilim kelimesinin Farsça ve Türkçe yazılmış eski metinlerde yere serilen yaygın ve derviş cübbesi olarak iki anlamı olduğundan bahsedilir (Ögel, 1978). Günümüzde kullandığımız kilim kelimesinin karşılığı olarak bazı eski Türkçe metinlerde, “saçaklı kilim” kelimesine rastlanır (Deniz, 1998).

Bazı kaynaklarda, Kaşgarlı Mahmut’ un XI. yüzyılda yazdığı Divan-ı Lügati-t Türk’te kilim kelimesinin iki ayrı anlamda kullanıldığını ve her ikisi içinde “kıviz, kiwiz” denildiğini, XIX. yüzyıl metinlerinde de kelimenin kilim şeklinde söylendiğini belirtmektedirler (Deniz, 1998).

Ortaya çıktıkları toplumun kültür özelliklerini alan kilimler üretildikleri toplumun örf, adet inanç yaşayış biçimleri ile zamanla şekillenmiştir. Aynı zamanda toplumlar arası ilişkiler sayesinde kilimlerin motif, renk ve teknik özelliklerinde etkileşimde olmuştur (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

Dokuma şekli açısından kilim ve halı karşılaştırılacak olursa kilim dokuma halıdan daha zordur. Özellikle iki şak halindeki kilimleri dokumak oldukça zordur. Çünkü dokuyucu desenleri karşılıklı getirmek zorundadır. Öyle ki desenleri karşılıklı dokuyamayan kadın

beceriksiz kabul edilir ve halkın deyimiyle, “desenleri denk getiremeyen avrat, avrat sayılmaz” denildiği gibi, dokuyucular arsında da çok küçük görülürler (Deniz, 2000).

Yün ve kalın iplik kullanılan kilimler, dikey ve yatay yer tezgâhlarında dokunur. Dokuyucu bir desene bakmadan hayalindeki deseni dokuduğu gibi daha önce yapılmış bir örneğe bakarak da dokuma yapabilir. Dokuma yapılırken halı gibi bir sıra takip ederek değil, bir motif bitirilip sonra kalan yerden devam edilebilir (Ergüder, 2009).

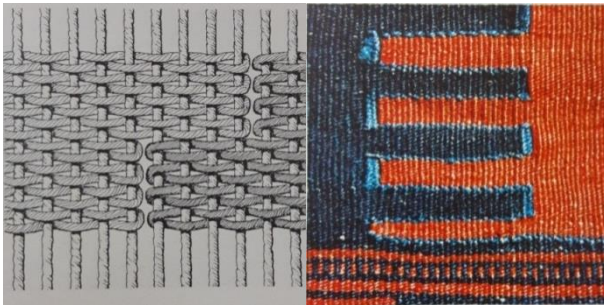
Geçmişte kilim dokumada basit bir düzeneğe sahip olan ıstar tezgâh kullanılırdı. Bahçede, yaylada, evde, açık ve kapalı ortamlarda kolaylıkla kurulup kaldırılabilen bu tezgâh, iki yan tahta ve bu yan tahtalardaki alt ve üst oyuklara yerleştirilen iki levant, bir çözgü gücüsü ve ön ve arka çözgüleri ayırmaya yarayan varan-gelen dediğimiz çapraz çubuğundan oluşurdu (Arslan-Kalay, 2015).

Günümüzde oldukça düzgün ve kullanışlı olan metal yapımlı halı ve kilim tezgâhları, ıstar tezgâhın yerini almıştır. Çözgü yerleştirmede, gerginliğini ayarlama ve dokuma yapmada oldukça elverişlidir (Soysaldı, 2009).

Kilimler yerde, duvarda, sedir örtüsü, yük örtüsü, yüklük ve beşikörtüsü, olarak kullanıldığı gibi; perde ve cenaze örtüsü olarak da kullanıldığı görülür. Halıya göre daha hafif olduğundan kolay taşınabilir, birleştirilip dikilebilir ve ince olduklarından katlanabilirler. Çok yönlü kullanım alanı olması, doğal malzemelerden üretilmesi nedeniyle de kolay yıpranmışlardır. Bu sebeplerdendir ki, günümüze kadar pek fazla kilim örneği kalmamıştır (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

Şekil 10

İlikli kilim

(Balpınar-Acar, 1982, s. 47)

İlikli kilim

Dokumada motif oluşturulurken çözgüler arasından bir alt bir üst geçirilen renkli atkı ipliği desen sınırından geri döndürülür (Acar, 1975). Yan yana iki motifin farklı renkteki atkı iplikleri aynı yerden geri döndüğünden iki motif arasında yarık- ilik oluşur. Böylece, iki desen

arasında dikey bir ilik meydana gelir (Onuk & Akpınarlı, 2003). Çünkü yan yana duran çözgü çiftleri, iki desenin sınırında iki farklı atkı ipi tarafından sarılarak geri döner. Şayet dokumada fazla ilik olursa elde edilen ürünün dayanıksız olmasına neden olur. Bu yüzden bu tür dokumalarda elden geldiğince dikey çizgilerden kaçınılır (Acar, 1975).

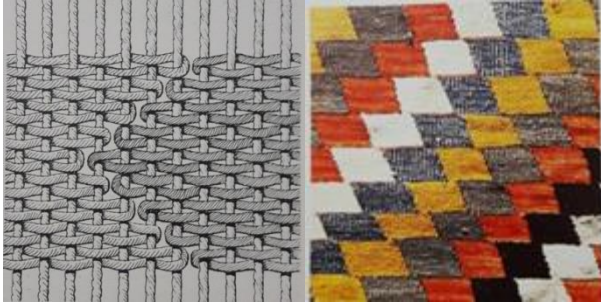
Dokuma yapılırken boydan boya yırtıklar oluşmaması için dikey desen sınırlarında 1 santimetreyi geçmeyen basamaklar halinde ilikler meydana getirilir. Aksi halde uzun ilikler meydana geleceğinden dokumaya hem çirkin bir görüntü verir hem de dokuma çok dayanıksız olur. Bu amaçla kilim dokuma yapılırken daha çok çapraz, enine ve kesik çizgilerden meydana gelen motifler tercih edilirken, dikey çizgiler ise basamaklara bölünür. İlikli kilim Anadolu kilimleri ve hatta tüm kilimler ve düz yaygılar içinde, en tanınmış ve yaygın olanıdır. Türkiye’ de dokumacılık yapılan hemen her yörede ilikli kilim dokumalar görmek mümkündür (Balpınar-Acar, 1982).

İliksiz “Dikey Çizgisi Olmayan Kilimler”

Dokuma sırasında iliklerin meydana gelmesini önlemek için, dikey çizgilerden kaçınılır. Daha çok çapraz ve enine çizgilerden oluşan motifler tercih edilir (Karahana, 2007).

Şekil 11

İliksiz “dikey çizgisi olmayan kilimler”

(Balpınar-Acar, 1982, s. 48)

Atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi tekniği

Dokuma üzerinde karşılıklı duran farklı motifler üzerinden gelen desen iplikleri denk geldikleri aynı tek çözgüden geri dönerler. Bu sayede dikey olan desen sınırlarında çiftler halinde birbirinden ayrılan çözgü iplikleri birbirinden ayrılmaz ve arada ilik oluşmaz, çözgüler birbirine bağlanmış olur. Atkılar bazen tek bazen de ikişer, üçer, beşer şekilde yanı çözgüden dönüş yapabilirler (Balpınar-Acar, 1982).

Bu dokuma dışında kalan teknikler, aynı kilim üzerinde, farklı motifler üzerinde aynı anda uygulanabilirler. İliklerin yok edilmesi tekniğiyle dokunan örnekler diğer tekniklerden farklı özellik gösterir. Özellikle “Osmanlı Saray Kilimleri “ denilen kilimlerin, XVI- XVII.

Yüzyılda bu teknikle dokunmuş olduğu; günümüzde ise bu teknik, Erzurum-Bardız ve Kars-Sarıkamış Yörelerinde dokunan kilimlerde görölmektedir (Ergüder, 2009). Doğu Anadolu ve Osmanlı Saray kilimlerinde yaygın olarak kullanılan bu teknik; batı ölkelerinde “tapestry” denilen atkı yüzölü düz dokumalarında da sıklıkla görölür (Soysaldı, 2009).

Şekil 12

Atkıların Aynı Çözgüden Geri Dönmesi İle İliklerin Yok Edilmesi Tekniği

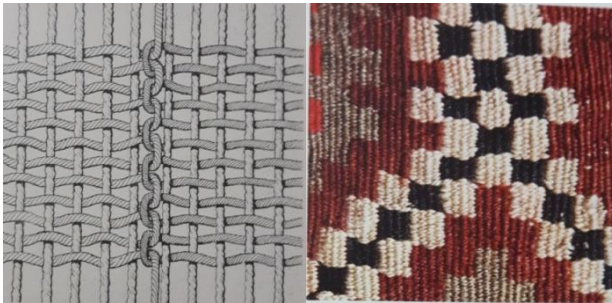
(Balpınar-Acar, 1982, s.52)

Çift kenetleme ile iliklerin yok edildiği kilim türü

Kendi motif alanında gidip gelen farklı renkteki desen iplikleri motif sınırından geri dönerken karşılaştıkları diğer motifin desen ipi ile kenetlenir. Böylece bir sıra desen boyunca ilerleyen atkı, diğer taraftaki atkı ile kenetlendikten sonra, üstteki atkı ile gidiş- dönüş olmak üzere çift kenetleme yapmış olur. Bu dokuma tekniği sayesinde oldukça sağlam ve tamamen iliksiz bir dokuma elde edilmiş olur. Dokunma yüzünde kesin çizgiler ile birbirinden ayrılmış desenler görölürken, arka yüzde ise, her iki motif birbirine komşu diğer renkteki iplikle, dikişle birleştirilmiş gibi bir görüntüye sahip olur. Anadolu kilimlerinde bu ilik yok etme tekniği pek kullanılmamakla birlikte, bazı Kürt yaygılarında az da olsa bu tekniğe rastlanır (Acar, 1975).

Şekil 13

Çift Kenetleme İle İliklerin Yok Edildiği Kilim Türü

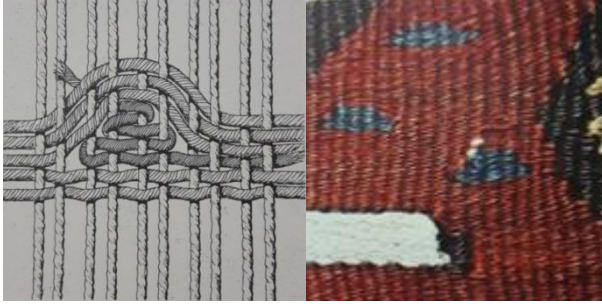
(Balpınar-Acar, 1982, s. 51)

Normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılması tekniği

Normal şekilde dokunan ve kirkit ile sıkıştırılan atkı ipliği üzerine küçük bir grup atkı atılarak sıkıştırılır. Daha sonra bu dokuma üzerine tekrar muntazam şekilde birkaç sıra asıl atkıdan atılır ve sıkıştırılır. Bu nedenle yaygının yüzeyinde çoğunlukla kabarıklık meydana gelir. Bazı Yörük kilimlerinde bu şekilde atkı eklenmesine rastlanır (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 14

Normal Atkılar Arasına Ek Atkı Sıkıştırılması Tekniği

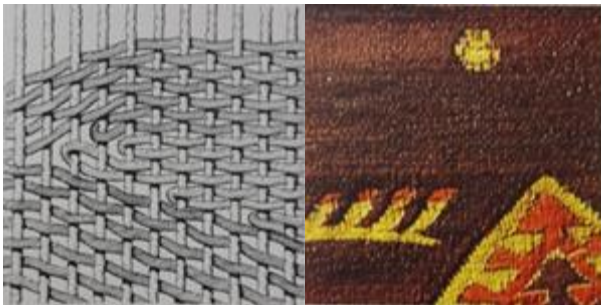
(Balpınar-Acar, 1982, s. 50)

Eğri atkılı kilim dokuması

Osmanlı saray kilimlerinde ve Şarköy kilimlerinde sıklıkla rastlanan bir tekniktir. Eğri hatları belirginleştirmek için kullanılmıştır. Normal dokumada, atkı ipliği çözgü aralarından enine düz bir hat halinde geçirilir (Acar, 1975). Motif hatlarını daha iyi verebilmek için motif veya kenarlarında uygulanan bir tekniktir (Soysaldı, 2009). Atkılar kirkit ile sıkıştırılırken, desene göre bazı yerlerde kuvvetli bazı yerlerde ise hafif şekilde sıkıştırılır. Bu sayede atkılar desene uygun eğrilikte çözgülerin arasından geçirilmiş olur. Atkılar bazı yerlerde gergin, bazı yerlerde gevşek bırakıldığından eğri çizgiler meydana gelebilir. Eğer geometrik kesinliği olmayan, bir çiçeğin, eğri hatlı bir dalın veya yaprağın dokunabilmesi için bu teknik uygulanıyorsa dokuma yapan kişinin elinde kesin bir desenin olması gerekir (Acar, 1975).

Şekil 15

Eğri Atkılı Kilim Dokuması

(Balpınar-Acar, 1982,s.49)

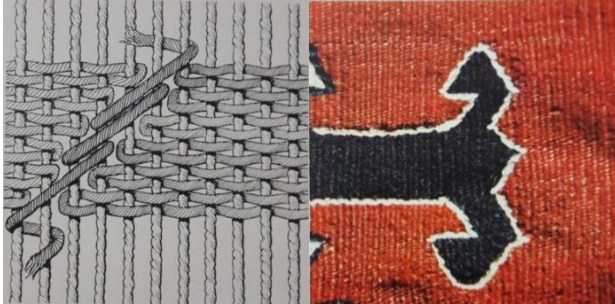
Eğri atkılı kilim tekniği, daha çok eğri hatlara sahip motif özellikleri olan Osmanlı saray ve Şarköy kilimlerinde kullanılmıştır. *Balkan şehri olan Şarköy, kaynaklarda Şehirköy olarak geçen bir Osmanlı şehri idi; bugün ise Sırbistan sınırları içindeki Pirot şehridir* (Soysaldı, 2000, s. 38).

Sarma kontur

Dokuma sırasında atkılar arasında meydana gelen boşluklar ve iliklerin aynı renkteki bir çerçeve ipliği ile arada kalan çözgülere, teker teker, yukarıya doğru dikey, çapraz veya enine sarılarak dokumanın yüzeyinde iğne ile işlenmiş gibi “iğne ardı” gibi çerçeve çizgileri meydana gelir. Bu işlem dokuma esnasında yapılır (Onuk & Akpınarlı, 2003). Dokuma bilmeyen çoğu kişi dokumadan sonra bu konturun yapıldığını sanır. Aslında her sırada atkı ipi geri dönüş yaparken, arada kalan bir çift çözgü ipine farklı renkteki desen ipliği sarılır. İkinci sıra doldurulana kadar, bir çift çözgüye sarılan bu farklı renkteki iplik bekletilir, sırası gelince tekrar bir çift çözgüye sarılarak motif bitene dek devam edilir. Ülkemizdeki çoğu yöredeki kilim dokumalarında bu kontur tekniğine rastlanır (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 16

Sarma Kontur

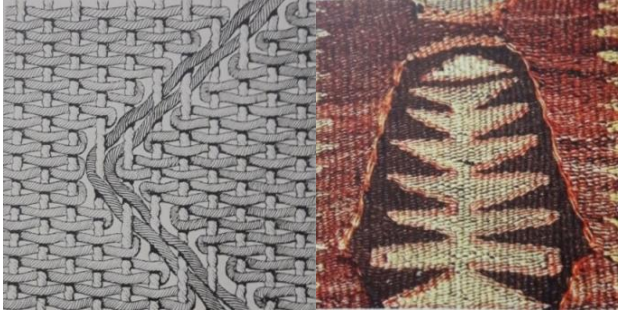
(Balpınar-Acar, 1982, s. 53)

Eğri Atkılı Kontur

Bu teknikte, desenlerin arasına boşluklar bırakılır. Bu boşlukların arasına, desenin kenarına paralel bir şekilde çözgülerin arasından geçirilerek farklı renkte bir kontur ipliği ile doldurulur. Böylece aslında enine atılan atkılar arasında, dikey, çapraz, eğri şeritler halinde“ kilim dokuması “ ile aradaki boşluklar doldurulmuş olur (Karahan, 2007).

Şekil 17

Eğri Atkılı Kontur

(Balpınar-Acar, 1982,s. 54)

Kilimlerin Motif ve Kompozisyon Özellikleri

Kilimlerin desen düzenlemeleri kullanıldıkları alana göre farklılık gösterir. Genel olarak zeminleri tamamen desen ile kaplanan kilimler olduğu gibi; deve yükü örtüsü amacı ile yapılanlarda sadece ortada desen görülür. Bazı bölge ve aşiretlerde ise tamamen desensiz kilimlere rastlanır (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

Kilim motif ve desen özellikleri kilimleri dokuyan kişilerin kullandıkları yere göre sade veya karmaşık olarak düzenlenir. Halkın dokuduğu kilimler ile saray kilimleri arasında motif, desen ve renk bakımından farklılıklar görülür. Anadolu kilimlerinde geometrik motifler ve stilize edilmiş bitki motifleri görülür. Anadolu dokumalarında dokumaya ilk başlayanlar önceden dokunmuş kilime bakarak dokurlar. Birkaç kez dokunan motif ve deseni ezberinde tutan dokuyucular artık dokumalarını herhangi bir örneğe bakmadan oluşturur. Bu nedenle motiflerin geometrik şekiller sayesinde sayılabilir hale getirildiği düşünülmektedir (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, dokuyucular çevrelerinden esinlenerek gördükleri bazı şeyleri kendi algıladıklarına göre biçimlendirmişlerdir. Ortaya çıkan biçim diğer dokuyucular tarafından şekil olarak taklit edilse de, renk konusunda özgür davranmışlardır (Özhekim, 2000).

Yazılı kaynaklarda genellikle desenlerin ilk çıkış noktasında bezeme elemanı değil de aslında birer ifade unsuru olarak ortaya çıktığından bahseder. Bitki ve hayvanlar stilize edilmiş, bazı geometrik şekiller kullanılarak semboller oluşturulmuştur. Bazı semboller zamanla anlamını kaybetmiş ve birer bezeme unsuru olarak kullanılamaya devam etmiştir (Yangöz-Göksu & Atlıhan, 2018).

Kilimlerde kullanılan bazı motiflerin Şaman geleneğinden geldiği, stilize edilmiş bazı hayvan figürlerinin ise Türk totemlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Erolan-Gülen, 2002).

Duygularını kolay dile getiremeyen Anadolu kadını halı ve kilimlerdeki motifleri sembolik olarak duygularını ifade etmek için kullanmışlardır. Kendi yöresine özgü simgeler taşıyan kilimler desen, renk ve motif özellikleri hakkında bizlere bilgi verirler. Böylece Anadolu kadını yaşadığı köy, aşiret ve yaşadığı bölgenin töresini devam ettirmiş olur (Erolan-Gülen, 2002).

Çoğunlukla halı, çini, mermer ve ahşap oymacılığında kullanılan bezemelere kilim dokumalarında da rastlanır. Sadece dokunduğu dönemin özelliklerini yansıtmakla kalmayan kilim motifleri yöre kültürü, gelenek ve görenekleri hakkında da bilgi sahip olmamızı sağlamaktadır (Eroğlu, 2007).

Halı gibi ticari amaçla dokunup ihraç edilmeyen düz dokuma yaygılar günlük yaşamın bir parçası olarak dokunduğu aşiretin kendine has renk ve motif özelliklerini taşıyan bir halk sanatı olarak devam etmiştir. Anadolu'ya gelen Asya'da boy ve aşiretler halinde yaşayan Türk kavimleri dokuma geleneklerini, devam ettirmişlerdir. Düz dokuma yaygılar yüksek kalite ile kabiliyetli Türk kadını elinde birer sanat eserine dönüşmüşlerdir. Kilim motif ve kompozisyonları canlı renkleri ile nesilden nesile bozulmadan günümüze kadar gelmiştir (Özçelik, 2014).

Kilimlerin kompozisyon özelliklerine bakıldığında beş farklı kompozisyon ile karşımıza çıkar. Kendi içinde sınıflara ayrılan kompozisyon özellikleri kısaca şöyle açıklayabiliriz.

Motifleri Yatay Eksende Gelişen Kilimler: Motiflerin zemine yatay olarak sıralandığı kilimlerdir. Renk yerleşimine göre kendi içinde alt gruplara ayrılır (Karahan, 2007).

Motifleri Dikey Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler: Bu grup kilimlerde motifler zemine dikey eksende yerleştirilir. Renk durumlarına göre alt gruplara ayrılır (Karahan, 2007).

Mihrap Kompozisyonlu Kilimler: Bordürlerin çevrelediği alan mihrap şeklinde bölünür. Mihrap boşluğunda ve alınlık kısmında kalan boş zeminler değişik motiflerle bezenir. Mihrapların boyutlarına ve sayısına göre alt gruplara ayrılır (Karahan, 2007).

Motifleri Merkezi Kompozisyonlu Kilimler: Zeminde büyük bir motifin olduğu, etrafında kalan boşlukların küçük motiflerle bezendiği kilimlerdir (Karahan, 2007).

Motifleri Diyagonal Olarak Sıralanmış Kilimler: Motifleri tek renkli veya birden fazla renk kullanılarak dokunan kilimler (Karahan, 2007).

Cicim Tanımı ve Teknikleri

“Cicim” kelimesi bazı kaynaklara göre Farsça bir kelime olduğu ve Türkçeye ne zaman girdiği hakkında bir bilgi olmadığından bahseder (Ögel,1978). Buna rağmen aslında Türkçe kökenli bir kelimedir (Deniz, 1998, s. 17). Cicim kelimesinin “cici, sevimli şey” kelimesinden aidiyet eki alarak türetildiği düşünülmektedir (Balpınar-Acar, 1982). Günümüzde halk arasında “cicim, cecim, çeçim, cacım, çalma” gibi değişik isimlerle bilinir (Yıldırım, 2011).

Teknik olarak “cicim” renkli desen iplikleri çözgü ve atkı iplikleri arasına atılıp sıkıştırılan bir dokuma ürünüdür. Dokuma yüzeyinde sanki daha sonradan işlenmiş gibi kabarık bir görüntü oluşur. Zemini meydana getirmek için aynı renk ve kalınlıkta iplik kullanılırken, deseni oluşturmak için farklı renk ve kalınlıkta iplikler tercih edilir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2012). Cicim dokumalar, düz bezayağı dokuma ya da atkı dokumalar üzerine ince çizgiler halinde sanki sarma yapılmış gibi bir görünüme sahiptir. Cicim dokumalar genellikle kilim dokuma üzerine sanki iğne ile sarma işlemi yapılmış, sonradan eklenmiş sanılır. Bu nedenle genellikle halk arasında iğne ile işlenmiş bir dokuma türü olarak bilinir (Oğuz, 2004). Halı ve diğer düz dokuma yaygılar gibi cicim de eskiden beri Türklerin kullandığı bir dokuma çeşididir (Ögel, 1978, s. 173).

Şekil 18

Cicim Dokuma

(MEB, 2012, s. 57)

Günümüzde halı ve kilim dokuma merkezlerinin birçoğunda dokunan cicim, İran’da da görülür (Deniz, 1998, s. 16). İran’ da daha çok ince şeritler halinde dokunarak birleştirilen atkı yüzü dokumalar için “jajim, jejim” şeklinde tabirler kullanılır (Balpınar-Acar, 1982).

Cicim dokumada yün-pamuk, tiftik (keçi kılı) iplik kullanılır. İpliklerin boyanması kilim, zili, sumak ve halı da kullanılan ipliklerin boyama tekniği ile benzer şekilde yapılır. Halk arasında kalitesi farklı şekillerde hesaplanan cicim dokuma Doğu Anadolu’da daha çok

     ve desen ipliklerinin kg ağırlığı,   Anadolu Bölgesi'nde      ipliğinin kg ağırlığı, yumak sayısı ve  ile sayısı (20 çift ipe tel- ile denir) hesaplanırken, Batı Anadolu Bölgesi'nde ise yine      atkı ve desen ipinin kg ağırlığı ve      iplikleri kaliteyi belirler (Ergüder, 2009).

Cicim dokumalarının iplikleri halı ve kilim iplikleri gibi yerde hazırlanarak dik ve yatık tezgâhlarda, yer tezgâhı veya   ayak denilen “teveni, tavnı” ile halkın “dızgah, culfalık” dediğı pedallı tezgâhlarda dokunur (Deniz, 1994).

Dokumayı sıkıştırmak  in halı dokumada kullanılan “kirk t” veya halk arasında “s m k” denilen    dişli kirkitle, “didik” denilen iki dişli kirk tler kullanılırken, ipleri kesmek  inde “bıçak ve makas” gibi aletlerden yararlanılır (Ergüder, 2009).

Türkiye’ de en çok bilinen cicim türü seyrek motifli cicimdir. Cicim dokumalarda enine çizgili dokuma yapılırsa dolgulu görünüş elde edilemeyeceğinden daha çok çapraz ve dikey çizgiler tercih edilir (Bayraktaroğlu, 2014). Enine çizgiler sumak dokuma şeklinde sarılarak elde edilir. Tezg hın arkasından gelerek  ne geçen desen ipliklerini kontrol etmek ve      ipliklerini desene göre belirli yerlerde aralayarak desen ipliklerini arkadan  ne vermek üzere tezgâh arkasında bir yardımcı bulunabilir. Yaygının ters yüzü tezgâhın önünde bulunduğundan dokuyucu tezgâhın önünde oturur.     ler arasında genellikle aynı renk ve kalınlıkta atkı atılır ve sıkıştırılır. Yapılacak desene uygun alınan desen ipliğı, dokumanın arkasından önüne geçirilerek bir çift     y  atladıktan sonra tekrar arkaya geçirilerek serbest bırakılır. Diğ r motif  inde aynı işlem uygulanır. Dokumanın eni boyunca farklı renkteki motifler  in aynı işleme devam edilir. Daha sonra bir sıra atkı atılıp sıkıştırıldıktan sonra, tekrar motif özelliğine göre arkadan sarkan iplikler birer çift     y  atladıktan sonra, geçirilip bırakılır, bu şekilde dokumaya devam edilir. Böylece desen iplikleri sumak dokumada olduğı gibi      çiftlerine sarılmış olur ve bu sarma işlemi ikinci sırada atkı atıldıktan sonra tamamlanmış olur. Her dokuyucu kendine rahat gelen dokuma şeklini tercih eder. Bazıları bir motifi yukarı doğıru dokuyarak bitirirken; bazıları ise yanlarına doğıru atlayıp devam eder. Bu nedenle de değışik dokuma türleri varmış gibi bir görüntü ortaya çıkar (Balpınar-Acar, 1982).

Cicim dokumaların yüzü kabartmalı; ters yüzü ise motifler dokunurken iplik koparılmadan devam edildiğı  in karışık bir görünüşe sahiptir. Cicimi iki kişi karşılıklı dokur. Tezg h önünde oturan kişi, arkadaki dokuyucudan desene göre motif ipliğini alır, arışa sararak tekrar tezgâh arkasında oturan dokuyucuya verir. Sıra tamamlandıktan sonra boydan boya arış geçirilir. “Sumuk” denilen aletle önce arışlara dolanarak yapılan dokuma

yerleştirilir, ardından kirkitle arış sıkıştırılır. Motifler iplikleri arışa dolanarak oluşturulduğu için dokuma yüzünde kabarık görüntü oluşur (Durul, 1977).

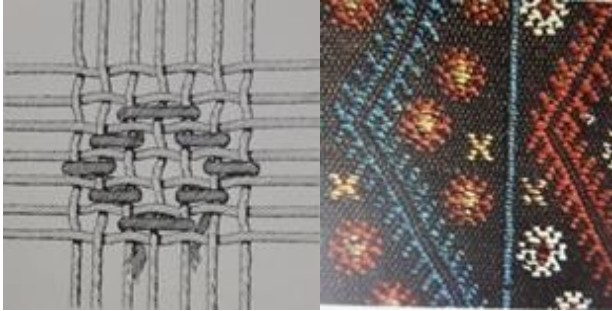
Motiflerin Uygulanışı Bakımından Cicim Teknikleri

Seyrek Motifli Cicim

Zemini dokumak için genellikle aynı renk ve kalınlıkta iplikler tercih edilirken, motifler için renkli ve daha kalın iplikler tercih edilir. Bu sayede kabarık görüntü elde edilmiş olur (Yıldırım, 2011). Çoğu zaman dikey ve çapraz çizgilerden meydana gelen küçük motifler, desen ipliğinin bir çift çözgüyü; ikinci sırada tamamlanan bir işlemle ile sarılması ile meydana gelir. Dokuma tekniğinden dolayı ince çizgiler halinde görünen desenlerin içi, bazen sumak bazen de zili dokuma ile doldurulabilir. İnce, hafif yaygılar, ocak perdesi, kapı, divan, sofra örtüleri perdeler bu teknikle yapılabilir. Bazen de farklı renklerde 30-40 cm şeritler halinde dokunarak dikişle birleştirilerek perde ve büyük örtü amacıyla dokunabilir (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 19

Seyrek Motifli Cicim

(Balpınar-Acar, 1982, s. 56)

Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim

Atkı yüzlü zemin oluşturabilmek için, atkı ipliği bol bırakılıp, sıkıştırılarak çözgüler saklanır. Zemin arasına motiflerin dokunması ile bu dokuma çeşidi meydana gelmiş olur. Çuval, torba, heybe gibi daha kalın olması gereken eşyalar bu teknikle dokunur (Bayraktaroğlu, 2014).

Şekil 20

Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim

(Balpınar-Acar, 1982, s. 57)

Şekil 21

Sık Motifli Cicim

(Balpınar-Acar, 1982, s. 58)

Sık motifli cicim

Deseni oluşturmak için kullanılan renkli iplikler sık sık kullanıldığı için dolayısıyla motiflerde birbirine yakın oluşur, bu sayede oldukça dayanıklı bir dokuma elde edilir (Bayraktaroğlu,1990). Daha çok kalın yer yaygıları, heybe, çuval, hurç gibi kullanımlar için, üç tek çözgü sarılarak bezayağı zemin üzerine dokunur. Zili dokuması ile karıştırılan bu dokuma tekniği ile genellikle yastık, minder, heybe gibi yaygılar dokunur (Balpınar-Acar,1982).

Atkı yüzlü sık motifli cicim

Düz bezayağı dokuma üzerine üç atkı sarılarak yapılır. Daha kalın bir dokuma elde etmek için adından da anlaşılacağı üzere motifler, atkı yüzlü zemin üzerine sık bir şekilde dokunur (Yıldırım, 2011).

Şekil 22

Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim

(Balpınar-Acar, 1982, s. 69)

Çözü yüzlü cicim

Desen ve zemin, çözgü iplikleriyle elde edilen dokumadır. Atkı ipliği çözgü iplikleri ile tamamen örtülen cicim dokuma “kılıç” denilen tahta bir alet ile dokunurken, çözgüler istenilen renklere göre tezgâha yerleştirilir (Yıldırım, 2011). Çözgü yüzlü cicim halı ve kilim tezgâhlarında dokunabildiği gibi, “uçayak, tevni veya çatma” denilen tezgâhlarda da dokunabilir. Aynı zamanda Batı Anadolu’da “dızgah”, Orta ve Doğu Anadolu’da “culfalık” adı ile bilinen pedallı tezgâhlarda bu dokuma için uygun olur (Ergüder, 2009, s.39).

Şekil 23

Çözgü Yüzlü Cicim

(Ergüder, 2009, s. 39)

Çözgü yüzlü cicim yapılırken deseni meydana getirecek olan çözgü iplikleri dokunacak ipliğe göre ayrılır. Halk arasında “kılıç- kılınç” denilen ahşap alet ayrılan iplerin arasına yerleştirilir. Böylece ağızlık açılmış olur. Masuraya sarılan atkı iplikleri çözgüler arasından geçirilirken çözgülerin atlaması ile desenler oluşur. Daha çok Orta ve Doğu Anadolu’da görülen bu tekniğin dokunması oldukça zor olduğundan günümüzde pek kullanılmamaktadır. (Deniz, 1994).

Zili-Sili Tanımı ve Teknikleri

Eski Türkçe sözlüklerde adlarına rastlanmayan Zili ve Sili isimleri L. Rosonyi'ye göre Türkçe kökenli bir kelimelerdir (Ögel, 1978). 13. yüzyıldan yakın zamanımıza kadar yayınlardan toparlanan deyim ve kelimelerin bulunduğu Tarama Sözlüğünde Farsça' da 'zilu' kelimesinin "satrançlı pelas ve kilim" anlamına gelirken, Türkçe' de ise "zili, ziliçe ve küçük zili" adlarının kullanıldığından bahsedilmektedir. Günümüzde zili kelimesi cicim ve sumak dışında kalan ve belirli bir dokuma sistemine dayanan yaygı türleri için kullanılır (Balpınar-Acar, 1982).

Üç ya da daha fazla iplik sisteminden oluşan zili, cicim dokuma ile karıştırılsa da farklı bir düz dokuma yaygı türüdür (Bayraktaroğlu, 2014). Bazı eski kaynaklarda uzun kilim içinde sili dendiğinden bahsedilmektedir (Deniz, 1998). Görünüş olarak her ne kadar cicime benzese de teknik açıdan farklı olan zili dokumalar, belki de bu nedenle bazı kaynaklarda cicim tekniği ile aynı teknik gibi gösterilir (Deniz, 2000). Cicimde atkı ve çözgü dışında kullanılan deseni oluşturan renkli iplik yukarı doğru sarılarak ilerleyerek, motiflerin konturlarını oluştururken, zililer de ise üç üstten bir alttan atlamalar yapılarak motif içleri doldurulmuş olur (Oğuz, 2004). Cicime göre daha kalın ve kaba bir düz dokuma tekniğidir. Genellikle geometrik motiflerin kullanıldığı zili de renklendirme işlemi verev formda yapılır (Durul, 1977). Anadolu'nun birçok yerinde rastlanan ve cicimden daha kalın olan sili dokumalara özellikle aşiretler arasında daha çok rastlanır (Özbel, 1945-1950).

Zili cicim gibi iki kişi tarafından dokunur. Çözgü ipleri arasından geçirilen farklı renklerdeki iplikler, çözgüler arasından 2-1, 3-1, 5-1, atlatılarak dokunur. Desen ipleri yatay yönde ilerletilir. Bazı örneklerinde ise bir sırada desen tamamlandıktan sonra aynı iplikte tekrar geri dönülerek boş kalan alanlar doldurulur. Dikey konturlarda ise/ üst sıraya atlayan desen iplikleri tek çözgü atlayarak ilerletilir. Daha sonra araya iki sıra atkı atılır. Karşılaştıkları yerlerde birbirine kenetlenerek ayrı desen iplikleri üst sırada geri dönerek dokumaya devam edilir (Deniz, 1998).

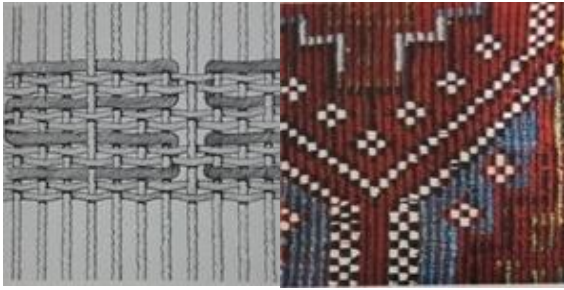
Zili dokuma ile birlikte bazen cicim ve sumak dokuma tekniği bir arada kullanılır. Daha çok alt ve üst bordürlerde kullanılan cicim dokuma tekniği, zemini atlamalarla dolu olan yaygıya sade bir görüntü verir. Çözgü çiftleri bozularak bir teki almadan, 2-1, 3-1, 5-1 atlamalar yapıldığından zili tekniğine bazı yörelerde çalma- çelme tekniği de denir (Balpınar-Acar, 1982). Zili dokumalarda da cicimde olduğu gibi ters yüzünde sarkan iplikler olur. Cicimlerdeki atkı ve çözgü durumuna göre arada kalan zemin bezayağı ya da atkı yüzü dokuma olabilir (Acar, 1975).

Dokuyucu kadınlar zili dokumayı, desenlerinin daha az karmaşık ve sade olduğundan cicime göre daha kolay bulduklarını ifade ederler. Buna rağmen zili dokumalar cicim kadar yaygın değildir. Buna sebep olarak da zili tekniğinde daha çok yün kullanılması gösterilebilir (Acar, 1975).

Zili dokumalar daha çok Batı Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve İç Anadolu' da yaşayan Yörükler ve Türkmenlerin yerleştiği köylerde dokunmasına devam edilir. Desenleri bakımından Türkistan halılarına çok benzeyen zililer, dokuma tekniği nedeni ile farklı türde desenlerin oluşturulmasına pek elverişli olmadığından fazla değişime uğramamış, Orta Asya özelliklerini kaybetmemiştir (Acar, 1975).

Şekil 24

Düz Zili Tekniği

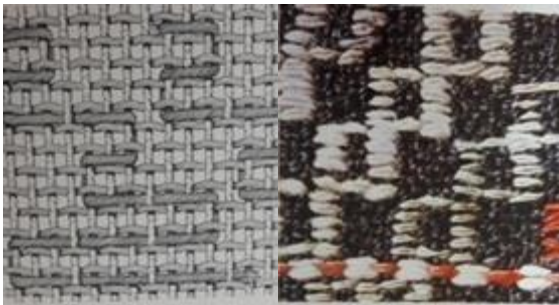
(Balpınar-Acar, 1982,s. 63)

Düz Zili Tekniği: Desenlerin içi 2-1, 3-1, 5-1 atlamalarla doldurulurken, başta kalan tek çizgüler dokuma yüzeyinde dikey yönde çizgili bir görüntü meydana getirir (Arslan Kalay, 2015).

Seyrek Zili: Küçük motiflerden meydana gelen bu dokuma tekniği, düz bez dokuması zemin üzerine, birbiri ile bağlantısız, kesik kesik serpilmiş 3-1, 5,1 atlamalı düz zili dokuması tekniği ile dokunur (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 25

Seyrek Zili Tekniği

(Balpınar-Acar, 1982, s. 65)

Çapraz Zili: Her sırada birer çözgü boş bırakılarak desen ipliği öne geçirilir ve üst sırada da birer çözgü yana kaydırılarak atlatılırlar, böylece boşta kalan çözgüler ve üste çıkan desen iplikleri çapraz çizgiler meydana getirirler (Yıldırım & Baylan, 2010).

Şekil 26

Çapraz Zili

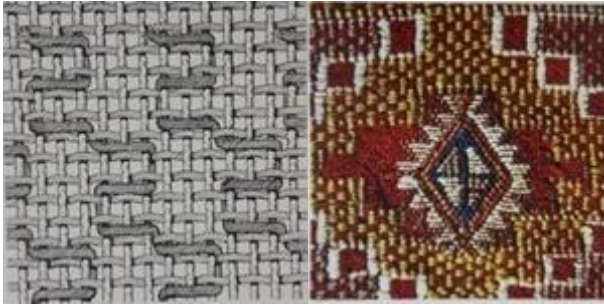

(Balpınar-Acar, 1982, s. 64)

Damalı Zili: Daha çok diğer tekniklerle birlikte kullanılan damalı zili de, dama taşı gibi 2-1, 3-1 atlamalarla bütün motif içleri doldurulur (Yıldırım, 2012). Motif zeminleri bazen çapraz çizgilerin kesişmesiyle meydana gelen damalarla dolarken, bazen de “konturluzili” “zili- verne” tekniği ile dokunan motiflerin içini doldurmak için damalı zili tekniği kullanılır (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 27

Damalı Zili

(Balpınar-Acar, 1982, s. 66)

Konturlu Zili- Zili- Verne: Bez dokuma veya atkı yüzü geniş zeminler üzerinde cicim gibi konturlardan meydana gelen desenler 2 ve 3'lü atlamalardan oluşturulur. Konturlardan oluşan motifleri yapmak için her sırada normal atkılar atıldıktan sonra arkadan öne geçirilen renkli desen ipliği 2-3 çözgü öne geçirilirken daha sonra, bir üst sırada geri dönerek tekrar öne geçirilir, geriye doğru 2-3 çözgü atlatılır (Yıldırım, 2012). Bu işlemler yapılırken üst sıraya geçen desen ipliği tutularak dönüşte tekrar dikey olarak üst sıradan geriye döndürülür. Bu teknikle sadece dikey ve çapraz çizgiler dokunurken, enine çizgiler

sumak tekniği ile sarılarak yapılır. Konturlarla çevrilen desen içleri ise sumak damalı zili veya uzun atlamalarla doldurulur (Balpınar-Acar, 1982).

Kafkasya’ da çoğunlukla düz bez dokuma üzerine cicimlere benzeyen ve verne olarak tanımlanan yaygılar, kareler içinde kuş ve hayvan figürleri veya eşkenar dörtgenler ile bezenen dokumalar bu teknikle dokunur. Ancak bu terimin dokuma terimini belirttiği kesin değıldir. Türkiye’ de verne adı pek kullanılmazken, daha çok Batı Anadolu’da görülen bu dokumalar zili olarak adlandırılır. Tekniğın esasları bakımından bu terimi kullanmak yanlış olmaz. Ancak diğerk zililerden ayırmak amacıyla “zili-verne”terimi uygun bulunmuştur (Balpınar-Acar, 1982)

Şekil 28

Konturlu Zili- Zili- Verne

(Balpınar-Acar, 1982, s. 67)

Sumak Tanımı ve Teknikleri

Diğerk dokumalar arasında en zoru olan sumak tekniğinde motifler atkı ve çözgü ipi dışında bir iplikle yapılır. Desen oluşturulurken bu iplik motifin kendi alanı içerisinde sağdan sola, soldan sağa çözgü çiftlerine sürekli olarak sarılarak yapılır. Desen tamamlandıktan sonra motif ipi bir üst sıraya ya da başka motife geçer (Bayraktaroğlu, 2014) Tıpkı cicim ve zili de olduğu gibi dokuma tersinden yapılır (Oğuz, 2004). Bazen üçüncü bir iplik kullanılmadan desen renkli atkıların çözgülere sarılmasıyla da oluşturulabilir (Bayraktaroğlu, 2014) Desenler iplikler sarılarak elde edildiği ve tekrar döndürölüp aynı desen üzerinde ikinci bir desen ipliği geçirildiği için sanki kat kat işlenmiş gibi bir görünümü vardır. Ters yüzünde ise cicim ve zilide olduğu gibi sarkan iplikler görünür (Deniz, 1998).

Diğerk düz dokumalara göre uzun zamanda elde edilen bir dokuma olmasının nedeni, desen ipliğinin çözgülere tek tek sarılarak yapılmasıdır. Bu nedenle yastık, bebek beşığı, çuval, minder gibi küçük parçalar dokunur. Düz bez dokumaları arasında desen oluşturmak için kullanıldığı gibi, bazen de birkaç sıra halinde dokunabilir (Bayraktaroğlu, 2014).

Sumak kelimesi örgülerin atkılara sarılması tekniğindeki yaygıların dokunduğu Güney Kafkasya'daki kasabalardan birinin adı olarak kabul edilir. Bu nedenle de Kafkasya'dan geldiği kabul edilen sumak dokuma daha çok Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da çuval ve bebek beşiği olarak atkısız sumak ve atlamalı sumak teknikleriyle yapılan çeşitlerine rastlanır. Anadolu'da VII. yüzyılda bu teknikle dokunmuş çok eski parçalar bulunmuştur. Sumak tekniğinde büyük parçalar pek fazla yapılmamıştır. Doğu Anadolu'da büyük yaygılar kilim ve cicim ile birlikte dokunmuştur (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 29

Düz Sumak

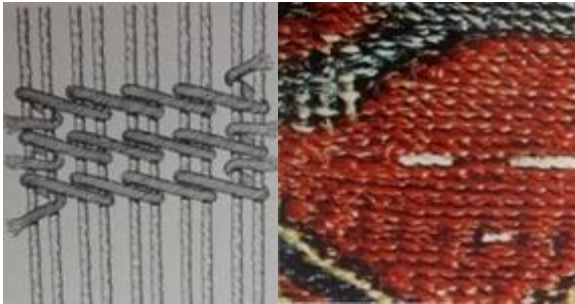
(Balpınar-Acar, 1982, s. 70)

Düz Sumak Dokuması: Desen iplikleri, her sırada aynı yönde ve aynı şekilde üstten alta veya alttan üste doğru örgülere sarılarak dokunur ve araya atkısı atılır (Kalay-Arslan, 2015).

Atkısız Düz Sumak Dokuması: Araya atkısı atılmadan düz sumak dokuması yapılır. Sadece desen iplikleri çiftler çiftler örgülere sarılarak yapılır. Bazı desen iplikleri motif boyunca arkadan atlatılarak motifin başına getirilir ki bu da dokuma yüzeyinde kabarık bir görüntüye neden olur. Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Elazığ yöresinde çorap dokuması olarak adlandırılan sumak dokuma da çok çuvalların yüzünde kullanılır (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 30

Atkısız Düz Sumak Dokuması

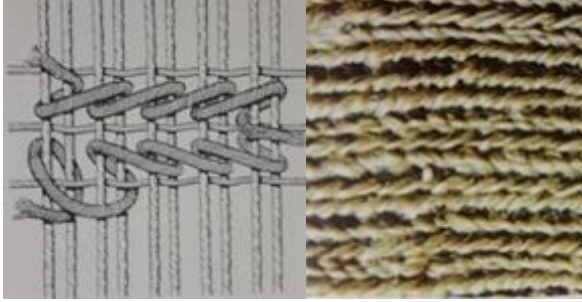

(Balpınar-Acar, 1982, s. 71)

Balıksırtı Sumak Dokuması: Desen iplikleri ters yönde çözgülere sarılarak balıksırtı görünüşlü sumak oluşturulur. Desen ipliği bir sırada sağa veya sola sarılırken diğer sırada ters yönde sarılır. Bu sayede dokumaya balıksırtı görünüşü kazandırılır. Dokumaya çorap örgüsü hissi verir (Aytaç, 1989).

Şekil 31

Balıksırtı Sumak Dokuması

(Balpınar-Acar, 1982, s. 72)

Balıksırtı Atkısız Sumak Dokuması: Birinci sırada desen ipliği çözgülere üstten alta dolanırken, ikinci sırada tersi işlem yapılır. Bu kez araya atkı ipi atılmaz. Böylece balıksırtı görüntü elde edilmiş olur. (Kalay-Arslan, 2015).

Şekil 32

Balıksırtı Atkısız Sumak Dokuması

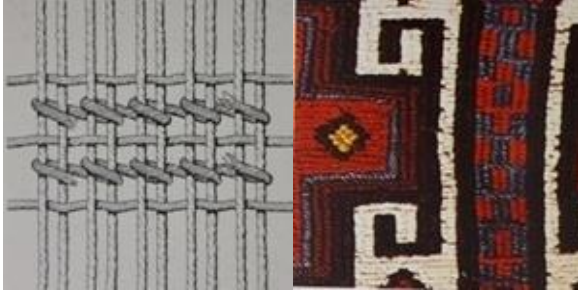

(Balpınar-Acar, 1982, s. 73)

Ters Sumak Dokuması: Düz dokumanın aksine desen ipi içten dışa sarılarak dokuma yüzeyinde daha kısa kabarıkların meydana geldiği sumak dokumasıdır. Kullanışlı bir yaygı olduğundan fazla görülen bir dokuma tekniği değildir (Aytaç, 1989).

Şekil 33

Ters Sumak Dokuması

(Balpınar-Acar, 1982, s. 74)

Çapraz- Alternatif Sumak Dokuması: Ters sumak dokuması gibi yapılır, ancak birer çözgü çifti kaydırılarak dokunur. Birinci sırada desen ipi arkadan öne getirilerek çözgü çiftlerine sarılır. Bu sayede dokuma yüzeyinde iğne ardı, tersinde ise makine dikişine benzer görüntü oluşur (Hidayetoğlu, 2007). İkinci sırada birer çözgü kaydırılarak dokumaya devam edilir. Bazen 2-3çözgü bir arada sarılır. Bu dokuma şekli de atkılı ve atkısız dokunabilir. Yaygılar, çuval ve heybelerin dokunmasında bu sumak tekniği görülür (Balpınar-Acar, 1982).

Şekil 34

Çapraz- Alternatif Sumak Dokuma

(Balpınar-Acar, 1982, s.75)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Tez çalışmasında Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan bazı düz dokumaların analizi ve kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Bu nedenle de araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma tekniği kapsamında nitel araştırmaların özelliklerinden olan doğrudan veri toplama ve zengin betimlemelerin yapılması tekniklerinden faydalanılmıştır.

Doğrudan veri toplama: Müzede yer alan dokumalar hakkında kayıtlı envanterler ve müze yetkilileri ile yapılan görüşmeler ile örnekler üzerinde yapılan detaylı incelemeler sonucunda elde edilen veriler kullanılmıştır.

Zengin betimlemelerin yapılması: Araştırmada görüşme notları, fotoğraflar, görüntü kayıtları, kişisel yorumlar, müze kayıtları, kısa notlardan yararlanılmıştır. Uzun ve kapsamlı süre zarfında örnekler çalışmalar yapıp raporlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışma kapsamında öncelikle Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki yetkili kişilerle görüşüldü. Müzede tez kapsamında incelenebilecek sayıda düz dokuma olup olmadığı hakkında bilgi alındı. Yüz yüze yapılan görüşmelerin ardından yeterince eserin bulunduğu anlaşıldı ve gerekli resmi izinler alındı. Müzedeki düz dokumaların bir bölümü kompozisyon, renk ve ebatları incelenerek fotoğrafları çekildi. Envanter kayıtları incelenerek müzeye ne zaman ve nasıl geldikleri, müzede nasıl muhafaza edildiklerine dair bilgilere ulaşıldı. İncelenecek olan eserlerin fotoğrafları çekilerek bilgisayar üzerinde bazı dokumaların çizimleri yapıldı.

İncelenecek olan düz dokumalar hakkında gerekli bilgiler alındıktan sonra, tez çalışması için gerekli kaynaklar tarandı. Dokumaların katalog bilgileri kayıt altına alındı, değerlendirme ve karşılaştırma bölümünde araştırma konusu benzer örneklerle karşılaştırılarak sunuldu.

Yapılan çalışmanın birinci bölümünde, konunun tanımı, önemi, amacı, hakkında bilgi verildi. İkinci bölümde, dokumanın genel tanımı, Türk düz dokuma yaygılarının kısa tarihçesi ve teknik özellikleri hakkında bilgiler verildi. Üçüncü bölümde, müzede bulunan ve teze konu

olan düz dokumaların motif özellikleri sunuldu. Şarköy kilimlerinin karakteristik özellikleri kısaca anlatıldı ve müzede envanterinde bulunan ve incelemeye alınan Şarköy özelliği gösteren dokumalar hakkında bilgiler verildi. Dördüncü bölümde Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi kısaca tanıtıldı. Beşinci bölümde alan araştırmasına geçilerek, katalog oluşturuldu. Müze deposunda bulunan ve incelemeye alınan düz dokumalar hakkında bilgiler verildi. Katalog kısmında her bir örneğe numara verilerek, Katalog No, Envanter No, Fotoğraf No, Çizim No, İnceleme Tarihi, Müzeye Geliş şekli, “Müzeye Geldiği Tarih”, “Müzedeki Yeri”, “Müzedeki Saklanış şekli”, “Onarım Görüp Görmediği”, “ Bugünkü Durumu”, “ Yöresi ve Dokunduğu Tarih”, “Dokuma Türü”, “Ölçüleri (En/ Boy)”, “Uygulanan Teknik”, başlıkları altında düz dokumalar hakkında kısa bilgiler verilmiş, “Dokumanın Tanımı” adı altında dokumaların kompozisyon, motif ve renkleri hakkında bilgi verilmiştir.

Altıncı bölümde müzede bulunan düz dokumalar benzer örnekler ile değerlendirme ve karşılaştırma yapılmıştır. Bölüm fotoğraflarla desteklenmiştir.

Yedinci bölümde çalışma sonuçlandırılarak kısaca özetlenmiştir.

Araştırmanın Veri Kaynakları

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların Kompozisyon ve Motif Özellikleri

Kültür örneklerinin içinde geleneğe bağlı kalan ve canlılığını her daim koruyan” Geleneksel Türk Düz Dokuma Yaygıları” folklorik bir olgudur. Halkın yaşamından çıkan motifler de bireylerin inançlarını, ruhsal yapılarını yansıtan toplumsal değerlerdir (Sağ, 2012).

Motif kelimesi el sanatlarında “kompozisyon şemasını oluşturan öge” anlamına gelmektedir (Ergüder, 2007). Sanat Kavramı ve Terimler sözlüğüne göre ise “süsleme ve bezemelerde bütünü meydana getiren parçaların her birine motif adı verilir” şeklinde tanımlanmıştır (Sözen & Tanyeli, 2015).

Toplumların inançlarını, gelenek ve göreneklerini, zevklerini, sembollerle ifade etme şekli olan motifler; bir araya gelerek desenleri oluştururlar (Sevim & Canay, 2013).

Kilimlerde görülen motifler dokunduğu bölgelere ve dokuyan kişilere göre farklılık gösterir. Genellikle dokuyucusunun verdiği isimle tanımlanan motifler, dokuyucusunun çevresinde gördüğü eşyalardan, bitkilerden, içinde bulunduğu toplumun gelenek ve göreneklerinden, anlatılan hikâyelerinden esinlenerek şekillendirilmiştir (Ürer, 1999).

Dokumalarda kullanılan motifler, aralarında birleşerek adeta birer hikâye oluşturmaktadırlar. Bu nedenle motiflerin anlamlarının bilinmesi sadece dokumanın tanınması

için değil, dokumayı yapan kişiler ve topluluklar hakkında da bizlere bilgi vermektedir. Bu sayede dokumalarıyla yaşam biçimleri ve kültürlerini geleceğe taşıyan toplumlar hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz (Kalay-Arslan, 2015)

Anadolu destanlarda ve masallarda motiflerin dili karşımıza çıkar. Sayın Bahattin Ögel Türk Mitolojisi (1995) adlı eserinde “ Türk destanlarında halı dokumaları ile bir şekilde haberleştiklerinden bahsetmektedir. Anlatılan destana göre bir Han’ın oğlu esir düşer ve yerini dokuduğu kilimle babasına bildirir. Dokumadaki mesaj sayesinde oğlunun yerini öğrenen Han, gelip oğlunu zindandan kurtarır. Demek oluyor ki dokumalarda motifler arasına yerleştirilen bazı işaretler sayesinde bir takım mesajlar veriliyordu (Ögel, 1995).

Anadolu kirkitli dokumalar bakımından oldukça zengindir. Özellikle Konar-geçerler tarafından yapılan dokumaların daha çok geometrik motif özelliklerine sahip olduğu görülmektedir (Atış-Özhekim, 2000).

Müzede inceleme imkânı bulduğumuz dokumalarda dört farklı kompozisyon karşımıza çıkmaktadır.

Motifleri Yatay Eksende Gelişen Kilimler: Motiflerin zemine yatay olarak sıralandığı kilimlerdir. Renk yerleşimine göre kendi içinde alt gruplara ayrılır. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde inceleme imkânı bulduğumuz *katalog 14 numaralı Şarköy kilimi* ile *katalog 19 numaralı Şarköy kilimini* bu grupta incelemek mümkündür.

Motifleri Dikey Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler: Bu grup kilimlerde motifler zemine dikey eksende yerleştirilir. Renk durumlarına göre alt gruplara ayrılır. Müzede inceleme imkânı bulduğumuz *katalog 01 numaralı Eşme kilimi* ile *katalog 26 numaralı Konya kilimini* bu grupta incelemek mümkündür.

Mihraplı Kompozisyonlu Kilimler: Bordürlerin çevrelediği alan mihrap şeklinde bölünür. Mihrap boşluğunda ve alınlık kısmında kalan boş zeminler değişik motiflerle bezenir. Mihrapların boyutlarına ve sayısına göre alt gruplara ayrılır. Edirne Müzesi’nde incelediğimiz Eziler Yörüklerine ait *katalog 05 numaralı kilim* ile Erzurum yöresine ait *katalog 03 numaralı kilimi* bu kompozisyon ile yapılmıştır. Aynı zamanda *katalog 23 numaralı Şarköy kilimi* de çift mihraplı kompozisyona sahiptir.

Motifleri Diyagonal Olarak Sıralanmış Kilimler: Motifleri tek renkli veya birden fazla renk kullanılarak dokunan kilimler (Karahana, 2007). Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde inceleme imkânı bulduğumuz *katalog 16, 18, 21 ve 24 numaralı Şarköy kilimlerini* bu kategoride incelemek mümkündür.

Tezin katalog kısmında bahsedilen dört kompozisyona da ait farklı örnekler bulunmaktadır.

Şekil 35

Katalog 19 No 'lu Kilim “Motifleri Yatay Eksende Gelişen Kilimler”

Şekil 36

Katalog 26 No 'lu Kilim “Motifleri Dikey Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler”

Şekil 37

Katalog 05 No 'lu Kilim “Mihraplı Kompozisyonlu Kilimler”

Şekil 38

Katalog 18 No'lu Kilim “Motifleri Diyagonal Olarak Sıralanmış Kompozisyonlu Kilimler”

Müzede incelediğimiz dokumalarda görülen motifleri geometrik, bitkisel, sembolik ve hayvansal motifler olarak gruplandırmak mümkündür.

Geometrik motifler;

Bereket motifi; kadın erkek ilişkilerini ve üremeyi anlatan motiftir. Aynı zamanda nar, haşhaş, incir, dut, üzüm, kavun, karpuz gibi çekirdekli meyve tahıllarda bereket motifi olarak kullanılmaktadır (Erbek, 2002).

Aydın, Balıkesir, Hatay, Kars, Erzurum, Kütahya, Sivas, Kayseri, Malatya, Adıyaman, Afyon, Kars, Ankara, Balıkesir, Çankırı, Yozgat, Şarköy yörelerinde yapılan kilimlerde bereket motifine rastlanır (Ergüder, 2009).

Edirne Müzesi'nde inceleme imkânı bulduğumuz *katalog 19 numaralı Şarköy, katalog 05 numaralı Eziler Yörüğü ve katalog 03 numaralı Erzurum kilimlerinde farklı şekillerde kullanılan bereket motifleri* görülmektedir.

Şekil 39

Katalog19 No'lu Kilimden Detay (Bereket Motifi)

Şekil 40

Katalog 05 No 'lu Kilimden Detay (Bereket Motifi)

Şekil 41

Katalog 3 No 'lu Kilim (Bereket Motifi)

Aşk ve Birleşim; Genellikle birbirine zıt renkle bir renk diğerrinin üzerinde küçük bir nokta halinde taşınarak, Anadolu inanışına göre doğada saf ve hatasız bir şeyin bulunamayacağını ifade eder. Aynı zamanda bereket, çoğalma, yaşamın devamlılığını da ifade eder (Ergüder, 2009).

Erzurum, Kars, Konya, Hatay, Eskişehir, Malatya, Antalya yönlerinde yapılan kilim dokumalarında bu motif görülür (Ergüder, 2009).

Katalog 03 numaralı Erzurum kilimi bordüründe aşk ve birleşim motifi kullanılmıştır.

Şekil 42

Katalog 3 Nolu Kilimden Detay (Aşk ve Birleşim)

Suyolu; Anadolu’ da yaşamın ta kendisi olan, insanlığın vazgeçilmez ihtiyacı, kadınların gün boyunca ile her işlerinde kullandıkları su, doğal olarak dokumlarına da yansımıştır. Motif olarak yeniden doğuşu, bolluk ve bereketi, saflık, bilgeliği, yaşamın devamlılığını, ruhsal olarak yenilenmeyi sembolize eder (Kayabaşı – Bozkurt vd, 2016).

Katalogda yer alan *2 ve 4 numaralı* Konya yöresine ait her iki kilimde de farklı şekillerde uygulanmış suyolu motifi görülmektedir.

Şekil 43

Katalog 2 No ’lu Kilimden Detay (Suyolu Motifi)

Şekil 44

Katalog 04 No 'lu Kilimden Detay (Suyolu Motifi)

Yıldız Motifi; Selçuklu halılarında sıklıkla rastlanan yıldız motifi düz dokumalarda da tercih edilmiştir. Orta Asya'dan günümüze kadar gelen motif Anadolu' da da sık kullanılan bir motif olmuştur (Deniz, 2010).

Katalog 07 ve 09 numaralı Şarköy kilimlerinde yıldız motifi kullanılmıştır.

Şekil 45

Katalog 07 No 'lu Kilimden Detay (Yıldız Motifi)

Şekil 46

Katalog 09 No 'lu Kilimden Detay (Yıldız Motifi)

Haç motifi; Hristiyanlıktan daha eskilere dayana haç motifine Çatalhöyük resimlerinde rastlanır. Haç motifi nazara karşı kullanılan başka bir motiftir. Bu motife Anadolu dokumalarında farklı şekillerde rastlanır (Durul, 1969).

Katalog 05 numaralı Eziler Yörüğü kilim bordüründe haç motifi uygulanmıştır.

Şekil 47

Katalog 05 No 'lu Kilimden Detay (Haç Motifi)

Hayvansal motifler.

Akrep motifi; zehirleyerek öldüren Akrep Anadolu'nun sıcak bölgelerinde yaşayan insanların korktuğu bir hayvandır. Bu nedenle de motif olarak incelendiğinde, insanın ölüm, hasatlık, acı, keder gibi korkularını ve korunma ihtiyacını temsil eder (Durul, 1977).

Katalog 42 numaralı Eşme Tokmak/ Yörük Kiliminde akrep motifi görülmektedir.

Şekil 48

Katalog 42 Nolu Kilimden Detay (Akrep Motifi)

Canavar izi/ Canavar ayağı; genel olarak korku ve korunmayı ifade eden bir motiftir. Aynı zamanda karanlıkta görülmesi nedeniyle ışığı ve güneşi de sembolize eder. Kurtağzı, canavar ağzı, tilki kulağı, kedi kulağı gibi isimlerle yörelere göre farklı ifade edilmiştir (Aral, 2019)

Katalog 38 numaralı Kars yöresi kiliminde canavar izi motifi görülmektedir.

Şekil 49

Katalog 38 Nolu Kilimden Detay (Canavar İzi)

Ejder Motifi; ejder motifi bolluk bereketin sembolüdür. Halıların koruyucu tılsımı olarak kabul edilir aynı zamanda hastalıklara da şifa getirdiğine inanılır. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devleti içinde önem arz eden ejder motifi bu devletler için güç, kuvvet ve hükümdarlığın sembolüdür (Ergüder, 2009).

Katalog 02 numaralı Konya kiliminde ejder motifi kullanılmıştır.

Şekil 50

Katalog 02 no 'lu Kilimden Detay (Ejder Motifi)

Koçboynuzu; geçmişi Anadolu'da tarih öncesi dönemlere kadar uzayan koçboynuzu motifi, o dönemlerde mağaralara gerçekçi çizimleri yapılırken daha sonra sadece boynuzları çizilerek soyutlaştırılmıştır (Sinemoğlu, 1984).

Dokumalarda kullanılan koçboynuzu, kahramanlık güç ve erkeklik sembolü olmakla birlikte, doğruluk, yiğitlik, mertlik ve bereketin de sembolüdür (Durul, 1987).

Katalog 01 numaralı Eşme kilimi ile 19nolu Şarköy kiliminde kullanılan koç boynuzu motifleri örnek olarak verilebilir.

Şekil 51

Katalog 19 No 'lu Kilimden Detay (Koç Boynuzu Motifi)

Şekil 52

Katalog 01 Nolu Killimden Detay (Koç Boynuzu Motifi)

Kurtağı; Bu motifin dokumalara aktarılma nedeni, Anadolu' da hayvancılıkla geçinen insanların sorunlarından biri olan kurtlar, dokumaya nakış edilmiştir. Türk topluluklarında dişi ve erkek kurttan çoğalma efsaneleri vardır. Eski Türklerde de güç, kuvvet, bereket sembolüdür (Ergüder, 2009).

Katalog 14 numaralı Şarköy kiliminde farklı şekillerde kullanılan kurt ağzı motifleri görülmektedir.

Şekil 53

Katalog 14 No'lu Kilimden Detay (Kurt Ağzı Motifi)

Kuş motifi; dokumalarda karşılaşılan kuş motifi, güç ve kuvveti simgelediği gibi, mutluluk ve sevginin de sembolüdür. Baykuş ve karga gibi kuşlar kötü şans anlamı taşıırken, güvercin, bülbül, kumru şans simgeler (Rengin-Oyman, 2019).

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan ve tezimizde yer alan Şarköy kilimlerinde de kuş motifi görülmektedir. Stilize edilerek kullanılan kuş motifleri *katalog 7 numaralı* Şarköy kiliminde bordürde kullanılmışken, *katalog 9 numaralı* kilimin zeminin tamamında kullanılmıştır. *Katalog 13 numaralı* Şarköy kiliminde ise salkımlı dallar üzerinde kuş motifi uygulanmıştır.

Şekil 54

Katalog 07 No'lu Kilimden Detay (Kuş Motifi)

Şekil 55

Katalog 09 No'lu Kilimden Detay (Kuş Motifi)

Şekil 56

Katalog 13 Nolu Kilimden Detay (Kuş Motifi)

Sembolik motifler

Eli belinde; Anadolu' da yapılan dokumalarda sıklıkla rastlanan eli belinde motifi, aynı zamanda “eli böğründe”, “aman kız”, “Kaküllü kız”, “kız” isimleriyle de bilinir soyut motiflerin en güzel örneklerinden biri olan motif dişiliğin sembolize etmektedir. Analığı, doğurganlığı simgelediği gibi, kısmet, mutluluk, neşe, uğur ve bereketi de simgeler (Kayabaşı vd., 2016).

Eli belinde motifine Van, Sivas, Adana, Erzurum, Balıkesir, Aydın-Çine kilimi, Balıkesir- Yüncü kilimi, Kars, Malatya, Kütahya, Tekirdağ, Gümüşhane, Eskişehir, Bayburt, Çankırı, Adana gibi yörelerin dokumalarında rastlanır (Ergüder, 2009).

Katalog 14 numaralı Şarköy kiliminde farklı şekillerde kullanılan eli belinde motifleri görülmektedir.

Şekil 57

Katalog 14 no 'lu Kilimden Detay (Eli Belinde Motifi)

Göz; dokumalarda farklı geometrik şekillerde kullanılan göz motifi, nazara gelmek ve göz değmesi gibi anlamlarda kullanılır. Yani kötü bakışın etkisinden yine göz ile korunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla dokumacılar, dokumalarında genellikle başlangıç ve bitişlerde yer alan “ölümlük ve dirimlik” denilen kısımlara göz motifi yerleştirmeyi tercih etmişlerdir (Etikan & Kılıçarsalan, 2012).

Katalog 25 numaralı yöresi bilinmeyen kilimde iki farklı göz motifi kullanılmıştır.

Şekil 58

Katalog 25 No 'lu Kilimden Detay (Göz Motifi)

El, parmak, Tarak; el motifi birçok kaynakta tarak ve parmak motifleri ile birlikte anılır. Evlilik ve doğum ile ilişkili olarak ifade edilen tarak motifi, evlenme isteği ve doğumu, kem gözlerden korunmayı sembolize eder. El motifi dokumalarda hem stilize edilerek hem de gerçekçi bir üslupla kullanılmıştır. Kudret ve hükmetme gücünü simgeler. Parmak ve ona

benzeyen tarak motifi genelde tek sayı olarak çizilir. Geometrik olarak üçlü, beşli, yedili sayılar kullanılarak dokumalarda kullanılır. Kullanıldığı yere göre el, parmak veya tarak isimlerini alır (Rengin Oyman, 2019).

Beş parmağı açık şekilde yapılmış el İslam'ın beş şartını simgelediği gibi, Hz. Muhammed (s.a.s), Hz. Fatıma, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin' i de simgeler (Deniz, 2010).

Afyon, Eskişehir, Erzurum, Bayburt, Gümüşhane, Çankırı, Malatya, Kayseri, Hakkâri, Konya, Hatay yörelerinde yapılan kilim dokumalarında bu motife rastlanır.

Katalog 11 numaralı Konya kiliminde tarak motifi, 38nolu Kars kiliminde ise el motifi görülmektedir.

Şekil 59

Katalog 11 no 'lu Kilimden Detay (Tarak Motifi)

Şekil 60

Katalog 38 no 'lu Kilimden Detay (El motifi)

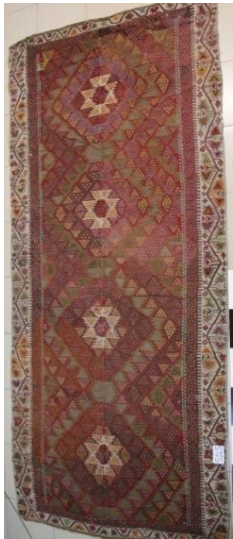

Nazarlık, muska; nazar kelimesi; bazı insanların bir eşyaya veya canlıya baktıklarında gözlerindeki tesirin etkisi ile baktıkları şeye maddi ve manevi zarar vermesi anlamına gelir. Bundan dolayıdır ki bu kötü bakışlardan korunmak amaçlı dokuyucu nazarlık ve muska motiflerini sembolize etmiştir (Yeşilbaş, 2011).

Katalog 31 numaralı Eski Gördes kiliminde muska motifi zeminde kullanılmıştır.

Şekil 61

Katalog 31 No 'lu Kilimden Detay (Muska Motifi)

Sandıklı motifi; farklı şekillerde sembolize edilen sandıklı motifi, her genç kıza alınması gerekli olan çeyiz sandığını ifade eder. Çocukluk yaşlardan ibaret çeyiz hazırlayan genç kızlar, yaptığı ürünlerini evlenince kullanmak ümidiyle düşlerini, beklentilerini, umutlarını işlediği çeyizlerine yansıtmaktadır (Erbek, 16).

Katalog 26 numaralı Konya kiliminde sandıklı motifi kullanılmıştır.

Şekil 62

Katalog 26 nolu kilimden detay (Sandık motifi)

Saç bağı; doğum ve çoğalma grubunda yer alan saç bağı motifi dokunuş şekilleriyle yörelere göre farklılık gösterir. Diğer motiflerde olduğu gibi dokuyucusunun duygularını yansıtır. Anadolu kadını birçok olayı veya isteklerini saçlarını farklı şekillerde toplayarak da ifade ederlerdi. Örneğin yeni evli genç bayanlar saçlarını örgü yaparlardı ve buna “belik” derlerdi (Erbek, 2002).

Katalog 04 numaralı Konya kiliminde bordürde saç bağı motifi kullanılmıştır.

Şekil 63

Katalog 04 No 'lu Kilimden detay (Saç Bağı Motifi)

Küpe; dokumasında küpe motifini işleyen genç kız böylece ailesine evlenme isteğini dolaylı olarak söylemiş olur (Kayabaşı- Bozkurt vd, 2016).

Katalog 32 numaralı yöresi bilinmeyen kilim bordüründe küpe motifi kullanılmıştır.

Şekil 64

Katalog 32 No 'lu kilimden detay (Küpe Motifi)

Yaba; savaşçılık ve yiğitlik sembolü olarak kullanılan yaba motifine “ok-yay” da denilir. (Çakmakoglu, 2017). Anıtkabir bezemelerinde yaba motifi, koçboynuzu, ok-yay kenar suyu olarak da tarak motif kullanılmıştır (Balkanal-Zeynep, 2019).

Katalog 06 numaralı Eski Milas kiliminde geniş şeritler arasında yaba motifi uygulanmıştır.

Şekil 65

Katalog 06 'dan detay (Yaba Motifi)

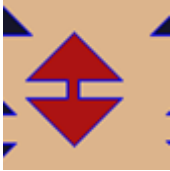

Bukağı; Doğum ve çoğalma anlamı taşıyan bu motifin, Türkçe anlamı; ataların otlaktan uzaklaşmasını engellemek amacıyla ön ayaklarına takılan ve arada zincir bulunan iki halkadan ibaret olan bir zincirin adıdır (Kadir & Canay,2013).

Katalog 06 numaralı Eski Milas kiliminde yörük ayna (bereket) motifleri arasında bukağı motifi kullanılmıştır.

Şekil 66

Katalog 06 Nolu Kilimden Detay (Bukağı Motifi)

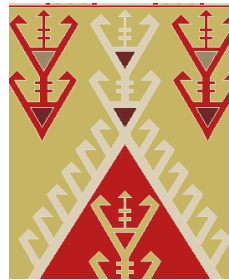

Çengel; dokumalarda yatay ve dikey olarak kullanılan bir motiftir. Kadınlar sevgilerini ifade etmek için dokuduğu çoraplarda pıtrak motifini bağlılık sembolü olarak kullanmışlardır. Çengel motifi de bu amaçla dokunmuş çoraplarda kullanılmış ve “gönül çengeli” adını almıştır (Erbek, 2002).

Katalog 05numaralı Eziler Yörüğü kiliminde çengel, katalog 38nolu Kars kiliminde ise çakmak motifi görülmektedir.

Şekil 67

Katalog 05 No 'lu Kilimden Detay (Çengel Motifi)

Şekil 68

Katalog 38 No 'lu Kilimden Detay (Çakmak Motifi)

Bitkisel motifler.

Hayat ağacı; tarih öncesi devirlerden beri doğurganlığı sembolize eden hayat ağacı motifi İslam dini için de Allah'ın güzel isimleri ile özdeşleştirilmiştir. Yaratılış, doğum, gençlik ve ölümsüzlüğün sembolüdür. Hayat ağacı aynı zamanda güç ve iktidarı sembolize eder (Ağaç & Sakarya, 2015- 2019). Hayat ağacı dünyanın eksenini ifade eder. Sonsuz canlılık ve hayat kaynağıdır. Aynı zamanda Tanrı'yı temsil ettiğine inanılır (Rengin, Oyman, 2019).

Şarköy Kilimlerinde sıklıkla hayat ağacı motifi kullanılmıştır. Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde inceleme imkânı bulduğumuz iki kilimde hayat ağacı kullanılmıştır. *Katalog 12 numaralı* Şarköy kiliminin zemininde oldukça stilize edilerek kullanılan hayat ağacı motifi zemine münavebeli olarak yerleştirilmiştir. *Katalog 27numaralı* Şarköy kiliminde ise yine hayat ağacı motifi bu kez kilim zemininde mihrap oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

Şekil 69

Katalog 12 No 'lu Kilimden Detay (Hayat Ağacı Motifi)

Şekil 70

Katalog 27 Nolu Kilimden Detay (Hayat Ağacı Motifi)

Çiçek; bereket, bolluk, verimlilik ve adak anlamları taşır. Erzurum, Gümüşhane, Bayburt, Tekirdağ, Malatya, Ankara, Sivas, Aydın, Giresun, Çorum yörelerinde yapılan dokumalarda çiçek motifine rastlanmaktadır (Ergüder, 2009).

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde inceleme imkânı bulduğumuz kilimlerde de çiçek motifine rastlanmaktadır. *Katalog 18 numaralı* kilimde çiçek motifi dokuma zeminine diyagonal olarak yerleştirilmiştir.

Şekil 71

Katalog 18 Nolu Kilimden Detay (Çiçek Motifi)

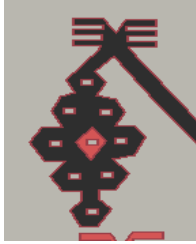
Elma Motifi; Tekirdağ/ Şarköy kilimlerinde mihrap nişi içerisinde ortada bir gövde üzerinde iki yana uzanan dallar ve üzerinde çiçekler elma motifi olarak yerleştirilmiştir. Büyük ebatlı düz dokumalarda ise birkaç gövde üzerinde iki yana açılan ve ortada birleşerek

zızzak oluşturan dallar üzerinde çiçek motifi olarak kullanılmıştır. Bereket ve mutluluğu sembolize eden bu motife Balkan dokumalarında da rastlanır (Türker, 1996).

Müzede inceleme imkânı bulduğumuz şarköy *katalog 23 numaralı* kilimde de benzer motif görölmektedir.

şekil 72

Katalog 23 No 'lu Kilimden Detay (Elma Motifi)

Madalyon; dokumaların ortasında bazen tek bir şema halinde göbek halinde kullanılır. Bazen de birden fazla kullanılan bir şekildir. Halıda güneş erkeği temsil eder. Böylece dokumada sevgili, eş, ejder motifleri ile korunur, böylece madalyon şemasının etrafı farklı yanışlarla ifade edilir. Bazen akrep kuyrukları şemanın etrafını dolaşır. Bu dokumayı yapan kişi evinde huzursuzluğunu anlatmak ister (Ergüder, 2009).

şekil 73

Katalog:1, 2, 4, 8No 'lu Kilimler

şekil 74

Katalog:11, 15, 25,34 No 'lu Kilimler

Şekil 75

Katalog: 38, 42 No 'lu Kilimler

Şekil 76

Katalog 30 nolu Kilim ve Detayı (Bindallı Motifi)

Bindallı Motifi; Emirdağ (Afyon) dokumalarında görülen bir motifin adıdır. Kilim dokumalar bordürlerle çevrelenmiş ve zeminde halkın göbek dediği motif zemine yerleştirilmiştir. Geometrik bir görünüme sahip olan '' bindallı motifi'' bir köşesinden birbirine birleştirilmiş altıgen ve dörtgenlerin üst üste ve yan yana yerleştirilmesi ile kilim zemini oluşturulmuştur (Ürer, 1997).

Bindallı motifi altıgen veya dörtgenlerden oluşan, dokumanın boyutuna göre belirli bir düzen içerisinde bir veya birkaç sıra halinde yerleştirilen desendir. Emirdağ (Afyon) yöresinde ''teyyare, pıtrak- bıtırak, top, saçbağı ve dikme'' adı verilen motifler bindallı denilen desenlerin içine yerleştirilir (Ürer, 1997).

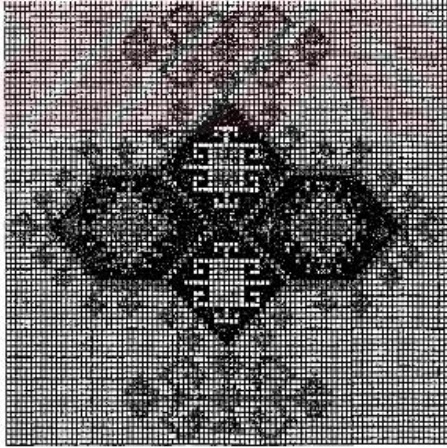
Aslında bindallı deseni adı altıgen ve baklava şeklindeki madalyonların açıkta kalan kısımlarına yerleştirilen saçak görünümlü ve Emirdağ yöresinde ''çomça'' ve '' gıvrım'' denilen motiften alır. '' Çomça'' yörede yemek işlerinde kullanılan çorba kepçesinin adıdır. Zemin rengi kırmızı veya yeşil renkte bindallı desenli kilimlerin motif dışında kalan zemin genellikle boş bırakılmaktadır (Ürer, 1997).

Bindallı motifinin kullanıldığı düz dokumalar Emirdağ halkı arasında bindallı kilim bindallı seccade, bindallı namazlağı isimleri ile anılmaktadır.

Emirdağ (Afyon) yöresinde yapılan Bindallı desenli düz dokuma yaygıları Türkmen ve Yörük aşiretlerine mal edilmektedir (Ürer, 1997).

Şekil 77

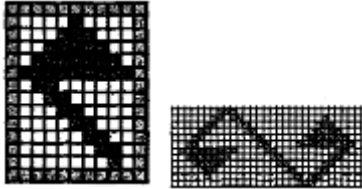
Bindallı Motifi

(Harun Ürer, 1997, s.56)

Şekil 78

Çomça ve Gıvrım Motifi

(Harun Ürer, 1997, s.47)

Şarköy Kilimleri

Geçmişte bir Osmanlı şehri olan Şarköy daha sonra Bulgaristan sınırları içinde yer almıştır. Bulgaristan sınırına yakın olan Şarköy günümüzde ise Sırbistan sınırlarında olup ismi “Pirot” olarak değiştirilmiştir (Soysaldı, 2000).Pirot isminin Türkçe pullu- purlu kelimesinin zamanla değişerek Sırpça’ da “kumaşa nakşedilen süs” anlamına gelen “pirilit” kelimesinin ses değişikliğine uğrayarak Pirot halini aldığını düşünen araştırmacılar vardır (Teodosijevic vd.,2016). Dokumalarıyla ünlü olan Şarköy ve çevresi halkı Traklar olarak bilinse de aslında bir Türk yerleşkesidir (Soysaldı, 2016).

Türk kültürünün eski ve zengin bir geçmişi vardır. Türkler gittikleri bölgelere bu kültürlerini taşıyarak kültürlerinin devamlılığını sağlamışlardır. Bir milletin kültürel

değerlerinin başında el sanatları gelir. Dünyanın birçok yerinde Türk kültürüne rastlamak mümkün olduğu gibi, daha çok Anadolu, Orta Asya ve Balkanlar civarını tercih ettikleri görülmektedir (Aytaç & Eroğlu, 2008). Özellikle el dokuma eserlerinde önemli ürünler veren Türkler dünyaya örnek olmuşlar ve kaynağı Orta Asya olan bu dokuma kültürlerini gittikleri her yere götürmüşlerdir (Aytaç, 2020).

Türk toplumunun bu hareketliliği sayesinde Orta Asya'dan Balkanlara kadar uzanan eserler bırakmışlardır. Anadolu Selçuklularından sonra Osmanlı devleti ile topraklarını genişleten Türkler gittikleri bölgelere mimari ve el sanatlarından eserler bırakmışlardır. Balkan şehirlerine de yerleşen Türkler buralarda da Orta Asya'ya dayanan dokuma kültürlerini taşımışlardır. Bu nedenle de Türklerin dokuma kültürü ile Balkanlardaki dokuma kültürü arasında benzerlikler görülmektedir (Aytaç & Eroğlu, 2008).

Kervansarayları ile meşhur olan Pirot şehri XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Osmanlı Devletinin yönetimindeydi. Bosna –Trakya yolu üzerinde bulunan Pirot şehri coğrafi konumla birlikte ticaret ve zanaatın gelişimi için önemli bir bölgede yer alıyordu (Cvetkovich, 2019).

Sırbistan'ın etkileyici tarihi ve kültürel sembollerinden olan kilim dokumalar birkaç yüzyıldır dokunmaktadır. Kolaylıkla anlaşılabilen bir üslubu olan Pirot kilimleri geometrik motifleri ve dokuyucularını hayal çevrelerinden ilham alarak geliştirdikleri dini inanç sembolleri ve imgeleri ile düz dokumalar arasında kendilerine bir yer edinmiştir. Özel renkleri yüksek kalitedeki ve dokuma teknikleri ile Pirot kilimleri kendini belli eder (Cvetkovich, 2019).

Anadolu'dan Balkanlara 14, 15 ve 16. yüzyıllarda göç eden Osmanlı Türkleri kendi kültürlerini buralara taşımışlar, tarım ve hayvancılığın yanı sıra farklı zanaatlarında gelişimine katkı sağlamışlardır (Soysaldı, 2000). Yapılan bazı araştırmalar sonucunda elde edilen belgelere göre Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan' da Osmanlı döneminden önce Türkler bu bölgelere yerleşmişlerdir (Tufan,1992).

Balkanların Osmanlılara açılmasıyla birlikte Aydın, Manisa, Konya, Karaman ve başka şehirlerden göçler başlamıştır. Böylelikle Balkan ülkelerinde dil, fikir, inanç ve kültür birliği sağlanmıştır. Uzun yıllar geçmesine rağmen Balkan ve Anadolu izlerini dilde, geleneklerde, kıyafetlerde, halı-kilim gibi dokuma ve el sanatlarında görmek mümkündür (Aytaç, 2007).

Halı- kilim dokumacılığı Anadolu'da olduğu kadar Balkanlarda da yaygın olduğu, hatta bazı bölgelerde halen daha dokumacılık yapıldığı bilinmektedir. Öyle ki 19.yy da Berekoviça, Gabrova, Kotel, Şuman, Teteven, Dobruca ve Pirot (Şarköy) gibi şehirler halı-

kilim dokumaları ile ün yapmıştı. Düz dokuma (tapestry) kilim tekniği yaygın olarak yapıldığı gibi, Gördes ve İran halı dokumalarının taklidi yapılmaktaydı (Soysaldı, 2000).

Kilim kelimesinin karşılığı Sırpça’ da “cilim” olarak geçer ve Türkçe’ den geçmiştir. (Teodosijević vd. 2016).

Sırbistan’ da kilim denildiğinde akla ilk gelen konumu ve bulunduğu coğrafya itibariyle Pirot şehri ve kilimi olur. Balkan dağlarının bulunduğu şehirde halk hayvancılıkla meşguldü. Dolayısıyla da oldukça kaliteli yünler elde ediliyordu. Bu bölgedeki kilim sanatının Osmanlı döneminden önce var olduğunu düşünenler olduğu gibi, Osmanlı döneminde başladığını söyleyenlerde vardır (Teodosijević vd. 2016). Ayrıca 2000 yıllarında yapılan bir araştırmaya göre Sosyalizm döneminde Pirot şehri olarak bilinen ancak bir Osmanlı şehri olan Şarköy ve çevresinde atölyelerin olduğunu, bu atölyeleri devletin çalıştırdığını ve çalışanlarının da Türk olduğu hakkında bilgiler elde edilmiştir (Soysaldı,2016).

Osmanlı Devletinin Avrupa’ya açılan önemli bir kapısı olan Sırp tarihinde Sultanlar yolu olarak adlandırılan Pirot, ticari kervanların ve askerlerin geçtiği önemli bir yol olmuştur. Pirot şehrinde özellikle halı ve kilim dokumacılığı gelişmiş yapılan panayırlarda ilgi görmüştür. Dokumaları en çok talep eden ise Osmanlılar olmuştur (Teodosijević vd. 2016). Ayrıca Üsküp, Manastır ve diğer Balkan şehirlerine Selanik ve İstanbul dışında Mısır, Şam, Halep, Bağdat ve daha birçok Orta Doğu şehirlerinden gelen büyük ticaret kervanları buralarda alışveriş yapmışlardır (Tufan, 1992).

Fatih Sultan Mehmet döneminden beri önemli bir yerleşim merkezi olan Tekirdağ ve çevresi Balkan savaşıdan sonra Anadolu’ya göç eden Balkan Türkleri tarafından yerleşim merkezi olarak tercih edilmiştir. Birçok Balkan göçmeninin yurt edinmeyi tercih ettiği Tekirdağ ilçesi olan Şarköy’ün kuruluşu 14. yüzyıla kadar gitmektedir (Soysaldı, 2000).

Sayın M. Önder Çokay ise 18. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin yerleştirme politikası sonucunda Şar Dağlarındaki yörüklerin bir bölümünün Tekirdağ Şarköy’e bir bölümünün ise Bulgaristan (Pirot) Şarköy’e yerleştirilmiş olabileceğini, bu nedenle de kilimlerin her iki merkeze de ait olabileceğinin ihtimali olduğunu savunmuştur (Soysaldı, 2000).

Tekirdağ il yıllığındaki bilgilere göre 20. yüzyılın başından itibaren ilde halı- kilim ticareti yapan kayıtlı esnaf bulunmamaktadır. Dolayısıyla da Şarköy kilimlerinin Tekirdağ Şarköy’de dokunulduğu düşünülmemektedir. Ancak Tekirdağ’a yerleşen balkan göçmenlerinin yerleştiği yerlerde yapılan araştırmalara göre Gaziköy, Hoşköy,

Karacaklavuz'da yapılan el dokumacılığının Balkanlarla aynı olduğu gözlenmiştir (Soysaldı, 2000).

Ülke içinde ve dışında alıcı bulan Şarköy kilimleri Bulgaristan'ın kuzey batısında dokunmaya devam etmektedir. Bölgedeki atölyelerde oldukça büyük ebatlarda camiler için dokunan kilim ve seccadelerde Türk kilim motifleri usta ellerde eğri atkılı dokuma tekniği ile daha yumuşak hatlı Şarköy kilimleri üretilmektedir (Soysaldı, 2009). Her ne kadar dokunan kilimlerde bozulma olsa da Şarköy kilimlerinin özelliklerini göstermektedir. Sosyalizm döneminde var olan devlet atölyeleri kullanılmamakta ve terk edilmiş durumdadır. Günümüzde kilim dokuma evlerde yapılmakla birlikte yörede var olan atölyelerde dokumalara devam edilmektedir (Soysaldı, 2000).

Bulgar halkı ve Türk halkı arasında Şarköy kilimleri olarak adlandırılan kilimler, Türkiye'de de müzelerde ve özel koleksiyonlarda yerlerini aldıkları gibi, halı- kilim mağazalarında da satışa sunulmaktadır. Tüccarlar tarafından Anadolu'da özel sipariş ile dokutulmaktadır (Soysaldı,2000).

Üsküp ve çevresindeki yaygı örnekleri büyük ebatlı ve seccade tipi cami yaygıları, aynı zamanda oturma odaları için orta ebatlarda yapılan dokumalar bulunmaktadır Şarköy Kilimleri küçük ebatlı ev tipi Türk Kilimi kategorisindedir (Soysaldı, 2016).

Balkanlarda var olan dokuma sanatı Türklerin bu bölgelere yerleşmesi ile Türk dokuma sanatı ile harmanlanmış, oldukça zarıf ve estetik olan Şarköy kilimleri ortaya çıkmıştır.

Şarköy Kilimlerinin Teknik ve Renk Özellikleri

Şarköy kilimleri geleneksel kilim ve Osmanlı kilimlerinden farklı görünüme sahip olsalar da, Türk- İslam Kültürü ve Balkan Kültürünün bir sentezi olarak karşımıza çıkan bu dokumalarda Türk kültürünün etkilerini açıkça görmek mümkündür (Oğuz,2004).

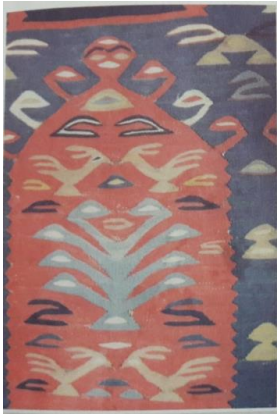
XIX. yüzyıl ve erken dönem XX. yüzyıl Şarköy kilimleri karakteristik olarak incelendiğinde Türk kilimlerindeki canlı renkler ve şarabi kırmızı dikkat çekmektedir. Çiçek ve hayvan figürlü dokumalar eğri atkılı dokuma tekniği ile oldukça estetik bir görünüme sahiptir. Bu yüzyıllarda yapılan kilimlerde çözgü ipliği ince-sık ve boyasız çift katlı yün kullanılırken, atkı ipliği ince-gevşek bükümlü çift katlı boyalı yündür. XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra çözgülerde yün ipliği yerine beyaz pamuk iplik kullanılırken, atkı ipliği biraz kalınlaşarak gevşek bükümlü boyalı yünler kullanılmaya devam edilmiştir (Soysaldı, 2000).

Pirot kilimleri genel olarak geometrik motiflerden oluşur. Zengin renk çeşidine sahiptir. Yüksek kalitede uzun lifli şekilde eğrilen yünler oldukça parlak bir yapıya sahiptir. Boyalar; zerdaçal (Curcuma longa), kökboyası (Rıbiatinktorum), çivit (İndigo), gibi boyar maddeler kullanılmıştır. Boyama sırasında bunlara asitler ve bazlarda eklenmiştir. Kırmızı(aleva), bordo (uvez), kahve (coverhia), kiraz (viserenhija), lacivert (Modra), mavi (kapalı), mavi (açık), ve diğer renkler kullanılmıştır (Cvetkovich, 2019).

Oldukça ince bükümlü yün iplik kullanılan Şarköy kilimlerinde birçok kilim tekniği bir arada uygulanmıştır (Oğuz, 2004). İlikli kilim, eğri atkılı dokuma, araya ek atkısı sıkıştırılması gibi teknikler bir arada uygulandığı görülmektedir. Özellikle daha yuvarlak hatlar elde edilmesi amacıyla eğri atkısı tekniği ve ek atkısı sıkıştırılması tekniği kullanılmıştır (Bayraktaroğlu, 1998).Uygulanan bu teknikler Osmanlı Saray kilimlerinde de görülmektedir. Şarköy kilimlerinde dm karede yetmiş çözgü ve iki yüz atkısı sıklığına varan kalite dikkat çekmektedir (Soysaldı, 2000).

Şekil 79

Ayna Motifli Eğri Atkılı Şarköy Kilimi Dokuma Örneğinden Detay

(Soysaldı, 2000, s. 39)

Şekil 80

Geometrik Motifli Eğri Atkılı Şarköy Kilimi Detay

(Soysaldı, 2000,s. 39)

Oldukça ince dokulu zanaatkâr işi olan Şarköy kilimleri belirgin özellikleri ile diğer Bulgaristan Türk kilimlerinden ayrılır. Müzelerdeki örneklerinde 4-5 metreye kadar olan büyüklükte yer yaygısı, seccade ve saf seccade amaçlı camiler için dokunan satış amaçlı atölyelerde dokunmuşlardır (Soysaldı, 2001).

Anadolu'nun birçok bölgesinde rastlanan Şarköy kilimleri ebatları 100x150 cm. ebatlarında seccade formunda yapıldığı gibi, 300x400 cm. ebatları da yapılmaktadır (Bayraktaroğlu, 1998). Köylerde büyük ebatlarda dokunmak istendiğinde iki şak halinde dokunarak birleştirilmiştir. “Loom” denilen dokuma tezgâhlarının 18. yüzyılda Avrupa ve Osmanlı'da kullanılmaya başlanması ile birlikte Şarköy kilimlerinin dokunmasında da bu tezgâhlara geçilmiş ve böylece kilimlerin üretiminde atölye üretimine geçilmiştir (Soysaldı, 2000).

Şarköy Kilimlerinde Renk

Şarköy kilimlerinde zemin rengi olarak sıklıkla bordo-kırmızı kullanılırken, nadiren lacivert ve mavi renklerinin de tercih edildiği görülür (Bayraktaroğlu, 1998). Zeminde kullanılan ve Türkiye'de vişne rengi olarak adlandırılan bu eflatuna yakın şarabi renk, dokumalarda bazen domates kırmızısı olarak rastlanır. Kara koyun ve mor koyundan elde edilen yünler zeminde kullanılmış ancak boyanmadan kullanıldıkları için pek dayanıklı olmamışlardır (Soysaldı, 2000). Motif renklerinde ise siyah, sarı, yeşil, lacivert, mavi ve yeşil renkler kullanılmıştır (Bayraktaroğlu, 1998).

Kilimlerde kullanılan renkler kökenini en eski Türk inanışlarından almaktadır. Özellikle sarı, mavi, kırmızı ve yeşil renkler Türkler için dini inanışlarından kaynaklanan manevi anlamlarının yanı sıra zamanla milli semboller haline dönüştüğü görülmektedir. Bu renkler Göktürklerden başlayarak beylik zümresinin sembolü olarak kullanıldığı bilgisi mevcuttur (Genç, 1997).

Ayrıca bu renkler Selçuklu döneminde sancaklarda hükümdarlık sembolü olarak kullanıldığı gibi, Osmanlılarda da Orhan Gazi döneminden başlayarak devlet sona erene dek kullanıldığı görülmektedir. Günümüz Türk dünyasında da yeşil, kırmızı, mavi, sarı renklerinin kullanıldığı görülmektedir (Genç, 1997). Şarköy ve Türk kilimlerindeki muhteşem uyumun kaynağı köklü Türk boyacılığına dayanır. İnsana huzur veren renklerin kullanımı, renklerin uyumu, zıt renklerin kullanımı bahsedilen kilimlerin güzelliğinin kaynağıdır (Soysaldı, 2016).

Şarköy kilimleri Türk toplumlarının ortak bir kültür değeridir. Anadolu'dan Balkanlara göçen eden Türk toplumlarında halen daha yaşayan bu dokuma geleneği zamanla Şarköy üslubunu oluşturmuştur. Bu üslupta stilize edilmiş geometrik motifler ve bazen de

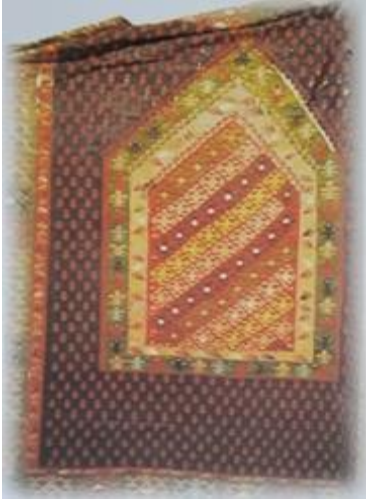
“tapestry” tekniğinin uygulandığı yuvarlak hatlı bezemeler dikkat çekmektedir. Osmanlı Saray kilimlerinin de dokunduğu Şarköy atölyeleri Türk kilimleri bakımından önemli bir gelenek taşıyıcısıdır (Soysaldı, 2016).

Şarköy Kilimlerinin Motif Özellikleri

Şarköy kilimlerinde motif olarak bitki, hayvan, insan figürleri ile sembolik ve nesneli motifler kullanılmıştır (Soysaldı, 2000). Toprak ev denilen yurt tipi çadırlar, hayat ağacı, el, parmak, insan, insan başı, çeşitli kuşlar ve ibrik gibi Türklerin Orta Asya'daki yaşam biçimlerini yansıtan motifler Şarköy kilimlerinde sıkça kullanılan motiflerdir (Oğuz, 2004).

Şekil 81

Toprak Ev Motifli Kilim

(Bayraktaroğlu, 1997, s. 57)

Şekil 82

Toprak Ev Motifli Kilim. Toprak Evler İçerisinde El, İbrik, Kuş, Ağaç Motifleri Vardır.

(Bayraktaroğlu, 1997, s. 57)

Şekil 83

Kilim Dokuma

(Aytaç, 2007, s. 368)

Bilim adamları Şarköy kilimlerinde kullanılan motiflerin Sırp, Türk ve diğer kültürlerin etkisiyle yapılan motifler olarak üç gruba ayırmışlardır. Türk etkisi ile kullanılan motiflerin isimleri de Türkçedir. Mihrap (mirap), güller (dulovi), çengeller (cendeli), reşme (reşme görünümlü süsleme), kubbe direkleri/ sütun (kubetjia), nar (nar), İzmir motifi (motivsmira) gibi örnekleri vermek mümkündür (Teodosiyevic vd., 2016).

Şekil 84

19. yy. Şarköy Kilim, Detay, Makkonj-60 Özel Koleksiyon

(Soysaldı,2000, s. 640)

Hayat ağacı motifinin ana tema olarak sıkça kullanıldığı düz dokumalardır. Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde farklı yorumlarda rastladığımız hayat ağacı Şarköy Kilimlerinde de sıklıkla kullanılmıştır (Yurteri & Ölmez, 2008).

Dokumalarda soyut anlamda kullanılan hayat ağacı motifi Şarköy kilimlerinde genellikle mihrap nişlerini bezemek amaçlı kullanılan bitkisel motiflerdendir (Soysaldı, 2000). Hayat ağacı Türklerin geçmişte inandıkları din olan Şamanizm'e göre dünyanın eksenidir ve gökyüzüne yükselmek ya da yeraltına inmek için merdiven vazifesi görmektedir. Ayrıca Türkler için ebedi yaşam ve sonsuzluğu simgeleyen hayat ağacı motifi, seccade formundaki ve büyük boyutlardaki kilimlerde sıklıkla kullanılan, genellikle kilimin tek ve ana motifi olarak tercih edilmektedir (Bayraktaroğlu, 1998).

Şekil 85

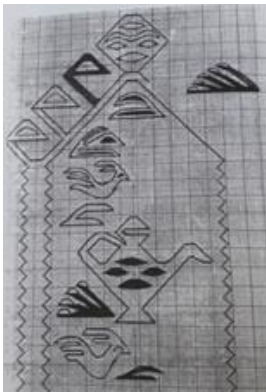
Şarköy Kilimi Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi Katalog 22Nolu Kilim (Hayat Ağacı motifi)

Mihrap kemerinde çengel, lale gibi motifler kullanılır. Bitki motifleri küçük boyutta ise vazoda çiçek, saksıda veya çalı arasından çıkar vaziyette dokunmuştur. Bazen de bir kökten çıkan dallar uzamakta ve üzerlerinde stilize edilmiş kuş, yuva, meyve ve çiçek motiflerine yer verilmektedir. Kullanılan bu motifler yörede “guguk kuşu ve yuvası, gül dalı, gül çalısı, yapraklı ve meyveli dal, nar, üzüm salkımı, ahtapot” şeklinde adlandırılır (Soysaldı, 2000).

Şekil 86

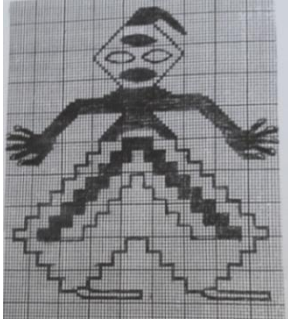
Mihrap ya da Ayna İçinde Lale Tomurcuğu, Kuş, İbrik, El ve Tepede İnsan Yüzü (Maske)

(Soysaldı, 2000, s.648)

Şekil 87

Kadın Kukla Figürü

(Soysaldı, 2002, s. 644)

Şarköy kilimlerinde figürlü motifler incelendiğinde yaygın olarak kuş ve insan figürü kullanıldığı görülmektedir. İnsan figürü olarak karakaçki (efsanevi dev), kukla (kadın figürü), insan yüzü, insancık, asker, yüz maskesi ve el motifleri kullanılmıştır. Şarköy kilimlerinde sıkça görülen ve yörede “karakaçki”, Türkiye’de ise eli belinde olarak adlandırılan motiftir. El motifi de ülkemizde seccade kilimlerde sıklıkla kullanılan motiflerdendir (Soysaldı, 2000).

Şekil 88

Karakaçki (Elibeline)

Şekil 89

“Karakaçki Motifi” İle Halı Detay (Chiprovsti Museum Collection, 2017, s. 29)

Şekil 90

Tekirdağ Şarköy Kilimi 18. yy. Ankara Etnografya Müzesi Karakaçki Motifli Kilim (Eli Belinde Motifi)

(Koç, 1998, s.111)

Şekil 91

Tekirdağ Şarköy Kilimi 19. yy. Ankara Etnografya Müzesi Krakaçki Motifli Kilim (Eli Belinde Motifi)

(Koç, 1998, s.111)

Şarköy kilimlerinde kuş motifleri farklı şekilde tasvir edilmiştir. Guguk kuşunu müjdeci olarak, tavus kuşunu ise cennet kuşu olarak kabul etmişler; bezemelerinde de sıklıkla kullanmışlardır. Aynı zamanda kuğu, güvercin, horoz, gibi kuşlarda Şarköy dokumalarında tasvir edilmiştir (Soysaldı, 2000).

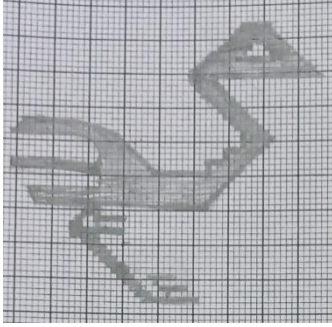
Kuş figürü şaman inanıcında da çok fazla önem arz etmektedir. İnanışa göre kuş figürü göğe yükselmek için vasıtaadır. Orhun kitabelerinde de ölen kişinin ruh olup öteki dünyaya

uçuğundan bahsedilmektedir. Kuş yol gösterici olduğu gibi, ölen kişinin ruhunun kuş olup uçuğuna inanılır (Bayraktaroğlu, 1998).

Şarköy dokumalarında kuş dışında hayvan figürlerine de yer verilmiştir. Özellikle tavşan, ahtapot, geyik, köpek, kirpi, ceylan, kuzu da yörede kilim dokumalarda kullanılan hayvan figürlü bezemelerdendir (Soysaldı, 2000).

Şekil 92

Kuşu

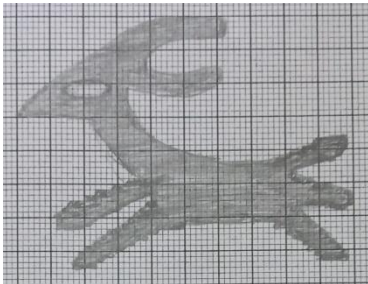
Şekil 93

Uçan Kuş

Şekil 94

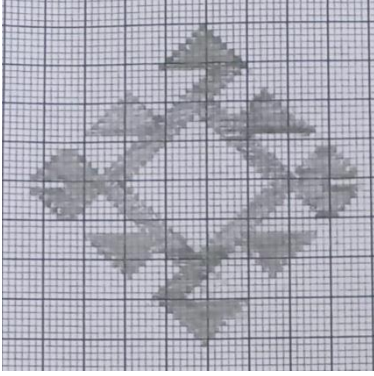
Tavşan

Vazo, kantar, kandillik-sahan, ayna (mihrap da denilir), ibrik, tarak, çengel, saksı ise Şarköy kilimlerinde karakteristik olarak görülen nesnel bezemelerdendir (Soysaldı, 2000). Seccadelerde görülen mihrap nişi İslam etkisini göstermektedir. Ayrıca ibrik motifi de İslam dininde temizlik sembolüdür (Bayraktaroğlu, 1998).

Şekil 95

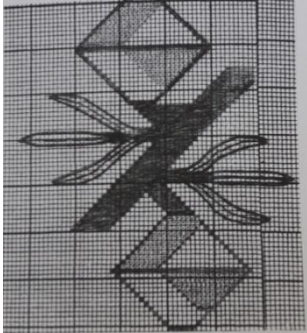
Meyveli dal (Elma Motifi)

Tekirdağ/ Şarköy kilimlerinde mihrap nişi içerisinde ortada bir gövde üzerinde iki yana uzanan dallar ve üzerinde çiçekler elma motifi olarak yerleştirilmiştir. Büyük ebatlı düz dokumalarda ise birkaç gövde üzerinde iki yana açılan ve ortada birleşerek zikzak oluşturan dallar üzerinde çiçek motifleri olarak kullanılmıştır (Türker, 1996).

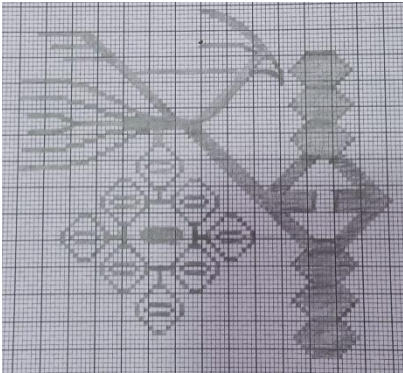
Şekil 96

Meyveli Dalı

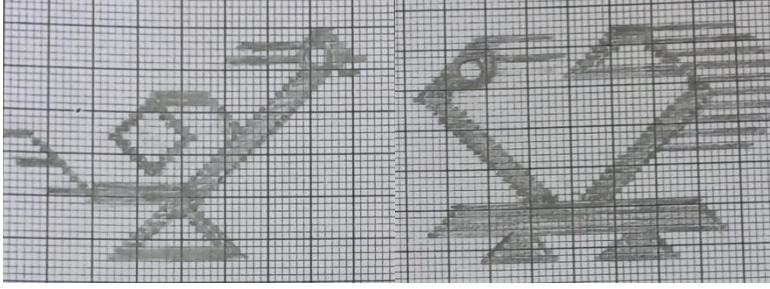
Şekil 97

Üzüm Salkımlı Dal Üzerinde Kuş Motifi

Şekil 98

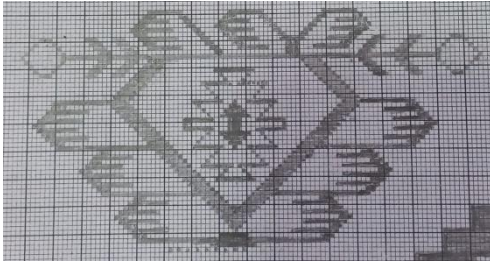
Tavus Kuşu Figürleri

Şarköy kilimlerinde kullanılan motiflerde özellikle yıldız, güneş, göz, lale, lotus goncası, tavus kuşu, hayat ağacı, üzüm salkımlı ağaçlar, nurlu cennet meyveleri ve ölümsüzlük otu gibi bezemelerde Orta Asya ve Osmanlı devletinin etkileri açıkça görülmektedir (Soysaldı, 2000).

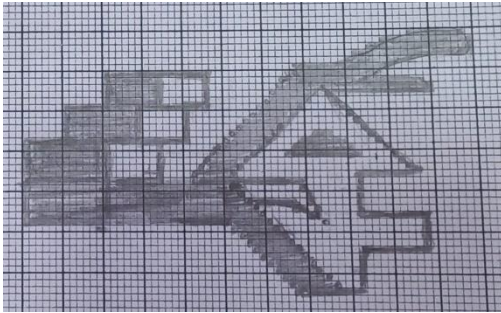
Şekil 99

Açılmış Gül (Lahana)

Şekil 100

Gül Tomurcuğu

Şarköy Kilimlerinin Kompozisyon Özellikleri

Şarköy kilimleri kompozisyon olarak incelediğinde karşımıza dört farklı kompozisyon çıkar. Bütün kompozisyonlarını büyük çoğunluğunda görülen ortak nokta zeminin bir ya da birkaç bordür ile çevrelenmesidir. Bordürlerde tek bir motifin farklı renkleri tekrar edildiği gibi, aynı renklerde bir motifin tekrar edildiği de görülür. Bazen kıvrımlı dallar bordürleri süsler (Soysaldı, 2000).

Müzede inceleme imkânı bulduğumuz Şarköy dokumalarında üç farklı kompozisyon tespit edilmiştir.

İkinci grup Şarköy kilimlerinde zemin kompozisyonunda bir motifin zeminde yatay, dikey ve yönde diyagonal sıralanır. Bu kompozisyona ait Şarköy kilim örneği kırmızı ve siyah renklerde uygulanan eli belinde motifli dokumalar karakteristik özellik taşımaktadır. Şarköy kilimlerinde sıkça görülen eli belinde motifinin farklı şekilleri kilim bordürlerinde de uygulandığı görülür (Soysaldı, 2000). Motifler zemine Türk sanatında sıkça rastlanan sonsuzluk prensibi ile yerleştirilmiştir (Soysaldı, 2001). Son dönem Şarköy kilimlerinde aynı kompozisyona rastlamak mümkündür. Ancak eski örneklerinde genellikle eli belinde motifi kullanılırken, yakın dönemde yapılan kilimlerde farklı motiflerin kullanıldığı görülmektedir (Soysaldı, 2000).

Müzede inceleme imkânı bulduğumuz bulunan *katalog 24nolu* kilim bu grupta yer almaktadır.

Şekil 101

İkinci Grup Şarköy Kilim Örneği

Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi Katalog 24Nolu Kilim

Üçüncü grup kilimlerde Orta Asya dokumalarında sıklıkla rastlanan kırık hatlı, çapraz ve dikey yönde gelişen dallar ve üzerlerinde çiçekler ile kilim zemini oluşturulmaktadır. (Soysaldı, 2000).

Müzede inceleme imkânı bulduğumuz bulunan *katalog 20nolu* kilim bu grupta yer almaktadır.

Şekil 102

Üçüncü Grup Şarköy Kilim Örneği.

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Katalog 20Nolu Kilim

Dördüncü grup kilimlerde; üçüncü grupta zemin bezemesinde görülen dallar bu kez ağaç haline getirilmiş ve mihrap içinde kullanılmıştır. Aynı zamanda mihrabın etrafının da bu dallarla bezendiği görülmektedir. (Soysaldı, 2000).

Müzedede inceleme imkânı bulduğumuz bulunan *katalog 23nolu* kilim bu grupta yer almaktadır.

Şekil 103

Dördüncü grup Şarköy Kilim Örneği (Mihrap ve Mihrap İçinde Hayat Ağacı)

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Katalog 23No'lu Kilim

Özet olarak diyebiliriz ki, ortak bir geçmişe sahip olan Bulgar ve Türk halkının tarihi ile birlikte zanaatlarında da etkileşim olmuştur ve en güzel örneği de Şarköy kilimleridir (Soysaldı, 2000).

Türk kilimlerinde kullanılan motiflerin sadeliği ve soyut bezemeler, kırmızı renk hâkimiyeti ve diğer ana renklerin kullanımı Şarköy kilimlerinin de karakteristik özelliğidir. Ayrıca Avrupa dokumalarında uygulanan tapestry tekniğine benzerliği de Şarköy kilimlerde kullanılan eğri atkı tekniği sayesinde. Türk kilimlerinde görülen eğri hatlarla sağlanmış

natüralist üslup, motiflerdeki soyutlama ve sadelik dikkati çeker. Bir ağaç dalının kuş figürü ile bitirilmesi, sonsuzluk prensibi ile yerleştirilen motifler, bordürlerdeki su yolu gibi ilerleyen kıvrımlı dalları ile 19. yy Şarköy kilimleri Türk kilim Sanatının kıymetli örneklerindendir. (Soysaldı, 2000).

Hayat ağacı, kuş figürleri, ibrik, mihrap, el motifi, eli belinde gibi motiflerin kullanımı Şarköy kilimleri ile Anadolu kilimleri arasındaki farklılık Şarköy kilimlerindeki detaylarda açıkça görülür. Ayrıca bir motifin farklı çeşitlerinin kullanılması ve zarif hatlar Şarköy kilimlerinde usta ellerce dokunduğunu gösterir. Ancak 19.yy. sonra Şarköy kilimlerinde bozulmalar görülmüş, uygulanan zarif dokuma tekniği 20. yy ile kaybolmuş ve Türk halkının yöreden göç etmesiyle birlikte motif isimlerinde yanlışlıklar olmuştur (Soysaldı, 2000).

Bulgaristan'ın Montana ilinde bulunan bir şehir ve belediye olan Çiprofça (Bulgarca Çiprovtsti) Balkan Dağlarının batısında yer almaktadır. Çiprovtsti dokumaları 17.yüzyılda bu kasabada dokunmaya başladığı için bu isimle anılmaktadır. Belediyede müze olan Tarih Müzesi'nde sergilenmektedir. Müze 1988de açılmıştır. Bulgar kaynaklarına göre Bulgar Ulusal Uyanışı sırasında gelişim gösteren bu dokumalar başlangıçta sadece kırmızı ve siyah renklerde yapılmaktaydı. Daha sonraları temel renkler sarı, kahverengi, kırmızı, mavi ve yeşil olmuştur. Yün ve pamuk malzemeler kullanılan dokumaların kalınlığı 3-5 mm'dir. Çiprovtsti Kilim yapımı 2014 yılında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesine kaydedilmiştir.

İlçede kilim dokuma sektörü halen daha devam etmektedir. Geleneksel tasarımlara göre yapılan dokumalar, son yıllarda sipariş veren müşteriler desenlerine karar vermektedirler.

https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Chiprovtsi_kilim&oldid=1003263361

Bu dokumalar incelendiğinde Şarköy kilimleri ile benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir. <https://www.chiprovtsti.bg/sitemap.html>.

Chiprovsti (Çiprovtsti) halılarında (Kilim dokumadır, ancak bu bölgede halı denilmektedir) da kilimlere benzer kompozisyon ve motifler kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Şekil 104

20. yüzyıl “Kufarit” Modelinin Çizimi (Çiprovsti müze Koleksiyonundan Örnek Halı, 2017, s. 29)

<https://doi.org/10.21638/11701/spbu19.2019.102>.

Şekil 105

Katalog 14Nolu Kilim Bir Detayı

Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi

Şekil 106

Hayat Ağacı Motifi Chiprovsti halısı Reprediksiyon (Chiprovsti Museum Collection, 2017, s. 29)

<https://doi.org/10.21638/11701/spbu19.2019.102>.

Şekil 107

Katalog 23no'lu Kilim Çizimi

Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi

Şekil 108

Hayat ağacı motifli kilim dokuma (Edirne Arkeoloji ve Etnografya müzesindeki dokuma ile benzer motif kullanılması dikkat çekmektedir)

(Chiprovtsi Belediyesi Resmi İnternet sayfası) (<https://www.chprovtsi.bg/sitemap.html>)

Şekil 109

Tekirdağ Şarköy Kilimlerinden Detay

(Ahmet Aytaç, 2020, s. 1078)

Şekil 110

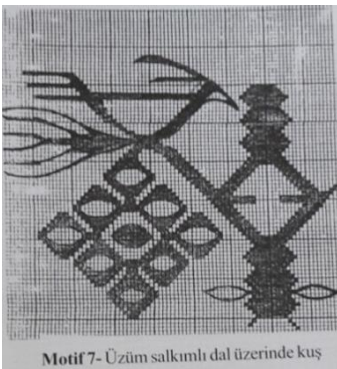
Chiprovsti Halısından Detay

(Chiprovsti Museum Collection, 2017, s. 29) (reprediksiyon)

Şekil 111

Üzüm Salkımlı Dal Üzerinde Kuş Motifi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Osmanlıya 92 yıl boyunca başkentlik yapmış olan Edirne ili aynı zamanda Balkanlarla Anadolu arasında bir köprü vazifesi görmüş, bu coğrafi konumu sayesinde de birçok şair ve ulemanın yetiştiği bir kültür coğrafyasına dönüştürmüştür (Acar, 2014).

Müzecilik çalışmaları cumhuriyetin ilk yıllarında başlamış ancak, sonraki yıllarda duraklamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşında herhangi bir saldırıya uğraması endişesi ile müzelerdeki değerli eşyaların çoğu, İstanbul ve Anadolu müzelerine taşınmışlardır (Usal, 2006).

Şekil 112

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Şekil 113

Müze Bahçesinden Bir Fotoğraf (Mezar Taşları)

Edirne’de ilk müze 1925 yılında Atatürk’ün emriyle, (1569-1575) yılları arasında Selimiye Camisi ile birlikte yapılan ve camii avlusunda bulunan Mimar Sinan eseri olan

Dar'ül Kurra Medresesinde açılmıştır. Sonraki yıllarda tarihi eserler bakımından oldukça zenginleşen müze 1971 yılında yeni binasına taşınmıştır (Usal, 2006).

1936 yılında ise aynı avluda Dar-ül Tedris'te Etnografya Müzesi açılmıştır. Bu müze “Türk ve İslam Eserleri Müzesi” adı altında nadide eserler sergilenmek üzere hizmet vermektedir (Usal, 2006).

Şekil 114

Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri

Şekil 115

Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri

Şekil 116

Müze Salonundan Giyim ve El İşi Örnekleri

Şekil 117

Müze Salonundan Bir Fotoğraf

Edirne Müzesi Arkeoloji ve Etnografya olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır.

Etnografya bölümünde halı kilim örnekleri, padişah sikkeleri, kazılarda çıkan defineler ve yurt dışına kaçırılmaya çalışılan sikkeler sergilenmektedir. Ayrıca Sünnet ve Gelin Odaları tasvir edilmiş, XVII. yüzyıla ait Edirnekari'nin güzel örnekleri de müzede yerini almıştır. İç Salonun ortasında bulunan vitrinlerde sarayda kullanılmış stil örtüsü, kahve takımları, deniz kaplumbağası kabuğundan yapılmış kaşıklar, tombak ibrikler, gülabdanlar, billurdan nargile takımları ile XIX. yüzyıl Edirne kadın ve erkek kıyafetleri mankenler üzerinde sergilenmektedir (Usal, 2006).

Şekil 118

Müzedede Sergilenen Şarköy Kilimi

Şekil 119

Müzedede Sergilenen Şarköy Kilimi

Şekil 120

Müzedede sergilene Şarköy Kilimi

Arkeoloji bölümü ise yazıtlar, mimari parçalar ve stiller şeklinde ayrılmıştır. Roma dönemine ait heykeller, paleontolojik döneme ait fosiller, balık fosilleri ve diğer deniz hayvanları ve bitki fosilleri kendi zamanlarından bize bilgi vermektedirler (Usal, 2006).

Şekil 121

Müze Salonundan

Arkeolojik dönemin en eski buluntuları Enez Hoca Çeşme Höyüğünde bulunan günümüzden 7300- 7400 yıl öncesine ait taş, kemik ve pişmiş topraktan yapılmış eserlerdir. Daha birçok eser ile müze ziyaretçilerini beklemektedir (Usal, 2006).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Katalog

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesindeki Bazı Düz Dokumaların Analizi

Katalog No	: 01
Envanter No	: 3742
Fotoğraf No	: 4. 1
Çizim No	: 4.11
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 30.04.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Eşme
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.42 m
Boy	: 2.35 m
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Mavi, Mor, Sarı, Turuncu, Filizi Yeşil, Kırmızı, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim, kısa kenarlarında iki bordür olmak üzere zeminden ibarettir. Kısa kenarda birkaç sıra bezemesiz dokuma yapıldıktan sonra ilk bordür uygulanmıştır. İlk bordür mor zemin üzerine geometrik motiflidir. İkinci bordür yine mor zemin üzerine karşılıklı iki koçboynuzu motifi yerleştirilmiştir.

Zeminde yörede “top” diye adlandırılan altıgen şeklindeki motif üst üste sıralanmıştır. Baklava içleri testere dişi şeklinde içleri yörük ayna motiflidir.

Kilimin bir tarafında saçaklar bulunurken diğer tarafı yıpranmış durumdadır.

Kilim dokumada yün iplik kullanılmıştır. Yünler doğal ve suni boyalıdır.

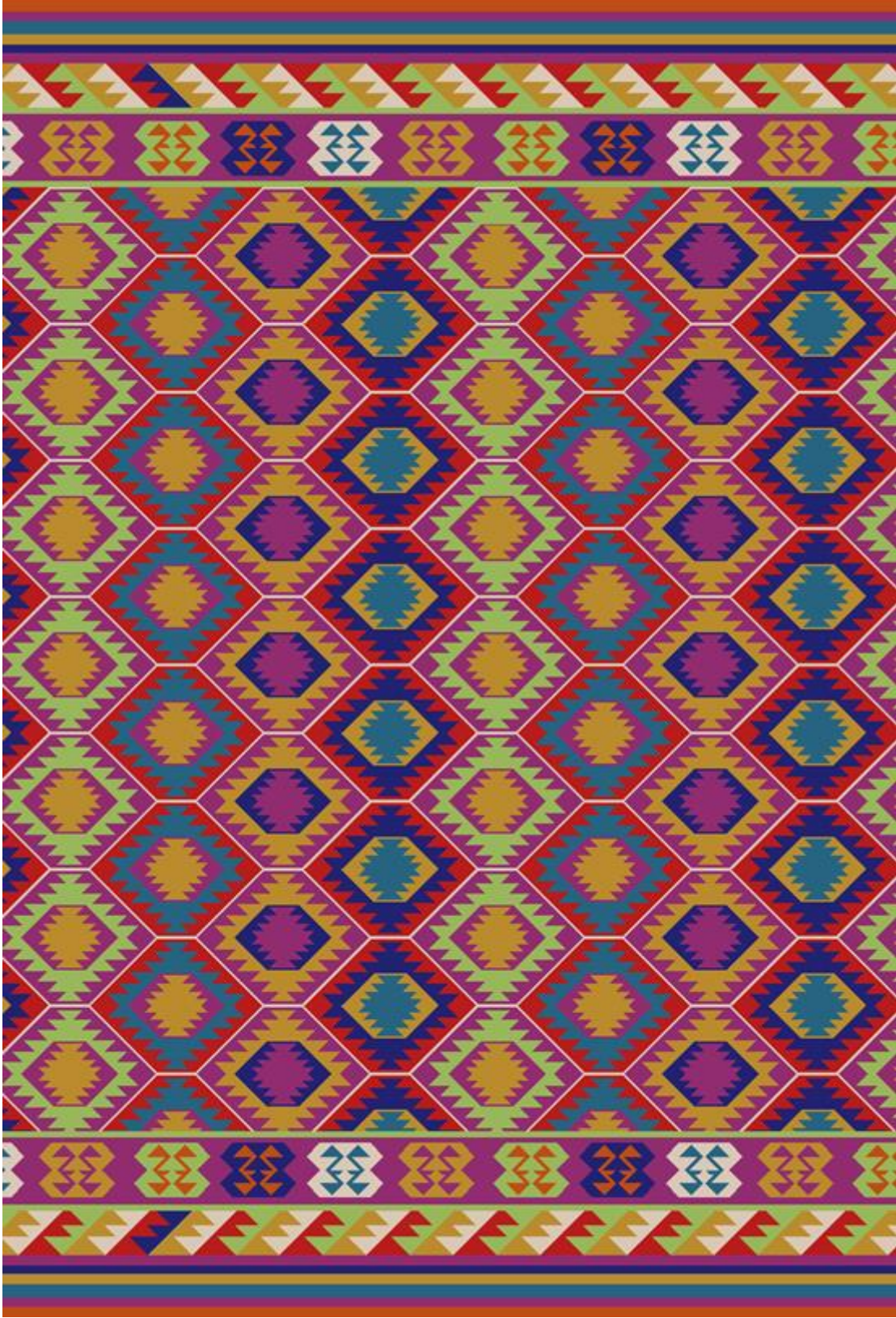
Şekil 122

Örnek 1

Şekil 123

Çizim 1

Katalog No	: 02
Envanter No	:4295
Fotoğraf No	: 4. 2
Çizim No	: 4. 2
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 23.10.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz-Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 144 cm
Boy	: 269 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Siyah, Kırmızı, Yeşil, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Tek parça halinde dokunan kilimin zemini çengel motifi ile oluşturulan baklavaların alternatif olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Baklavaların ortasında, akrep motifi, bunların içlerine ise Yörük ayna motifi kullanılmıştır. Büyük baklavalar arasına farklı renklerde ejder motifi ile bezenmiştir. Kilimin kenarlarına gelen baklava içindeki Yörük ayna motifi iç kısımda yer alan motiflere göre daha büyük tutulmuştur. Uzun kenarlarda dışa doğru iki sıra halinde su yolu motifi uygulanmıştır.

Kilimin iki kenarında saçak bulunmaktadır. Dokumanın malzemesi yün olup yünler doğal boyalar ile renklendirilmiştir.

Şekil 124

Örnek 2

Şekil 125

Çizim 2

Katalog No	: 03
Envanter No	: 4554
Fotoğraf No	: 4. 3
Çizim No	: 4. 3
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 09.09.1970
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Erzurum
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 136 cm
Boy	: 145 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Kırmızı, Beyaz, Yeşil, Turuncu, Gri
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde olan kilim zemini tek mihraplı kompozisyon özelliğine sahiptir. Dokuma aynı genişlikteki iki bordür ve zeminden oluşmaktadır.

Seccade olarak dokunan kilimin uzun kenarlarındaki iki bordür tarak motifi ile ayrılmıştır. İlk bordür gri zeminli olup, ying- yang (aşk ve birleşim) motifi ile bezenmişken, ikinci bordürde bereket motifi kullanılmıştır ve zemini kırmızı renktedir. Kısa kenardaki ikinci bordürde bukağı motifi uygulanmıştır. Zeminde mihrap çengellerle oluşturulmuş, diğerlerine nazaran büyük olan çengelle sonlandırılmış ve ortasına bukağı motifi yerleştirilmiştir. Zemine yerleştirilen baklavalardan sağ ve sola doğru çengeller uzanmıştır. Baklavalara üzerine yıldız (Mühr- ü Süleyman) yerleştirilmiştir. Mihrabın üst kısmında kalan boşluklar gri renkli hayat ağacı motifi ile bezenmiştir.

Dokuma yün malzemeli olup, yünler doğal boya ile renklendirilmiştir. İki kısa kenar saçaklıdır.

Şekil 126

Örnek 3

Şekil 127

Çizim 3

Katalog No	: 04
Envanter No	: 5135
Fotoğraf No	: 4. 4
Çizim No	: 4. 4
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 26.01.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	:208 cm
Boy	: 273 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Siyah, Beyaz, Mavi, Gri, Pembe, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Tek parça halinde dokunan kilim iki bordür ve bir zeminden oluşmaktadır. Dış bordürde su yolu motifi farklı renklerde beyaz zemin üzerine uygulanmıştır. İkinci bordür gri zemin üzerine saç bağı motifi renkleri münavebeli olacak şekilde yerleştirilmiştir.

Kilim kırmızı zeminli madalyonlu halılara benzer bir kompozisyona sahiptir. Ortada büyük, dörtkenarda ise çeyrek madalyonlar kullanılmıştır. Çeyrek madalyonlar birbirine bordürde uygulanan su motifi ile bağlanmıştır. İçleri büyük bir kurtağzı motifi ve saç bağı motifi ile bezenmiştir. Ortadaki madalyon çengel motifi ile oluşturulmuş, enine olan kısım kurtağzı ile boyuna olan kısım ise tarak motifi ve kurtağzı ile sonlandırılmıştır. İç içe geçmiş baklavalardan oluşan madalyon bereket motifi ile sonlandırılmıştır.

Kilim iyi durumda olup çözgü ve atkıları yün malzemedir. Yünler doğa boya ile renklendirilmiştir. Kilimin iki kenarında saçaklar mevcuttur.

Şekil 128

Örnek 4

Şekil 129

Çizim 4

Katalog No :	: 05
Envanter No	: 5138
Fotoğraf No	: 4. 5
Çizim No	: 4. 5
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 26.01.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremedi	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Eziler Yörüğü
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 133 cm
Boy	: 194 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, krem, Açık Yeşil, mor, Açık Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde dokunan kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Dokumanın etrafını çevreleyen iki bordür birbirinden tarak motifi ile ayrılmıştır. İlk bordürde uzun kenarda haç motifi mor zemin üzerine kırmızı ve krem renklerde yerleştirilmiş, kısa kenarda ise yarım olarak uygulanmıştır. İkinci bordürde kırmızı zemin üzerine baklava ve aralarında bukağı motifi kullanılmıştır.

Mihraplı zeminde üst üste dört bereket motifi kullanılmıştır. Mihrap çengellerle tamamlanmıştır. Mihrabın dışında kalan boşluklar hayat ağacı motifi ile bezenmiştir. Zeminin kısa kenarlarında bordürde uygulanan haç motifi bu kez yarım olarak kullanılmıştır.

Sadece tek kenarında saçak bulunan kilimin atkı ve çözgü iplikleri yün olup, yünleri boyamada doğal boyalar kullanılmıştır.

Şekil 130

Örnek 5

Şekil 131

Çizim 5

Katalog No	: 06
Envanter No	: 5141
Fotoğraf No	: 4. 6
Çizim No	: 4. 6
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 26. 01. 1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	:Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Eski Milas Kilimi
Dokuma Türü	:Kilim
Ölçüleri	:
En	: 420 cm
Boy	: 105 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Kırmızı, Beyaz,
Dokumanın Tanımı	:

Bordürü olmayan kilim dokuma sadece zeminden ibarettir. Zemin geniş şeritlere ayrılmış olup içlerine yörük ayna motifi yerleştirilmiştir. Şeritlerin içleri farklı renklerde dokunmuştur. Şeritler birbirinden hem farklı renkleri ile hem de arada uygulanan yaba motifi ile ayrılmaktadır.

Dokumanın iplikleri yün olup, doğal boya ile renklendirilmişlerdir.

Kilim iyi durumdadır. Saçaklı kilimin bir tarafındaki saçakları yıpranmıştır.

Şekil 132

Örnek 6

Şekil 133

Çizim 6

Katalog No	: 07
Envanter No	: 5256
Fotoğraf No	: 4. 7
Çizim No	: 4. 7
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 16.04.1974
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy / 19. Yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 180 cm
Boy	: 400 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Koyu Güvez veya Kahverengi, Açık Yeşil, Mavi Sarı
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim üç şak halinde dokunmuştur. Uzun kenardaki bordür kilimin bir kenarında yoktur. Uzun kenardaki bordürün zemini güvez renkte olup, içine sır sırta dönmüş durumda kuş motifi ve yıldız motifi ile bezenmiştir. Kısa kenardaki bordür uzun kenardaki bordürle bütünlük sağlamıştır. Bu bordür uzun kenarın devamı gibi görünmekte ancak farklı motif uygulanmıştır. Bu kez karşılıklı bakan kuş motifi uygulanmıştır. Kırmızı zeminde kuş motifi karşılıklı olarak yerleştirilmiştir.

Yıpranmış durumda olan dokumanın malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 134

Örnek 7

Şekil 135

Çizim7

Katalog No	: 08
Envanter No	: 5477
Fotoğraf No	: 4. 8
Çizim No	: 4. 8
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 24.06.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müze Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz/ Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 177 cm
Boy	: 400 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim (Aynalı)
Kullanılan Renkler	: Siyah, Kırmızı, Güvez, Kahverengi, Yeşil, Sarı, Pembe
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim iki şak halinde dokunmuştur. Sadece tek bordür ve zeminden oluşmaktadır. Beyaz zeminli bordür kurtağzı motifinin farklı renklerde üst üste sıralanmasından oluşur. Güvez renkli zeminde baklava şeklinde madalyonlar sonsuzluk prensibi ile yerleştirilmiştir. Madalyonların içinde farklı renkler kullanıldığı gibi, farklı renk ve motifler ile bezenmiştir. Bir kısmının içinde akrep, bazılarında canavar izi motifleri kullanılmıştır. Bu şekilde iç içe geçmiş motifler uygulandığında bereket motifi demek mümkündür. Zeminde kalan boşluklar yer yer çiçek, kurtağzı, pıtrak gibi motiflerle zenginleştirilmiştir.

Saçakları yıpranmış durumdadır. Kilim yün malzeme ile dokunmuştur. Yünleri boyamada doğal boyalar ve suni boyalar kullanılmıştır.

Şekil 136

Örnek 8

Şekil 137

Çizim 8

Katalog No	: 09
Envanter No	: 5619
Fotoğraf No	: 4. 9
Çizim No	: 4. 9
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 20.12.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanması Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Renkleri solmuş durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz / Ege Bölgesi)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy kilimi/ 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 74 cm
Boy	: 286
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Sarı, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip kilim tek bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kısa kenarda birkaç sıra düz dokuma yapılmış, daha sonra geniş bordür kısa ve uzun bordürde aynı şekilde bezenmiştir. Açık mavi zeminli bordüre yıldız motifi alternatif olarak yerleştirilmiştir.

Kırmızı zemin stilize kuş motifi ile sonsuzluk prensibiyle bezenmiştir. Kilim iki şak halinde dokunmuş olan kilimin zemini stilize kuş motifinin sonsuzluk prensibi ile yerleştirilmesiyle, farklı renkler kullanılarak uygulanmıştır. Zeminde üstte kalan boşluk tarak motifi ile tamamlanmıştır.

Saçakları bulunan kilimin, malzemesi yün iplik olup, yünler doğal boya ile boyanmışlardır.

Şekil 138

Örnek 9

Şekil 139

Çizim 9

Katalog No	: 10
Envanter No	: 6024
Fotoğraf No	: 4.10
Çizim No	: 4.10
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 12.02.0975
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma (Seyfettin Kiraz / Ege Bölgesi)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Zili
Ölçüleri	:
En	: 122 cm
Boy	: 170 cm
Uygulanan Teknik	: Zili
Kullanılan Renkler	: Güvez, yeşil, Siyah, Beyaz, Turuncu, Sarı, Pembe,
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen formunda dokunmuştur. Cicim tekniği ile yapılmış dokuma enine şeritlerden meydana gelmektedir. Üst üste dokuz şeritten meydana gelmiştir. Bir şeritte dokumada kullanılan renkler ile motif uygulamadan sadece düz dokuma yapılmıştır. Diğer şeritlerin içi alternatif olarak dizilmiş içi stilize motifli kareler muhtelif renklerle zikzaklar oluşturacak şekilde dokunmuştur. Kısa kenarlarda beyaz renkte saçaklar bırakılırken, uzun kenarlarda muhtelif renklerde toplu saçaklar ile dokumaya şık bir görünüm kazandırılmıştır.

Saçakları bulunan dokumanın malzemesi yündür. Yünleri boyamada doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Şekil 140

Örnek 10

Şekil 141

Çizim 10

Katalog No	:11
Envanter No	: 6108
Fotoğraf No	: 4.11
Çizim No	: 4.11
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 09.12.1975
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Kemal Köylüoğlu)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü	:Kilim
Ölçüleri	:
En	:145 cm
Boy	:280 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Sarı, Mavi, Siyah, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim iyi durumdadır. Bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Zemin ile bordür tarak motifi ile birbirinden ayrılmıştır. Krem zeminli bordürde ortasında saç bağı, bazılarında ise sadece ying- yang (aşk ve birleşim) olan baklava şeklinde Yörük ayna motifleri yerleştirilmiştir. Geniş bordür tarak motifi ile zeminden ayrılmıştır.

Birbirine küçük baklavalara ile bağlanmış madalyonların sonsuzluk prensibiyle zemine yerleştirilmesinden oluşmuştur. Zemin kırmızı renkte olup, madalyonların içi farklı şekilde renklendirilmiştir. Madalyonların tam ortasına bereket motifi yerleştirilmiştir. Kalan boşluklarda haç motifi yarım olarak yerleştirilmiştir. Zeminde madalyonlar dışında kalan boşluklarda bereket, çiçek, yılan, saç bağı, göz motifleri küçük boyutlarda dokunarak dokuma zenginleştirilmiştir.

Sadece bir tarafında saçakları bulunan kilim iyi durumdadır. Dokumada doğal boyalar ile boyanmış yün malzeme kullanılmıştır.

Şekil 142

Örnek 11

Şekil 143

Çizim 11

Katalog No	: 12
Envanter No	: 8898
Fotoğraf No	: 4.12
Çizim No	: 4.12
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 20.06.1983
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış durumda
Müze Geliş Şekli	: Kırklareli Vakıflar Müdürlüğünden Satın Alınmıştır.
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy /19. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 375 cm
Boy	: 436 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Beyaz, Açık Yeşil, Eflatun, Kırmızı
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim yıpranmış durumdadır. Kilim dokumanın dört tarafını çevreleyen iki bordür bulunmaktadır. İlk bordür kırmızı zemin üzerine sekizgen şeklinde bereket motifi (Yörük ayna) motifleri ile bezenmiştir. İkinci bordür siyah zeminli olup yine yıldız motiflidir.

Zemin kırmızı renktedir. Siyah, beyaz, açık yeşil ve eflatun renklerle eşit aralıklarla üst üste yerleştirilmiş hayat ağacı motifi uygulanmıştır.

Saçakları yıpranan kilim Dokumanın malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 144

Örnek 12

Şekil 145

Çizim 12

Katalog No	: 13
Envanter No	: 9782
Fotoğraf No	: 4.13
Çizim No	: 4.13
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 30.05.1988
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy / 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 208 cm
Boy	: 249 cm
Uygulanan Teknik	: İllikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Lacivert, Yeşil, Kırmızı, Kahverengi, bej
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. İlk olarak lacivert renkte bezemesiz düz dokuma yapılmıştır. İlk bordür kırmızı renkli zeminde sade bir geometrik motif kullanılmıştır. İkinci bordürde farklı renklerde uygulanan (mühr- ü Süleyman) yıldız motifi yeşil zemini süslemiştir.

Zemin kırık hatlı çizgi ve dörtgenlerden oluşan sularla kilimi boyuna üç eşit parçaya bölmüştür. Şeritlerin içi simetrik motiflidir. Dörtgenler içi stilize kuş motifleri ile bezelidir. En altta bir ağaca konmuş stilize iki kuş motifi karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Üzerine ağacın bağlantısı şeklinde bir mihrap yerleştirilmiştir. Mihrabın içi Türk düz dokumalarında sıklıkla görülen hayat ağacı motifi ile bezenmiştir. Mihrap ağaçla sonlandırılmış ve yine karşılıklı bakan stilize iki kuş motifi dallara yerleştirilmiştir. Bu ağaç aynı zamanda üste gelen ikinci mihrabın bağlantısı konumundadır. Dokuma üzerinde aynı desen sonsuzluk prensibi ile yerleştirilmiştir. Zemindeki boşluklara yer yer uçan stilize kuş motifleri ile bezenmiştir.

Yıpranmış olan kilimin saçakları vardır. Dokumada yün malzeme kullanılmış, yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 146

Örnek 13

Şekil 147

Çizim 13

Katalog No	: 14
Envanter No	: 9918
Fotoğraf No	: 4.14
Çizim	: 4.14
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	:
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (İbrahim Özdabaç)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy / 19. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 200 cm
Boy	: 275 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Krem, Kırmızı, Güvez, Açık Kahverengi, Açık Yeşil, Sarı, Mavi.
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan zemini şeritler halinde dokunmuş, etrafını tek bordür çevrelemiştir. Krem zeminli bordür yaprak ve çiçek motifi ile bezenmiştir.

Üst üste birbirinden az farklı genişlikte üç şerit ve bu üç şeride nazaran daha geniş olan bir şerit daha bulunmaktadır. Siyah zeminli ilk şeritte alternatif renklerde koçboynuzu motifi uygulanmıştır. İkinci şeritte açık kahverengi zemin üzerine bereket motifi ile bezenmiştir. Üçüncü dar şeritte kırmızı zemin üzerine kurtağzı motifi uygulanmıştır. Dördüncü ve diğerlerine nazaran daha geniş tutulan şeritte kırmızı zeminli olup, farklı renklerde oldukça stilize edilmiş eli belinde motifi ile bezenmiştir. Şeritler tekrar edilerek sonsuzluk prensibi ile dokuma devam edecekmiş gibi bir his uyandırmaktadır.

Yıpranmış durumda olan kilim dokumanın malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 148

Örnek: 14

Şekil 149

Çizim 14

Katalog No	: 15
Envanter No	: 10237
Fotoğraf No	: 4.15
Çizim No	: 4.15
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 18.05.1992
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü ve Malzemesi	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 46 cm
Boy	: 91 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Yeşil, Beyaz, Kavuniçi, Siyah
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan dokuma sadece zeminden oluşmaktadır. Yastık amaçlı yapılan dokuma içinde yaba motifi bulunan şeritler ile zemini üç bölüme ayrılmıştır.

Zemini siyah ve kırmızı renkteki dikdörtgenlerin ortasında etrafı basamaklı baklava formunda madalyon doldurmaktadır. İçi dört eşit parçaya bölünen baklavanın içi krem zeminli olup haç varı motifler ile bezenmiştir. Madalyon dışından kalan zeminde tarak motifleri kullanılmıştır.

İki kenarında saçaklar bulunan dokumanın malzemesi pamuk ipliktir. İplikler doğal boya ile renklendirilmiştir.

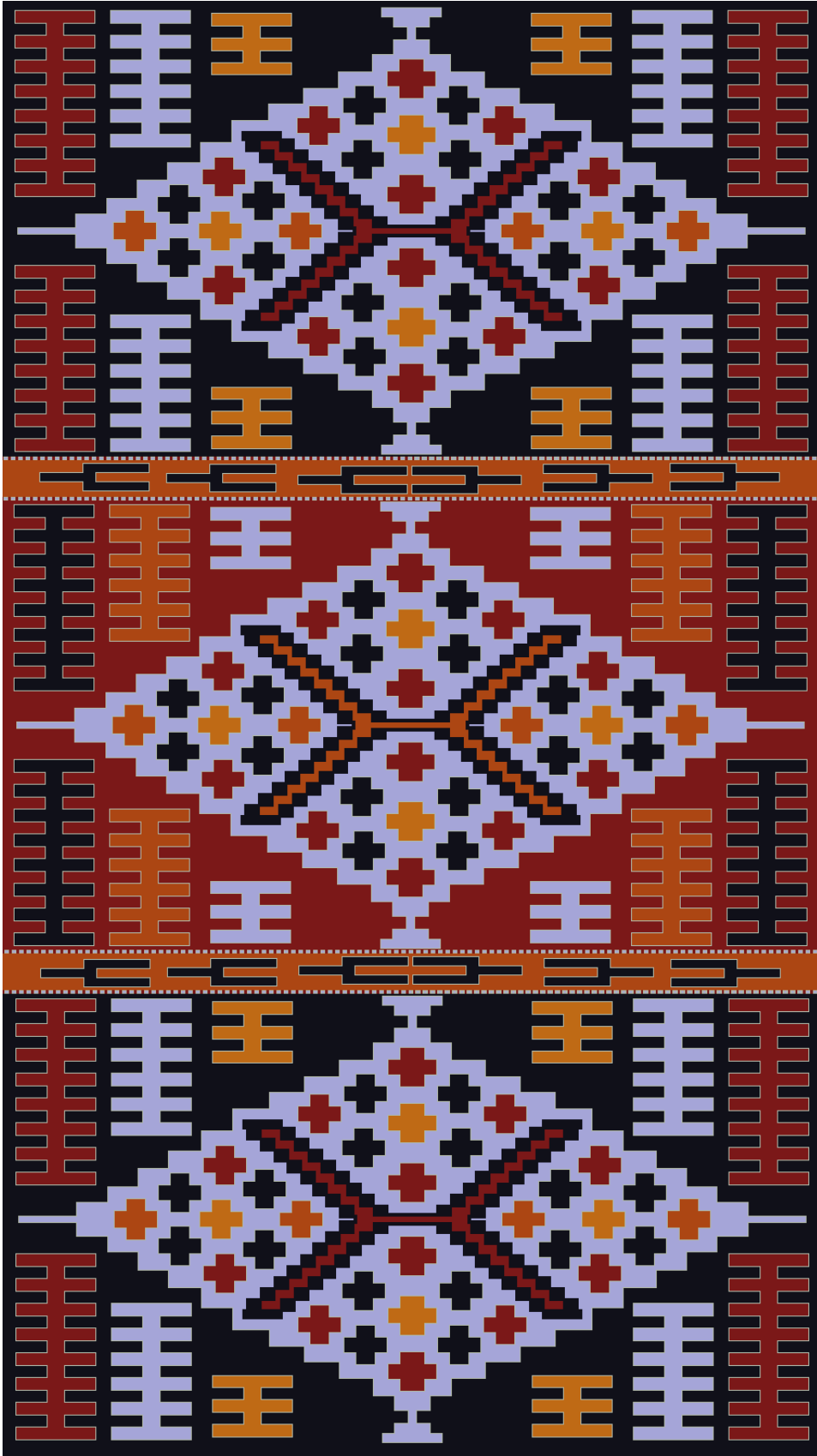
Şekil 150

Örnek 15

Şekil 151

Çizim 15

Katalog No	: 16
Envanter No	: 10368
Fotoğraf No	: 4.16
Çizim No	: 4.16
İnceleme Tarihi	: 10.11.2017
Müze Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy / 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 249 cm
Boy	: 336 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Beyaz, Siyah, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kilimin etrafını çevreleyen bordür soluk, beyaz krem karışımı üzerine muhtelif renklerde yengeç motifi ile bezelidir.

Kırmızı rengin uygulandığı zemin birbirine paralel hatlı sekize bölünmüş, bölmeler içinde stilize balık ve kuş motifi ile bezenmiştir. Balığı andıran motifler kilimi sekiz parçaya bölen şeritler arasında tek uygulanırken, bölmeler içine yerleştirilen balık benzeri motif üzerine bazısında iki bazısında tek kuş motifi yerleştirilmiştir.

Saçakları yıpranan kilimin malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 152

Örnek 16

Şekil 153

Çizim 16

Katalog No	: 17
Envanter No	: 10370
Fotoğraf No	: 4.17
Çizim No	: 4.17
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	:02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Depoda Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yer yıpranmış durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy /19. Yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 244 cm
Boy	: 296 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Kırmızı, Siyah, yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim oldukça sade bir desene sahiptir. İki bordür ve bir zeminden oluşmaktadır. Kilimin etrafı siyah renkte dar bir çerçeve ile çevrelenmiştir. Bordürde krem zemin üzerine yıldız motifi oldukça stilize bir şekilde kullanılmıştır. Dar bordür su yolu motifi ile zemini çevrelemiştir.

Zeminde ilk bordürdeki stilize yıldız motifi bu kez kırmızı zemin üzerine mavi ve yeşil renkler kullanılarak zeminin tamamına uygulanmıştır.

Yıpranmış durumda olan kilim yün malzemeli olup, yünler doğal boyalıdır.

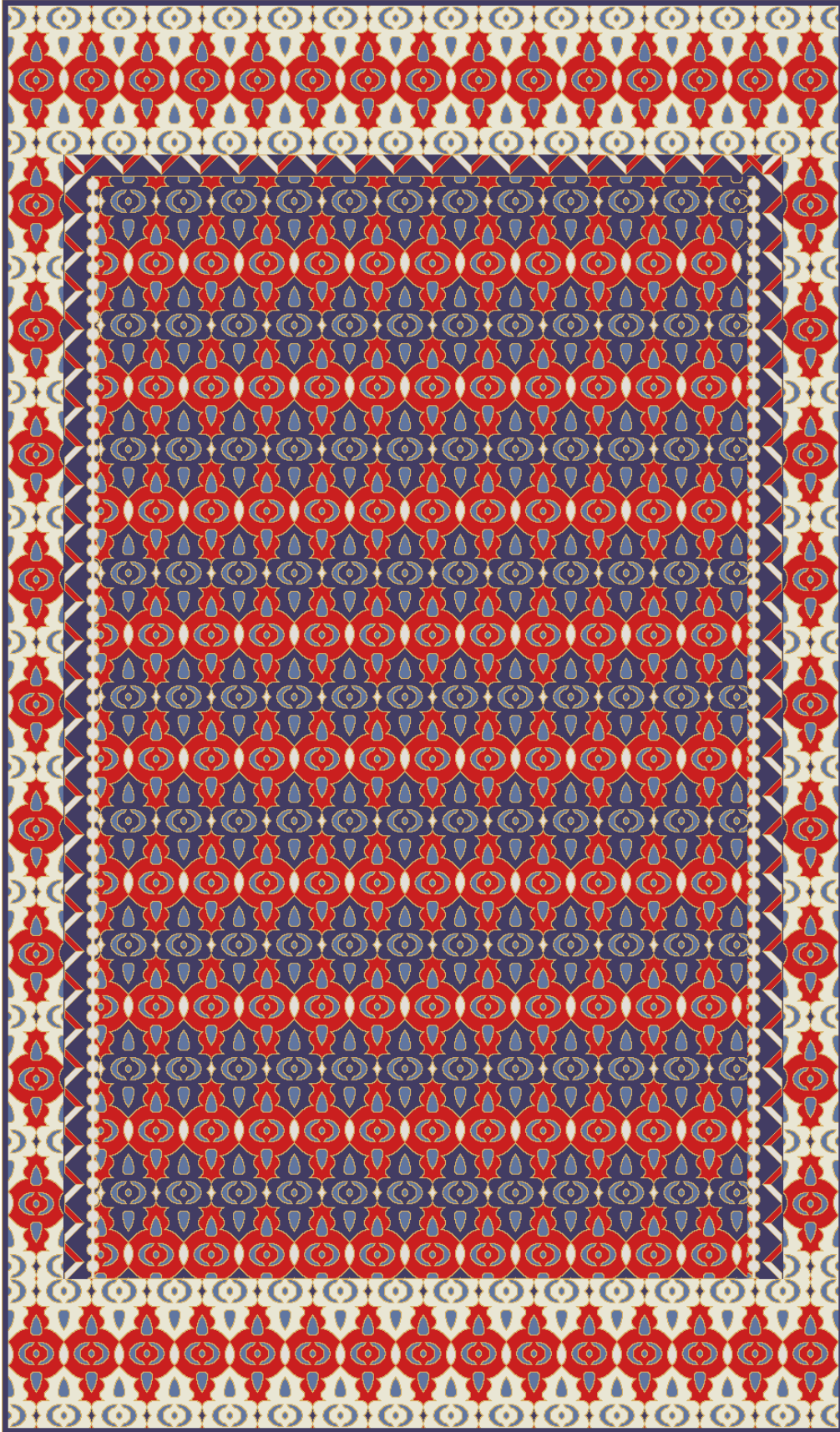
Şekil 154

Örnek 17

Şekil 155

Çizim 17

Katalog No	: 18
Envanter No	: 10374
Fotoğraf No	: 4.18
Çizim No	: 4. 18
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy/ 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 317 cm
Boy	: 321 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Krem, Yeşil, Mavi, Siyah,Kırmızı, Güvez,Kahverengi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Oldukça iyi durumda olan kilim dokumanın krem zeminli bordüründe muhtelif renklerde yengeç motifi kullanılmıştır.

Zeminde stilize edilmiş beşgen formundaki çiçek motifi farklı renklerde zemine belirli bir düzen içerisinde yerleştirilmiştir.

Dokumanın malzemesi yün ipliktir. Yünler doğal boya ile boyanmıştır.

Şekil 156

Örnek 18

Katalog No	: 19
Envanter No	: 10380
Fotoğraf No	: 4.19
Çizim No	: 4.19
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma/Kapıkule – Tasiş/ bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy /19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 186 cm
Boy	: 248 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Açık Yeşil, Koyu Yeşil, Siyah, Açık kırmızı, Koyu Kırmızı, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen formundaki dokuma sadece zeminden ibaret olup bordürü yoktur. Dokuma farklı genişliklerde enine şeritlerden meydana gelmiştir. Başlangıç, son ve aralarda hiç motif kullanmadan sadece atkı yüzlü dokuma yapılmıştır. Motif uygulanan ilk şeritte açık yeşil ve açık kırmızı renkte koçboynuzu motifi enine sıralanmıştır. Motif uygulanan ikinci şerit eli belinde motifi ile bezenmiştir. En geniş üçüncü bordürde bereket motifi uygulanmıştır. Bundan sonra aynı şeritler birer kez daha tekrar edilerek dokuma iki başta da saçakla tamamlanmıştır.

Tek parça olup oldukça iyi durumda olan kilim dokuma yün malzeme ile dokunmuştur. Dokuma saçaklıdır.

Şekil 157

Örnek 19

Şekil 158

Çizim 19

Katalog No	: 20
Envanter No	: 10381
Fotoğraf No	: 4.20
Çizim No	: 4.20
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alınma /Kapıkule- Tasiş bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy/ 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 230 cm
Boy	: 251cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Krem, Açık mavi, Koyu Mavi, Sarı, Yeşil, Kahverengi, Bordo
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Bordürde muhtelif renklerde stilize çiçek motifi bereket motifi siyah zemin üzerine kırmızı, sarı ve mavi renkler kullanılarak uygulanmıştır.

Zeminde krem renk üzerine stilize edilmiş sarı, yeşil, açık ve koyu mavi, kahverengi ve bordo renklerden meydana gelen kırık hatlı dallar üzerindeki çiçek ve yapraklardan oluşan motif ile zemin bezenmiştir. Dokumanın yarısı eksiktir.

Oldukça yıpranmış durumda olan kilimin bir bölümü hiç yoktur. Dokumada doğal boya ile boyanmış yünler kullanılmıştır.

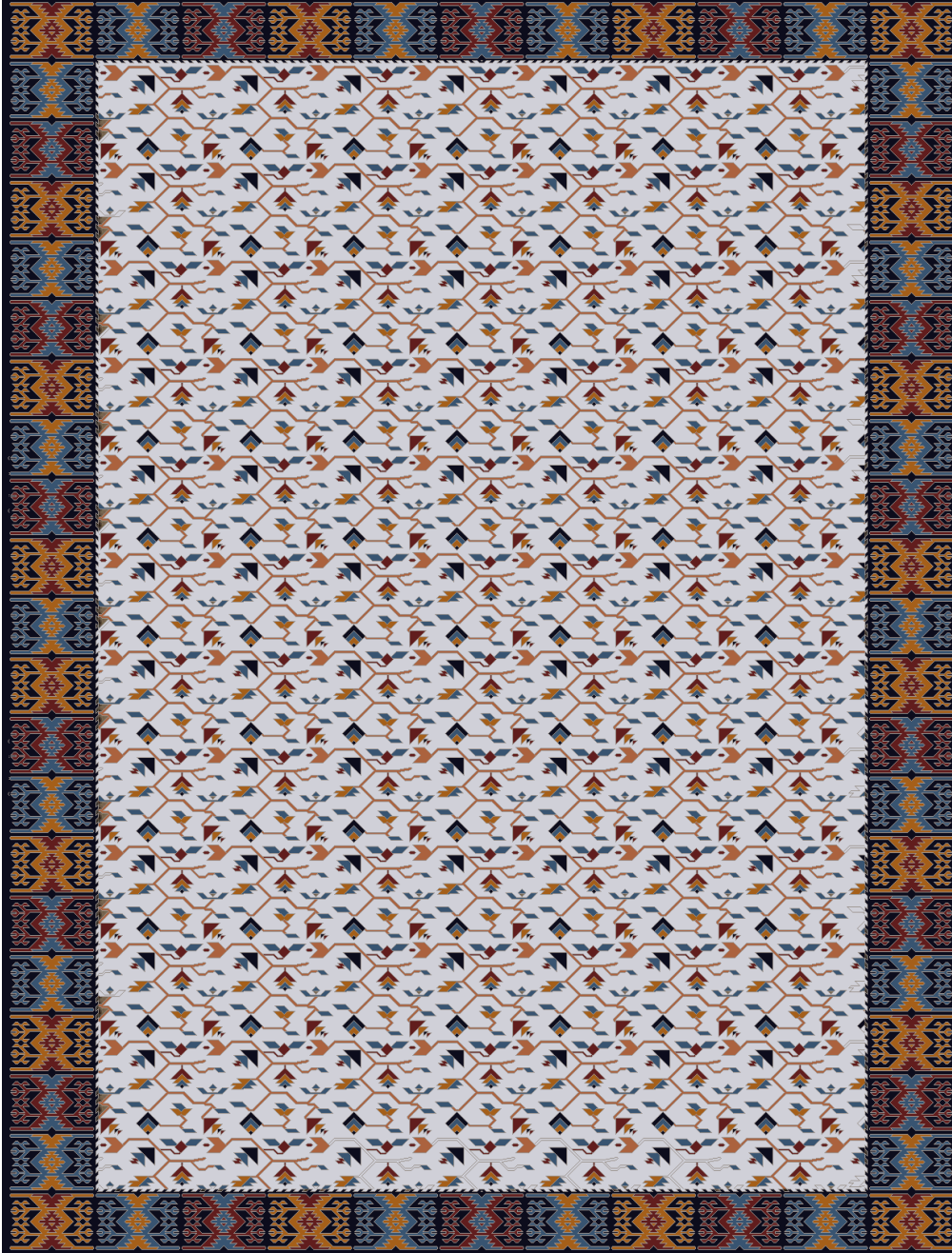
Şekil 159

Örnek 20

Şekil 160

Çizim 20

Katalog No	: 21
Envanter No	: 10382
Fotoğraf No	: 4.21
Çizim No	: 4.21
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müze Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müze Geliş Şekli	: Satın Alınma/ Kapıkule- Tasiş bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	:Şarköy/ 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 108 cm
Boy	: 214 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Vişne Çürüğü, Siyah, Kirli Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen formundaki kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Uzun kenarlarındaki bordürde tarak motifi ve yarım daireler birleşerek oldukça şık bir şekilde bordürü süslemiştir. Suyolunu andıran bu motifin dokumanın zeminine doğru olan tarafında krem zemin üzerine yıldız motifi uygulanmıştır. Dış tarafı bezemesizdir. Kısa kenarlarda ise sadece tarak motifi ve yıldız motifi kullanılmıştır.

Siyah renkli kurtağzı motifi vişneçürüğü zemin üzerine diyagonal olarak yerleştirilmiştir.

Dokuma yün malzeme ile yapılmıştır. Yün iplikler doğal boyalıdır. Kilimin saçakları yıpranmış durumdadır.

Şekil 161

Örnek 21

Şekil 162

Çizim 21

Katalog No	: 22
Envanter No	: 10385
Fotoğraf No	: 4.22
Çizim No	: 4.22
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma/ Kapıkule – Tasiş bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy /19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: Belirtilmemiş
Boy	: Belirtilmemiş
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Krem, Siyah, Mavi, Koyu Krem
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen formundaki kilim bir bordür ve zeminden ibarettir. Kısa kenarlarında saçaklar bırakılmıştır. Daha sonra dörtkenarına bezemesiz düz dokuma kırmızı renkte uygulanmıştır. Sadece dikey yönde siyah renkte su yolu uygulanmıştır. Krem zeminli bordür bereket motifi bezemelidir.

Zeminde beşgen formunda motif dikey yönde iki sıra halinde uygulanmıştır. Ortasında saç bağı bulunan, üzerindeki kırık hatlı dallarla çiçeği andırmaktadır.

Müze deposundaki özel raflarda muhafaza edilen kilim doğal boyalı olup, yün iplik ile dokunmuştur.

Şekil 163

Örnek 22

Şekil 164

Çizim 22

Katalog No	: 23
Envanter No	: 10386
Fotoğraf No	: 4.23
Çizim No	: 4.23
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma / Kapıkule –Tasiş Bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarihi	: Şarköy kilimi / 19.yüzyıl
Dokuma Türü	:Kilim
Ölçüleri	:
En	: 103 cm
Boy	: 169 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Kirli Beyaz, Siyah, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Seccade olarak dokunan kilimin zemini çift mihraplıdır. Mihraplar çengel motiflidir. İçinde simetrik şekilde hayat ağacı motifi uygulanmıştır. Ağacın dallarında stilize salkım motifleri farklı renklerde bezenmiştir. Ağacın en üst kısmında sırt sırta iki kuş motifi yerleştirilmiştir. Mihraplı zeminden dışa doğru, bordürden ise iç tarafa doğru uzayan dallarda yine salkım motifi kirli beyaz zemin üzerine kullanılmıştır.

Dokumanın zemininde alt ve üst kısmında birbirine simetrik salkım motifli dört motif yerleştirilmiştir.

Bordür siyah zeminli olup kirli beyaz, mavi ve kırmızı renklerde stilize motif uygulanmıştır.

İyi durumda olan kilimin malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 165

Örnek 23

Şekil 166

Çizim 23

Katalog No	: 24
Envanter No	: 10369
Fotoğraf No	: 4.24
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 02.08.1996
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma / Kapıkule –Tasiş Bulunmuş
Yöresi ve Dokunduğu Tarihi	: Şarköy kilimi / 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 216 cm
Boy	: 321 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Krem, Siyah,
Dokumanın Tanımı	:

Kilim dokuma bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Bordür kırmızı zeminli olup siyah ve krem renkli eli belinde motifi ile bezenmiştir. Bordür dış kenarına siyah renkli suyolu motifi uygulanmıştır.

Bordürü zeminden krem renkli zikzak şeklindeki suyolu motifi ayırmaktadır. Zemin bordür gibi kırmızı zeminlidir. Zeminin tamamına siyah ve krem renkli eli belinde motifi diyagonal şekilde yerleştirilmiştir.

Dokumanın malzemesi yün olup, yünler doğa boyalar ile renklendirilmiştir.

Şekil 167

Örnek 24

Katalog No	: 25
Envanter No	: 4203
Fotoğraf No	: 4.25
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 24.09.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanmış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz / Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	:Kilim
Ölçüleri	:
En	: 154 cm
Boy	: 391cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Yeşil, Kırmızı, Beyaz, Güvez,
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim dokuma dört bordür ve zeminden oluşmaktadır. Dış bordürde su yolu ve çengel motifi yeşil zemin üzerine kırmızı ve sarı renklerle uygulanmıştır. İkinci bordürde göz motifi kırmızı zemin üzerine beyaz renkle uygulanmıştır. Üçüncü bordürde çiçek motifi kullanılmış, dördüncü bordürde ise bu kez farklı formdaki bir göz motifi kullanılmıştır. Böylece kilimde dört farklı yelen kullanılmış ve bunlar birbirinden tarak motifi ile ayrılmışlardır.

İki şak halinde yapılan kilimin zemininde baklava şeklinde beş madalyon sonsuzluk prensibiyle zemine yerleştirilmiştir. Madalyonların üst ve alt köşelerinde küçük baklavalılar kullanılmıştır. Büyük baklava içerisinde bereket motifi tam ortaya yerleştirilmiş, etrafındaki boşluklar çarkı felek motifi ile süslenmiştir. Küçük baklava içlerinde kurtağzı motifi kullanılmış, canavar izi motifi ile çevrelenmiştir. Zeminde üç ayrı renk kullanılmış ve çengel motifi ile birbirinden ayrılmıştır. Boşluklar kurtağzı ve çiçek motifi ile zenginleştirilmiştir.

İki tarafı da saçaklı olan dokuma iyi durumdadır. Dokumada yün iplik kullanılmıştır. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 168

Örnek 25

Katalog No	: 26
Envanter No	: 4267
Fotoğraf No	: 4.26
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: Satın Alınma
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 126 cm
Boy	: 377 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Siyah, Kırmızı, Turuncu, Mavi, Açık Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Yolluk şeklinde dokunan kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır.

Kilim bordüründe beyaz zemin üzerine siyah dolgulu koçboynuzu karşılıklı yerleştirilmiş, ortalarına da bukağı motifi farklı renkler kullanılarak yerleştirilmiştir. Parmak motifi neredeyse ikinci bir bordür diyebileceğimiz bir genişlikte uygulanmıştır. Kilimin kısa tarafındaki dar bir yelen uygulanmış burada da kurtağzı motifi karşılıklı olarak kullanılmıştır.

Kilim zeminini boyuna yerleştirilen sandık motifi ve bunların aralarına yerleşen baklava şeklinden oluşmaktadır. Sandık içerisinde bereket motifi alternatif olarak uygulanmıştır. Baklavaların içleri saç bağı motifi ile bezenmiştir.

Şekil 169

Örnek 26

Katalog No	: 27
Envanter No	: 4275
Fotoğraf No	: 4.27
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 23.12.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz/Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Şarköy Kilimi/ 19.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 168 cm
Boy	: 280cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Turuncu, Siyah, Yeşil, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen formundaki kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Geniş olan ilk bordür bereket motifi ile bezenmiştir. Dar bordürde yıldız motifi siyah zemine yerleştirilmiştir.

Zemin kompozisyonunda Hayat Ağacı motifi ile mihrap oluşturulmuş ve bütün zemin bu motifle bezenmiştir. Bu kilimin iki kısa kenarlarında uygulanan saçak kilime şık bir görünüm kazandırmıştır.

Dokumada kullanılan iplikler yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 170

Örnek 27

Katalog No	: 28
Envanter No	: 4276
Fotoğraf No	: 4.28
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 23/12/1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Renkleri solmuş durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz / Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Kars
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 152 cm
Boy	: 375 cm
Uygulanan Teknik	: ilikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Acık Mavi, Beyaz, Mor, Sarı, Açık Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde iki şak halinde dokunmuş olan kilim kompozisyon olarak zeminde üst üste sekiz sandıktan oluşmaktadır. Dokumanın boyunca bir geniş bordür, en kısmında ise dar bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Dokumanın boyuna olan geniş bordürde farklı renklerdeki bereket motifi ile bezenmiştir. Bordür zemini krem renkte olup tarak motifi ile zeminden ayrılmıştır. Kısa kenarında birkaç sıra bezemesiz dokumadan sonra çakmak motifi uygulanmış, ardından uzun kenar bordürü burada da devam etmiş ancak motif bu kez yarım olarak kullanılmıştır.

Zeminde altıgen formundaki sandıklar farklı renkli zeminleri ile kilimin ortasında sonsuzluk prensibi ile yerleştirilmiştir. Sandıkların etrafı testere dişi şeklindedir. Tam orta kısmında baklava şeklinde bereket motifi yerleştirilmiştir. İçlerinde kurtağzı motifi karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Sandıkların dışında kalan boşluklar yine kurtağzı motifi ile bezenmiştir.

İyi durumda olan kilimin iki kısa kenarı saçaklıdır. Çözüğü ve atkısı yün ipliklidir. Yünler doğal boya ile boyanmıştır.

Şekil 171

Örnek 28

Katalog No	:29
Envanter No	: 4293
Fotoğraf No	: 4.29
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 23.12.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Renkleri solmuş durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz /Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Kars
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 98 cm
Boy	: 185 cm
Uygulanan Teknik	: ilikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Lacivert, Kırmızı, Beyaz, Sarı, Gri
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilimin kısa kenarında üç, uzun kenarında iki bordür uygulanmıştır.

Bu düz dokumanın kısa kenarındaki ilk bordürde kurtağzı motifi uygulanmıştır. Kilim üst tarafındaki kısa bordüre ise altıgen yıldız motifi uygulanmıştır. Kilimin dört kenarına uygulanan dış bordür altıgen yıldız ve kurt ağzı motifleri ile aynı bordürün kısa kenarında sadece kurtağzı motifi kullanılmış aralarına ise tarak motifi uygulanmıştır. İkinci ve sadece uzun kenara uygulanan bordürde kırık hatlı dallar arasına kurtağzı motifi farklı renkler kullanılarak yerleştirilmiştir. Kısa kenarda ise uzun kenarlarda kullanılan dallar burada devam ettirilmiş ancak bu kez bereket motif kullanılmıştır. Bordürler birbirinden tarak motifi ile ayrılmıştır.

Orta zeminde iki tam baklava ve yarım baklava çengel motifi ile oluşturulmuştur. Baklavaların içleri hayat ağacı diyebileceğimiz motif ile bezenmiştir. En üstteki diğerlerine göre biraz daha büyük olan baklavanın içindeki kalan boşluklar kurtağzı motifi ile doldurulmuştur. Farklı renklere ayrılan zeminde baklava dışında kalan boş alanlar büyüklü küçüklü kurtağzı ve çiçek motifleri süslenmiştir.

Dokumanın malzemesi yündür. Yün iplikler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 172

Örnek 29

Katalog No	: 30
Envanter No	: 4304
Fotoğraf No	: 4.30
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	:23.12.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz / Denizli)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Türkmen / Emirdağ (Afyon)
Dokuma Türü	:Kilim
Ölçüleri	:
En	: 262 cm
Boy	: 400 cm
Uygulanan Teknik	: Kilim Dokuma
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Beyaz, Mavi, Sarı, Kavuniçi, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Kilim iki bordür ve bir zeminden oluşmaktadır. Kilimi çevreleyen ilk bordürde kırmızı zeminde üçgen şeklindeki motif alternatif olarak yerleştirilmiştir. Ardından dar bordür beyaz zeminli olup su yolu motifi yine kilimin dört tarafını çevrelemiştir.

Kırmızı renkli zemin alternatif olarak dizilmiş “ Bindallı “ denilen motiflidir. Çevresi çengellerle oluşturulmuş baklava şeklindeki madalyonlar sonsuzluk prensibi ile zemine yerleştirilmiştir. Birbirine küçük baklavalara ile bağlanan madalyonların içi dört bölüme ayrılmış ve akrep motifi ile bezenmiştir. Madalyonlar sarı, yeşil ve beyaz renkte olup dönüşümlü olarak renklendirilmiştir.

Şekil 173

Örnek 30

Katalog No	: 31
Envanter No	: 5145
Fotoğraf No	: 4.31
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 26.01.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	:
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Eski Gördes Kilimi
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 163 cm
Boy	: 390 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Beyaz, Eflatun, Açık Yeşil, Açık Mor, Bej
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim dokuma iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Bordürde kırık dallar arasında stilize edilmiş çiçek motifleri kullanılmıştır. Çiçeklerde farklı renkler kullanılmıştır. Tarak motifi ile zemin ve bordürler birbirinden ayrılmıştır. İkinci bordür zeminde kullanılan üçgen şeklindeki muska motifi ile bezenmiştir.

Zeminde kenarları kademeli üçgen şeklindeki muska motifleri baklavaları oluşturulmuş ve sonsuzluk prensibiyle yerleştirilmiştir.

Dokumada yün iplikler kullanılmıştır. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 174
Örnek 31

Katalog No	: 32
Envanter No	: 5628
Fotoğraf No	: 4.32
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 20.12.1971
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Mehmet Kiraz/ Ege Bölgesi)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 164 cm
Boy	: 329
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Kırmızı, Beyaz, Kahverengi, Yeşil, Mor, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim dokuma üç bordür ve zeminden oluşmaktadır. Uzun kenarlardaki ilk bordürde küpe motifi siyah zemin üzerine kırmızı, yeşil, turuncu renklerde üst üste gelecek şekilde yerleştirilmiştir. İkinci ve üçüncü bordürde aynı çiçek motifi sıralanmıştır. Üçüncü bordürdeki çiçekler zemindeki etrafı çengellerle çevrili dikdörtgenleri birbirinden ayırmak içinde kullanılmıştır.

Zeminde kareye yakın formda üst üste üç sandık yerleştirilmiştir. İçlerinde ortada saç bağı motifi ve bordürde uygulanan çiçek motifleri kullanılmıştır. İki şak halinde dokunan kilim yıpranmış durumdadır. Kullanılan iplikler yün olup doğal boyalar ile renklendirilmiştir.

Şekil 175

Örnek 32

Katalog No	: 33
Envanter No	: 5847
Fotoğraf No	: 4.33
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: Satın Alınma
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Erol Eniyili / Edirne)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Emirdağ Kilimi
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 78 cm
Boy	: 336 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Siyah, Kavuniçi, Güvez, Koyu Lacivert, Kahverengi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde olan kilim dokuma iki şak halinde dokunmuştur. Bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. İki uzun kenarında beyaz zeminde ortası yörük aynalı motifin tepeleri koçboynuzu ile sonlandırılmıştır. Bu bordür zeminden tarak motifi ile ayrılır.

Kenarları dişli ortasında yıldız motifli dikdörtgenler birleşip karşılıklı gelerek büyük baklavaları oluşturmuşlardır. Üst üste gelen baklavalar arasına bereket (akrep)motifi ile bezenmiştir.

Saçakları bulunan dokuma iyi durumdadır. Dokumada yün iplik kullanılmıştır. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 176

Örnek 33

Katalog No	: 34
Envanter No	: 6091
Fotoğraf No	: 4.34
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 05.11.1975
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda Onarım Görüp Göremediği
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Kemal Köylüoğlu)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya / Yörük Kilimi
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 125 cm
Boy	: 334 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Turuncu, Yeşil, Siyah, Kırmızı, Mavi, Pembe
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim dokuma üç bordür ve zeminden oluşmaktadır. İlk bordürde testere dişi motifi kullanılmıştır. İkinci bordür siyah zemin üzerine bereket (Yörük ayna) motiflidir. Üçüncü ilk bordürde kullanılan motif uygulanmıştır.

Kırmızı zeminde kenarları kademeli dikdörtgen formunda madalyonlar üst üste yerleştirilmiştir. Madalyonların zemininde siyah, mavi, yeşil renkler kullanılmış, içlerinde iki başında eli belinde olan yörük ayna motifi ile bezenmiştir.

Dokumanın saçakları yıpranmış durumdadır. Yün malzeme kullanılmış olup yünler doğal boyalar ile renklendirilmiştir.

Şekil 177
Örnek 34

Katalog No	:35
Envanter No	: 6100
Fotoğraf No	: 4.35
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 09.12.1975
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Cicim
Ölçüleri	:
En	: 37 cm
Boy	: 67 cm
Uygulanan Teknik	: Cicim (Obruk)
Kullanılan Renkler	: Turuncu, Siyah, Yeşil, Kırmızı, Güvez, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki cicim dokuma yastık amaçlı dokunmuştur. Uzun kenardaki bordürde çakmak motifi, kısa kenarda yarım şekilde yörük ayna motifi ve eli belinde motifi uygulanmıştır.

Turuncu zeminli dokumanın zemini siyah kontörlü yeşil, mavi, güvez renkli eli belinde motifleri karşılıklı yerleştirilerek zemini süslemiştir.

Dokumanın kenarları yıpranmış durumdadır.

Cicim dokumanın malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 178

Örnek 35

Katalog No	: 36
Envanter No	: 6105
Fotoğraf No	: 4.36
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 09.12.1975
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Kemal Köylüoğlu)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Cicim
Ölçüleri	:
En	: 44 cm
Boy	: 84 cm
Uygulanan Teknik	: Cicim
Kullanılan Renkler	: Siyah, Sarı, Turuncu, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki cicim dokuma yastık yüzü amaçlı dokunmuştur. Zemini kısa kenarda iki, uzun kenarda bir bordür çevrelemektedir. Kısa kenarda muska motifi kullanılmıştır. İkinci bordürde su yolu motifi zemini çevrelemiştir.

Zemin etrafları sarı ve siyah renklerde damalı baklavalardan oluşmaktadır. Baklavaların içi akrep motifi ile bezelidir.

Cicim dokuma iyi durumdadır. Malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 179

Örnek 36

Katalog No	: 37
Envanter No	: 6133
Fotoğraf No	: 4.37
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 16.01.1976
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Kemal Köylüoğlu)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Cicim
Ölçüleri	:
En	: 54 cm
Boy	: 116 cm
Uygulanan Teknik	: Cicim
Kullanılan Renkler	: Krem, Yeşil, Kırmızı, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki cicim dokuma iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kısa kenarda etrafı pıtraklı muska motifi uygulanmıştır. İkinci bordürde su yolu motifi kullanılmıştır. Uzun kenardaki bordürde bu kez farklı bir muska motifi uygulanmıştır.

Zeminde bereket motifi münavebeli renklerde diyagonal olarak sonsuzluk prensibi ile zemini süslemiştir.

İyi durumda olan dokumanın malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 180

Örnek 37

Katalog No	: 38
Envanter No	: 6169
Fotoğraf No	: 4.38
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 01.07.1976
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma (Kemal Köylüoğlu)
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Kars
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 132 cm
Boy	: 375 cm
Uygulanan Teknik	: Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Güvez, Turuncu, Yeşil, Sarı, Siyah, Beyaz, Mor, Lacivert
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekle sahip olan kilim dokuma iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. İlk ve kilimin dörtkenarını çevreleyen bordürde ince şeritlerin içine su yolu motifi yerleştirilmiş, şeritler verev olarak art arda sıralanmıştır. Tarak motifi ile birinci bordür ve ikinci bordür birbirinden ayrılmıştır. İkinci bordürde güvez zemin üzerine bereket motifi yerleştirilmiştir.

Seccade formunda dokunan kilimin zemininde üst üste yerleştirilmiş baklava formundaki madalyonların etrafı çengel motifi ile çevrelenmiştir. İkinci kez tekrar edilen çengelli baklava ortasına bereket (yıldız) motifi yerleştirilmiştir. Zeminde yarım madalyonlar koçboynuzu motifi ile tamamlanarak baklavalardan iki başına yerleştirilmiştir. Yarım baklavalardan iki yanı el motifi ile bezenmiştir. Zeminde kalan boşluklar çakmak motifi ile zenginleştirilmiştir. Zemin ve bordürler uzun kenarda tarak motifi ile ayrılırken, kısa kenarlarda yaba motifi kullanılmıştır.

İyi durumda olan kilimin malzemesi yündür. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 181

Örnek 38

Katalog No	: 39
Envanter No	: 9516
Fotoğraf No	: 4.39
Dokuma İnceleme Tarihi	: 10.11.2016.
Müzeye Geliş Tarihi	: 09.10.1987
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: El Koyma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Cicim
Ölçüleri	:
En	: 160 cm
Boy	: 172 cm
Uygulanan Teknik	: Cicim
Kullanılan Renkler	:Sarı, Yeşil, Mavi, Beyaz, Menekşe,
Dokumanın Tanımı	:

Kareye yakın şekilde olan dokuma iki şak halinde dokunup birleştirilmiştir. İki bordür ve zeminden oluşmaktadır.

Cicim tekniği ile yapılan dokumanın zemini kahverengi renkte olup, küçük sekizgenlerin birleşmesinden oluşan bir kompozisyona sahiptir. Etrafı beyaz dokunan sekizgenlerin etrafı beyaz renkte olup içi dört parçaya ayrılarak koçboynuzu motifi farklı renklerde yerleştirilmiştir.

Dokuma iyi durumdadır.

Yün malzeme ile dokunmuştur. Yünler doğal boya ile renklendirilmiştir.

Şekil 182

Örnek 39

Katalog No	: 40
Envanter No	: 4283
Fotoğraf No	: 4.40
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 23.12.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Zili
Ölçüleri	:
En	: 192 cm
Boy	: 300 cm
Uygulanan Teknik	: Zili
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Sarı, Mor
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki dokumanın kısa kenarında beş, uzun kenarında bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kısa kenardaki ilk bordürde zincir motifi yerleştirilmiştir. İkinci bordürde bereket motifi, üçüncü bordürde birinci bordürdeki motif tekrar edilmiştir. Dördüncü bordürde bereket motifi yerleştirilmiştir. Beşinci bordür aynı zamanda uzun kenarda da kullanılmıştır. Bu bordür içi de bereket motifi ile bezenmiştir.

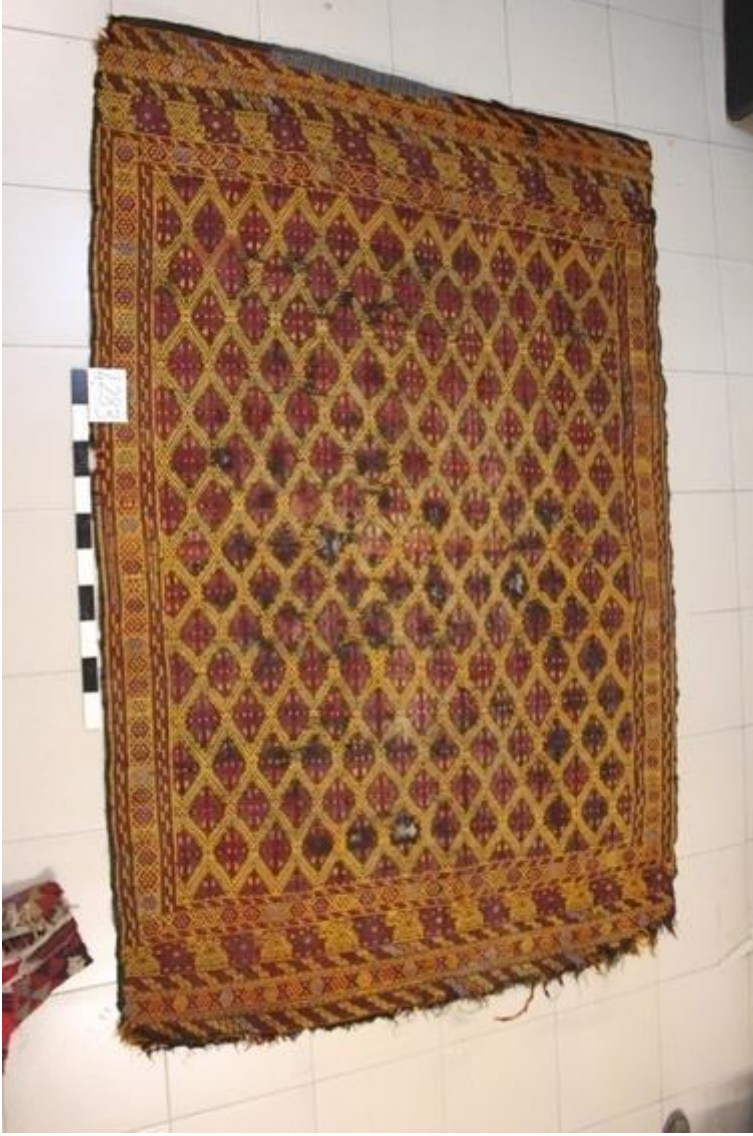
Siyah renkteki zemin sarı şeritlerle baklavalara ayrılmıştır. Baklava içlerinde koçboynuzu motifi uygulanmıştır.

Oldukça yıpranmış durumdadır.

Yün iplik ile kullanılan zili dokumanın yünleri doğal boya ile renklendirilmiştir

Şekil 183

Örnek 40

Katalog No	: 41
Envanter No	: 6127
Fotoğraf No	: 4.41
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeye Geliş Tarihi	: 16.01.1976
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Cicim
Ölçüleri	:
En	: 52 cm
Boy	: 100 cm
Uygulanan Teknik	: Cicim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Beyaz, Mor, Eflatun, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki dokuma iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Yastık amaçlı yapılan dokumanın kısa kenarındaki bordürde çakmak motifi, ikinci bordürde muska motifi kullanılmıştır. Uzun kenarlarda yaba motifi yerleştirilmiştir.

Zeminde üçgen şeklindeki motif zeminine iç içe baklavalara oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

Dokumanın malzemesi yündür.

Şekil 184

Örnek 41

Katalog No	:42
Envanter No	: 3733
Fotoğraf No	: 4.42
İnceleme Tarihi	: 10.11.2016
Müzeeye Geliş Tarihi	: 30.04.1969
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Şekli	: Özel Raflarda
Onarım Görüp Göremediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: İyi Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alınma
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Yörük Kilimi/ Eşme Tokmak
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.40 cm
Boy	: 3.34 cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Koyu Kırmızı, Krem, Siyah, Mavi, Sarı
Dokumanın Tanımı	:

Dokuma dikdörtgen şekle sahiptir. Kilimin bordüründe iç içe geçmiş, koyu kırmızı ve siyah dolgulu koçboynuzu motifi kullanılmıştır. Bu dar bordürden sonra hemen zemin başlamaktadır. Zemin beyaz renk ile bordürden ayrılmıştır.

Zeminde beş adet baklava üst üste yerleştirilmiştir. Baklava içerisine canavar izi motifi çevrelemiş, ortasına da yörük ayna motifi yerleştirilmiştir. Renkler alternatif olarak değiştirilerek uygulanmıştır. Yörük ayna motifi küçültülerek baklavalara arasına yerleştirilmiş, altıgenlerin sağ ve sol tarafı eli belinde motifi ile tamamlanmıştır. Zeminde baklavalardan dışında kalan alan eli belinde ve yörük ayna (bereket) motifi ile bezenmiştir.

Dokumanın saçakları yıpranmış durumdadır.

Kilim dokumanın malzemesi yün olup yünler doğal boya ile boyanmıştır

Şekil 185

Örnek 42

ALTINCI BÖLÜM

Değerlendirme ve Karşılaştırma

Çalışma konusunu teşkil eden Edirne Etnografya ve Arkeoloji Müzesi'nde yer alan düz dokuma yaygıların bir kısmı teşhir salonunda sergilenirken, bir kısmı müzenin deposunda özenle muhafaza edilmektedir. Müzede halı ve düz dokuma olmak üzere 500 civarında dokuma yaygı bulunmaktadır. Çalışma kataloğunda müzenin deposundaki 42 düz dokuma yaygı ele alınmıştır. İncelenen yaygıların 33 tanesi şahıslardan satın alınma yolu ile müzeye getirilirken, 6 tanesi Tasiş'de bulunarak satın alınıp müzeye getirilmiştir. Dokumalardan biri müzeye hediye edilmiş, biri de el konulma yolu ile müzeye getirilmiştir. Bir dokumanın müzeye ne şekilde geldiği hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bunların büyük bir bölümü yer yaygısı, bir kaçı da seccade, birkaç tanesi de yastık amaçlı yapılan dokumalardır. Düz dokumalarda atkı ve çözgülerde yün iplik, bazılarında ise pamuk iplik kullanılmıştır. İpliklerin boyanmasında genel olarak doğal boyalar kullanılırken bazılarında suni boyalar da kullanılmıştır. Düz dokumalarda geometrik, bitkisel, sembolik ve hayvansal motifler uygulanmıştır.

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesinde ele alınıp incelenen bazı dokumalarda bereket, kahramanlık, güç ve erkeklik sembolü olan *koçboynuzu* motifi, zıt kavramları ifade eden ve dünyanın çeşitli hareketleri anlamına gelen *çengel* motifi, kötülüklerden korunmak amacıyla dokunan *akrep* motifi, bolluk, bereket, yeniden doğuş anlamı taşıyan *ejder* motifi, doğum ve evliliğin kötü gözden korunması için kullanılan *tarak* motifi, çoğalma, bereket, yaşamın devamlılığını ifade eden *aşk ve birleşim* motifi, kadın erkek ilişkisini ve üremeyi simgelen *bereket* motifi, bereket, aileyi ve ailenin devamlılığını simgeleyen *bukağı* motifi, Anadolu dokumalarında mutluluk, iyilik aydınlık, ışık ve kahramanlığı simgeleyen *yıldız* motifi, ölümsüzlük, sonsuz yaşam ve cenneti simgeleyen *hayat ağacı* motifi, bedensel ve ruhsal temizliği, hayatın akıcılığı, saflık, bilgelik, erdem anlamına gelen *suyolu* motifi, genellikle göbek olarak tabir edilen dokumanın zemininde tam ortada bir tane, ya da zeminde birden fazla kullanılan güneşi, sevgili veya kocayı temsil eden *madalyon* motifi, güç, kuvvet, yiğitlik, doğru sözlülük, bereket ve iyiliği simgeleyen *kurtağzı*, evlenme isteğini ifade eden *saç bağı* motifi, tanrıya ulaşmak için gerekli olan, günahsız olma anlamına gelen *haç* motifi (*oğuz damgası*), mutluluk, sevinç, sevgi, özlem, haber beklentisi, güzellik, ölüm gibi birçok anlamı olan *kuş* motifi, güç, kuvvet, bereket ve iyiliği temsil eden *canavar izi*, verimlilik,

üreme, bereket ve ulaşılmak istenilene kavuşmak için adak olarak kullanılan *çiçek* motifi, nazarlık amacıyla kullanılan *pıtrak* motifi, analık, doğurganlık, çocukları korumak, yaşatmak, evine bereket getirmek anlamı taşıyan *eli belinde* motifi, mutluluk, aydınlık, ışık ve kahramanlık simgesi olan *yıldız* motifi, kötü bakıştan korunmak amacıyla dokunan *göz* motifi, evlilik ve çocuk isteğini simgeleyen *sandıklı* motifi, nazardan korunmak amaçlı kullanılan *muska* motifi, evlenme isteğini simgeleyen *küpe* motifi, Anadolu kadınının ev işlerinin, bereketin, hastalıkta ve doğumda yardımın, eşlerin iyi geçinmesinin ve birbirine yardımcı olmayı simgeleyen *el* motifi, bindallı, çakmak, zincir motifleri kullanılmıştır.

Karakteristik özellikleri olan Şarköy Kilimleri'nden 15 dokuma inceleme imkânı bulunmuştur. Bu kilimlerin Sırbistan Pirot' ta mı (Osmanlı Devleti döneminde adı Şarköy olan) yoksa Tekirdağ Şarköy'de mi dokunduğu hakkında bilgi envanter kayıtlarında bulunmamaktadır. Tas-iş de bulunarak ya da satın alınma yolu ile müzeye getirilen dokumaların nerede dokunduğu hakkında bir bilgi olmamakla birlikte 19. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Genel olarak incelendiğinde seccade boyutlarında (100x150cm.), yapıldığı gibi oldukça büyük ebatta (350x400cm.) yapılanları da bulunmaktadır. İki şak halinde olanları nadirdir. Şarköy kilimlerinde dokuma teknikleri olarak Anadolu kilimlerinde kullanılan yörede kertme olarak bilinen ilikli kilim tekniği, eğri atkılı dokuma, araya renkli atkı sıkıştırma teknikleri uygulanmıştır. Aynı zamanda Osmanlı Saray Kilimlerinde görülen eğri atkılı kontur tekniği Şarköy Kilimlerinde ustaca uygulanmıştır. Öyle ki desimetre karede (70x200) ulaşan kalitede dokumaları mevcuttur.

Şarköy kilimlerinde natüralist bir görünüme sahip stilize üslup dikkatimizi çekmektedir. Bitki, hayvan, insan motifler ile sembolik ve nesnel motifler kullanılmıştır. Şarköy kilimlerinde kullanılan yeşil, sarı, mavi ve en çok dikkati çeken eflatuna yakın şarabi kırmızı (güvez) renkleri dokumaların karakteristik özelliklerindendir.

Şarköy kilimleri kompozisyon özelliklerine bakıldığında, birçoğunda bir veya birkaç bordür zemini çevrelemektedir. Bazen tek bir motifin hem bordürde hem de zeminde kullanıldığı, ya da kıvrımlı dalların kullanıldığı görülmektedir. Mihraplı örnekleri mevcuttur.

Edirne Etnografya Müzesi'ndeki incelenen dokumaların envanter kayıtları mevcuttur. Ancak büyük bir bölümünün yöresi hakkında her hangi bir bilgi yoktur. İncelenen dokumaların Anadolu'nun farklı yörelerine ait dokumalarla renk, motif ve kompozisyon olarak karşılaştırılırsa;

Katalog numarası 1 olan kilim dokuma (Şekil 187) Eşme Yöresine aittir. Dokunduğu yer Antalya/ Kaş olan kilimin (Şekil 186) benzer kompozisyonlara sahiptirler. Kısa kenarlardaki bezemesiz dokumalar, ardından ilk bordürdeki geometrik motifler ve son olarak ikinci bordürde uygulanan koçboynuzu motifleri olarak neredeyse aynı özelliklere sahip iki kilim karşımıza çıkmaktadır. Zeminde uygulanan alt ve üstten bastırılmış baklava motifi, içlerinde testere dişi şeklinde uygulanan yörük ayna motifleri ile zemin kompozisyonları ve motifleri ile yine büyük benzer özellik göstermektedirler.

Şekil 186

Antalya Kaş Yöresine Ait Kilim

(Eren Yasubuğa, 2019, s. 56)

Şekil 187

Katalog 1 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 02 olan kilim eski Çal yöresine aittir. Ancak tam olarak tarihlendirilememiştir. (Şekil 189) Antalya/ Döşemealtı yöresine ait olan (Şekil 188) kilimle zemin kompozisyonu ile benzerliği dikkat çekmektedir. Her iki kilimde de dikey yönde etrafı

çengelli baklavalılar üst üste yerleştirilmiştir. Katalog numarası 02 olan kilimin (Şekil 190) bordürü bulunmamaktadır.

Şekil 188

Antalya/ Döşemealtı Yöresine Ait Kilim

(Atlıhan, 2011, s. 11)

Şekil 189

Katalog 02 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 03 olan (Şekil 191) Erzurum kilimi ile Aksaray yöresine ait olan kilim dokumanın (Şekil 190) mihraplı zeminleri benzerlik göstermektedir. Her iki kiliminde mihrapları çengel motifli olup, Mihraplar hayat ağacı motifi ile sonlandırılmıştır. Mihrabın üzerindeki boş kalan zemine de hayat ağacı motifi uygulanmıştır. Mihrap zemininde uygulanan baklavaya yakın motif benzerlik arz eder.

Şekil 190

Aksaray Yöresine Ait Kilim

(Gümüş, 2015, s. 119)

Şekil 191

Katalog 03 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 04 olan Konya yöresine ait olan ve dokunduğu tarih bilinmeyen kilimle (Şekil 193) Kars yöresine ait olduğu bilinen halı dokuma (Şekil 192) ortadaki tam madalyon ile dört köşedeki çeyrek madalyonları ile benzer zemin kompozisyona sahiptirler. İki bordürlü olan dokumaların motifleri farklıdır.

Şekil 192

Kars Yöresine Ait Halı Dokuma

(Ergüder, 2009, s.449)

Şekil 193

Katalog 04 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 05 olan Eziler Yörüşüne ait olan tarihi bilinmeyen kilim ile (Şekil 195), Sivrihisar Yöresine ait olduğu bilinen ve 20. yüzyıla tarihlendirilen kilim (Şekil 194) mihraplı zemin kompozisyonu ile benzer özelliklere sahiptirler. Her iki kilimde de mihrap içinde üst üste bereket motifi kullanılmış, mihrap hayat ağacı ile sonlandırılmıştır. Mihrap boşluklarına da hayat ağacı motifi yerleştirilmiş, mihrabın üst kısmı çengel motifi ile çevrelenmiştir. Her iki kilimde de bordürler zeminden tarak motifi ile ayrılmış olup, bordürlerde farklı motifler kullanılmıştır.

Şekil 194

Sivrihisar Yöresine Ait Kilim Dokuma

(Kabalıcı, 2017, s. 79)

Şekil 195

Katalog 05 Nolu Kilim Dokuma

Katalog no 07 olan Şarköy kiliminin bordürlerinde uygulanan stilize kuş motifi (Şekil 198), Makedonya'ya ait olan kilimin zemin kompozisyonunda (Şekil 196) benzer kuş motifleri dikkat çekmektedir. Ayrıca Trakya yöresine ait olan (Şekil 197) kilim dokuma örneğinin zemininde de kuş motifi görülmektedir.

Şekil 196

Makedonya'ya Ait Kilim Dokuma

(Aytaç, 2007, s.8)

Şekil 197

Trakya Yöresine Ait Kilim Dokuma

(Yaman, 2012, s.146)

Şekil 198

Katalog 07 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 08 olan Konya yöresine ait olan kilim (Şekil 200) dokunduğu tarih hakkında bilgi yoktur. Bu kilimin zemin kompozisyonu ile (Şekil 199) benzer kompozisyon örneğine sahip olan örnek Malatya/ Akçadağ yöresine ait olan kilim dokumada dikkatimizi çekmektedir. Bereket motifi diyebileceğimiz motifler üstlerden basık formda olup içlerinde canavar izi ve akrep gibi motifler kullanılmıştır.

Şekil 199

Malatya/ Akçadağ Yöresine Ait Kilim Dokuma Malatya müzesi

(Taş, 2009, s.400)

Şekil 200

Katalog 08 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 09 Şarköy kiliminin (Şekil 202) zeminde kullanılan motif örnek Şarköy Kiliminin (Şekil 201) bordüründe kullanılmıştır. Stilize bir şekilde uygulanan kuş motifinin aynı örneği bir başka kilim örneği (Şekil 201) olan dokumanın da zemin kompozisyonunda göze çarpmaktadır.

Şekil 201

Şarköy Kilim Dokuma

(Soysaldı, 2000, s. 638-640)

Şekil 202

Katalog 09 no'lu Kilim Dokuma

Katalog numarası 11olan Konya yöresine ait olan kilim ile (Şekil 204),yine Konya yöresine ait olan kilim dokumanın (Şekil 203) zemin kompozisyonlarının benzerliği dikkatimizi çekmektedir. Her iki kilimde de farklı renkteki madalyonlar dokumanın ortasına boyunca yerleştirilmiş, bu madalyonlar birbirine küçük baklavalara ile bağlanmıştır.

Şekil 203

Konya Yöresine Ait Kilim Dokuma

(Kabalıcı, 2017, s.113)

Şekil 204

Katalog 11 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 12 olan Şarköy kilimi ile (Şekil 206), yine Şarköy'e ait olan (Şekil 205) kilimin benzerlikleri oldukça dikkat çekmektedir. Her iki kilimin zemininde de stilize formda kuş motifi kırmızı zemine alternatif olarak yerleştirilmiştir. Ayrıca iki kiliminde ikinci bordürlerinde uygulanan yıldız motifi iki renkte dönüşümlü olarak kullanılmıştır. (Şekil 207) olan Chiprovtsi Belediyesine ait olan dokumanın bir bölümüdür. Bu kilim dokumada da tıpkı Şarköy kilimlerinde kullanılan hayat ağacı motifine benzer motif kullanılmıştır.

Şekil 205

Şarköy Kilimi

(Bayraktaroğlu, 1998, s. 59)

Şekil 206

Katalog 12 Nolu Kilim Dokuma

Şekil 207

Cihprovtsi Dokumalarından Detay

<https://www.chiprovtsi.bg/sitemap.html> (Chiprovtsi Belediyesi Resmi İnternet Sitesi)

Katalog numarası 13 olan Şarköy Kilimi ile (Şekil 209), yine Şarköy Yöresine ait olan (Şekil 208) kilim dokumanın zeminlerinde kullanılan motiflerin benzerlikleri dikkat çekmektedir. Her iki kilimin zemininde de eşit sayıda yerleştirilmiş mihraplı kompozisyon göze çarpar. Mihrapların içindeki bezemeler farklılık gösterir.

Şekil 208

Şarköy Kilimi

(Bayraktaroğlu, 1998, s.99)

Şekil 209

Katalog 13 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 14 olan kilim (Şekil 211) ile Kars Yöresine ait olan (Şekil 210) kilim dokumanın zeminin benzer kompozisyon özelliğine sahiptir. Her iki dokumada da

zemin şeritlere ayrılmış şeritlerin içlerine farklı motifler uygulanmıştır. Kompozisyon sonsuzluk prensibi ile devam edecekmiş gibi bir his uyandırmaktadır. (Şekil 212) olan kilimde bordür uygulanmışken (Şekil 211)olan kilim bordürsüzdür.

Şekil 210

Kars Yöresine Ait Kilim Dokuma

(Ergüder, 2009, s.366)

Şekil 211

Katalog 14 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 15 olan (Şekil 213) Konya yöresine ait olan kilim ile Malatya yöresine ait olan kilim çuval (Şekil 212) dokumada benzer desen kullanılmıştır. (Şekil 213) olan dokuma yastık amaçlı dokunmuştur ve baklava formundaki desen dokuma boyunca üst üste üç tane yerleştirilmiştir. Malatya yöresine ait olan çuval kilimin bir tarafı düz dokuma yapılırken diğer tarafında baklava formundaki desen iki tane üst üste kullanılmıştır.

Şekil 212

Malatya Kilim Çuval

(Taş, 2009, s.423)

Şekil 213

Katalog 15 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 16 olan Şarköy kilimi (Şekil 215) bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Zeminde balık denilen figürler dikey yönde ilerleyen dallar üzerine yerleştirilmiştir. Bazılarının üzerine kuş figürü yerleştirilmiştir. (Şekil 214) olan kilimde de görüldüğü üzere benzer motif kullanılmıştır. Zemin renkleri aynı olan bu dokumaların bordürleri farklıdır.

Şekil 214

Cihprovtsi Belediyesine Ait Kilim Dokuma

Şekil 215

Katalog 16 Nolu kilim Dokuma

Katalog numarası 17 olan Şarköy Kilimi (Şekil 217) ile Kemaliye/ Eğin Halısı (Şekil 216) benzer şemaya sahiptirler. Her iki dokumanın da zeminini bir bordür çevrelemektedir. Zeminde Şarköy kiliminde yıldız motifi zeminin tamamına düzenli bir şekilde yerleştirilirken, Kemaliye / Eğin halısında ise çiçek motifi zeminde art arda (raporlu halı)tekrar edilerek kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 216

Kemaliye/ Eğin Halısı

(Öztürk, 2010, s.104)

Şekil 217

Katalog 17 Nolu Kilim Doluma

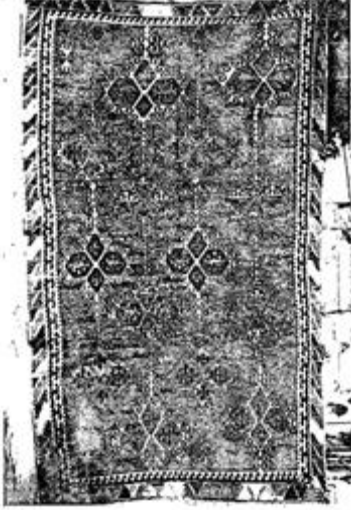

Katalog numarası 30 olan (Şekil 219) Afyon yöresine ait olan kilim ile yine Emirdağ(Afyon) yöresine ait olan (Şekil 218) kilim zeminleri benzer kompozisyon özelliğine sahiptir.

Emirdağ yöresinde ‘‘ Bindallı’’ olarak adlandırılan motif şeması zemine dokumanın büyüklüğüne göre farklı sayılarda yerleştirilmiştir.

Şekil 218.

‘‘Bindallı Kilim’’, Emirdağ (Afyon) yöresine Ait Kilim Dokuma.

(Harun Ürer, 1997, s.213)

Şekil 219

Katalog 30 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 19 olan (Şekil 221) Şarköy Kilimi ile Kars Yöresine ait olan (Şekil 220) kilim zemin kompozisyonu ile benzer özelliklere sahiptir. Her iki kilimde de zemin farklı genişlikte şeritlere ayrılmış ve şeritlerin içleri farklı motifler ile bezenmiştir. (Şekil 221) kilimde koçboynuzu, eli belinde ve bereket motifleri dikkat çeker.

Şekil 220

Kars Yöresine Ait Sumak

(Ergüder, 2009, s.370)

Şekil 221

Katalog 19 Nolu Kilim

Katalog numarası 20 olan Şarköy kilimi (Şekil 223) krem zemin üzerine kırık dallar üzerine lale benzeri çiçekler yerleştirilmiştir. Aynı desen (Şekil 222) olan Cihprovtsi Belediyesine ait olan kilim dokumada da görülmektedir.

Şekil 222

Chiprovtsi Belediyesi 'ne Ait Kilim Dokuma

<https://www.chiprovtsi.bg/sitemap.html> (Chiprovtsi Belediyesi Remi İnternet Sitesi)

Şekil 223

Katalog 20 Nolu Kilim

Katalog numarası 22 olan Şarköy Kilimi (Şekil 225) zemininde çiçek formundaki motif münavebeli olarak yerleştirilmiştir. Benzer çiçek motifi (Şekil 224) Chiprovtsi Belediyesine ait dokumanın detayında görülmektedir.

Şekil 224

Chiprovtsi Kilim Detayı

<https://www.chiprovtsi.bg/sitemap.html> (Chiprovtsi Belediyesi Remi İnternet Sitesi)

Şekil 225

Katalog 22 Nolu kilim

Katalog numarası 23 olan (Şekil 228) Şarköy Kilimi ile 21. yüzyılın başlarında Chiprovtsi' de (Bulgaristan'ın Montana ilinde bulunan bir şehir) dokunmuş her iki Şarköy kilimi (Şekil 226), (Şekil 227) benzer özelliklere sahiptir. (Şekil 228) olan kilimin mihraplı

zemini ve mihrap içinde uygulanan motifi (Şekil 227) Şarköy Kilimi ile benzer özelliklere sahiptir. Çengel motifi ile oluşturulan mihrabın içi hayat ağacı motifi ile bezenmiştir. Ağacın dallarına stilize salkım motifi yerleştirilmiştir. Aynı salkım motifi mihrabın dışında da uygulanmıştır. Diğer kilimde de (Şekil 226) benzer şekilde hayat ağacı motifi kullanılmıştır. Anadolu'nun birçok yerinde yapılan dokumalarda hayat ağacı motifi farklı şekillerde kullanılmıştır. (Şekil 239) Malatya Yöresi ve (Şekil 230) Tekirdağ Yöresine ait Kilimlerde farklı hayat ağacı motifleri görülür. Ayrıca (Şekil 231) Bulgaristan'ın Montana ilinde bulunan bir şehir olan Chiprovtsi (Çiprofça) şehrinde yapılan dokumanın detayında görüldüğü üzere Şarköy kilimlerinde kullanılan motiflerin benzeri farklı şekilde kompozisyon edilerek uygulanmıştır. (Şekil 231) Chiprovtsi Belediyesine ait olan kilim dokumada Şarköy kilimlerinde olduğu gibi hayat ağacı motifi zeminde tekrar edilerek kullanılmıştır.

Şekil 226

Şarköy Kilimi (21. Yüzyıl başı Chiprovtsi'de dokunmuş Şarköy Killimi, Makkonj Özel Koleksiyonu)

(Soysaldı, 2000, s. 642)

Şekil 227

Şarköy Kilimi (21. Yüzyıl başı Chiprovtsi’de dokunmuş Şarköy Killimi, Makkonj Özel Koleksiyonu)

(Soysaldı, 2000, s. 641)

Şekil 228

Katalog 23 Nolu Kilim

Şekil 229

Malatya Yöresine Ait Kilim Türk ve İslam Eserleri Müzesi

(Erbek, 1986, s.51)

Şekil 230

Tekirdağ Yöresine Ait Kilim

(Erbek, 1986, s.50)

Şekil 231

Chiprovtsi Belediyesi

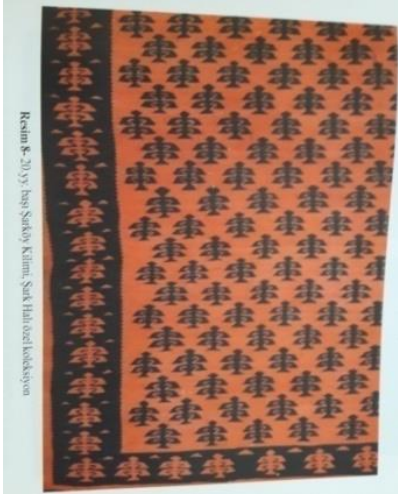

<https://www.chiprovtsi.bg/sitemap.html> (Chiprovtsi Belediyesi Resmi İnternet Sitesi)

Katalog numarası 24 olan Şarköy Kilimi ile (Şekil 234), yine bir Şarköy Kilimi'nin (Şekil 232) zemin ve bordürü ile olan benzerlik dikkat çekmektedir. Her iki dokumada da tek bir motif hem bordürde hem de zeminde kullanılmıştır. (Şekil 234) olan kilimde eli belinde motifi kullanılırken, (Şekil 233)Sivrihisar/ Eskişehir yöresine ait olan kilimde yine aynı belinde motifi uygulanmış, motif her sırada farklı renklendirilmiştir. Şarköy Kilimi (Şekil 232) kiliminde yörede “karakaçki” adı ile anılan eli belinde motifi kullanılmıştır.

Şekil 232

Şarköy Kilimi

(Soysaldı, 2000, s. 639)

Şekil 233

Sivrihisar, Eskişehir Vakıflar Halı Müzesi İstanbul

(Erbek,1986, s.7)

Şekil 234

Katalog Kilimi 24 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 25 olan (Şekil 236) satın alınma yolu ile müzeye getirilen kilim dokumanın yöresi ve dokunduğu tarih bilinmemektedir. Dokunduğu yer Malatya olan kilim dokumanın (Şekil 235) bordür ve zeminde uygulanan motifleri ve kompozisyonu ile benzer özelliklere sahiptirler. Bordürlerde uygulanan su yolu motifi, çiçek motifi ve göz motifleri benzerlik göstermektedir. Zeminde baklava şeklinde üst üste madalyonlar kullanılması ile benzer kompozisyona sahip olan kilimler, zeminin farklı renklere ayrılması ile de benzerlikleri göze çarpmaktadır.

Şekil 235

Malatya Yöresine Ait Kilim

(Taş, 2009, s.382)

Şekil 236

Katalog 25 Nolu Kilim

Katalog numarası 26 olan (Şekil 238)Konya yöresine bilinmeyen kilim ile Kars yöresine ait olan (Şekil 237) kilimin her ne kadar bordürleri farklılık gösterse de zemin kompozisyonu ve hatta renkleri ile neredeyse bire bir aynı özelliklere sahiptirler. Zeminde kullanılan üst üste yerleştirilmiş sandık motifi üç sıra halinde zemine yerleştirilmiş, aralarına ise yine dokumanın boyunca yerleştirilen baklava motifleri ile zemin kompozisyonu benzer özelliklere sahiptir.

Şekil 237

Kars Yöresine Ait Kilim

(Ergüder, 2009, s.255)

Şekil 238

Katalog 26 Nolu Kilim

Katalog numarası 28 olan ve satın alınma yolu ile müzeye getirilen dokuma Kars kilimidir. Ancak tarihi bilinmemektedir. (Şekil 240) bu kilim ile Antalya / Kaş yöresine ait olduğu bilinen killim (Şekil 239) zeminde üst üste sıralanan sandık motifleri ile benzer kompozisyona ait iki kilimdir. Her iki kilimde de sandıklar farklı renklere ayrılmıştır. Sandık içerisinde kullanılan motifler her iki kilimde de kurtağzı motifidir. Sandık ortalarında bereket motifi uygulanmıştır. Bordür motifleri farklı olmakla birlikte her iki kilimde de tarak motifi ile bordür zeminden ayrılmaktadır.

Şekil 239

Antalya/ Kaş Yöresine Ait Kilim

(Yasubuğa, 2019, s.158)

Şekil 240

Katalog 28Nolu Ait Kilim Dokuma

Katalog 31 numaralı Eski Gördes Kilimi olan (Şekil 242) dokuma ile Sivas yöresine (Şekil 241) ait olan kilim dokumanın zemin kompozisyonları ve kullanılan motif benzer özellik göstermektedir. Her iki kilimde de üçgen şeklindeki muska motifi belirli bir düzende yerleştirilerek baklavalılar oluşturulmuştur.

Şekil 241

Sivas Yöresine Ait Kilim

(Karaman, 2013, s.321)

Şekil 242

Katalog 31 Nolu Kilim

Katalog 32 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (Şekil 245)Adıyaman yöresine ait olan kilimin (Şekil 244) zemin kompozisyonlarının benzediği görülmektedir. Her iki kilimde de zeminde kareye yakın formda sandık uygulanmıştır. Bu kare formun zemini çiçek motifi ile bezenmiştir. Bir başka benzer kompozisyonda (Şekil 243) yöresi bilinmeyen kilimde görülmektedir. Motiflerde her hangi bir benzerlik yoktur.

Şekil 243

Josephine Powell Collection Kilim Örnekleri

Şekil 244

Adıyaman Yöresine Ait Kilim

Fotoğraf No: 69-Düz Dokuma (İlksiz Kilim) Kilim

(Zencirkıran, 2017, s.78)

Şekil 245

Katalog 32 Nolu Kilim

Katalog 33 numaralı Emirdağ yöresine ait olan kilimle (Şekil 247), Çankırı yöresine ait olan kilimin (Şekil 246) zeminde kullanılan motifleri aynı olmakla birlikte kompozisyonları da benzerdir. Her iki kilimde de kenarları dışlı ortasında yıldız motifi bulunan dikdörtgenler birleşip bir araya gelerek büyük baklavaları oluşturmaktadır. Her iki kilimde de motiflerin rengi her sırada değiştirilerek zemin kompozisyonu oluşturulmuştur.

Şekil 246

Çankırı Yöresine Ait Kilim

(Çelik, 2012, s.68)

Şekil 247

Katalog 33 Nolu Kilim Dokuma

Katalog 34 numaralı Konya yöresine ait olan (Şekil 249) yörük kilimi ile Kars yöresine ait (Şekil 248) olan kilim dokumanın zemin kompozisyonları benzerlik göstermektedir. Her iki kilimde de madalyonlar sonsuzluk prensibi ile zemine yerleştirilmiştir. Madalyonlar farklılık arz etse de, kompozisyonlar benzerdir.

Şekil 248

Kars Yöresine Ait kilim

(Ergüder, 2009, s.332)

Şekil 249

Katalog 34 Nolu Ait Kilim

Katalog numarası 36 olan (Şekil 252) cicim ile Çankırı yöresine ait olan cicim dokuma (Şekil 250) zemin kompozisyonları ve kullanılan motifleri ile benzerlik göstermektedir. Her iki dokumada da zeminde akrep motifi üst üste yerleştirilerek zemin kompozisyonu oluşturulmuştur. Aynı zamanda Aksaray yöresine ait olan (Şekil 251) cicim dokumada da benzer kompozisyon görülmektedir.

Şekil 250

Çankırı Yöresine Ait Sumak/ Kilim

(Kadıoğlu, 2012, s.184)

Şekil 251

Aksaray Yöresine Ait Cicim

(Gümüş, 2015, s.91)

Şekil 252

Katalog 36 Nolu Cicim

Katalog numarası 38 olan Kars yöresine ait olan kilim ile (Şekil 254), (Şekil 253) olan kilim dokumada yine Kars-Kağızman yöresine ait olan (Şekil 254) dokumada olduğu gibi el motifi uygulanmıştır.

Şekil 253

Kars, Kağızman Kilimi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi

(Erbek, 1986, s. 31)

Şekil 254

Katalog 38 Nolu Kilim Dokuma

Katalog numarası 39 yöresi bilinmeyen olan cicim ile (Şekil 256), Belenbaşı Köyüne ait olan (Şekil 255) cicim dokumanın zeminleri benzerlik göstermektedir. Cicim dokumanın zemini küçük sekizgenlerin birleşmesiyle (Şekil 256) zemin oluşturulurken, Belenbaşı Köyüne ait olan kilim zemininde de (Şekil 255) küçük baklavalılar birleşerek zemini oluşturmaktadır.

Şekil 255

Belenbaşı Köyü'ne (Buca/ İzmir) Ait cicim/ zili

(Koyuncu, 2011, s.131)

Şekil 256

Katalog 39 Nolu Kilim

Katalog 40 numaralı yöresi bilinmeyen cicim (Şekil 258) ile Kosova-Gora'ya ait olan kilim dokumanın (Şekil 257) zemin kompozisyonları benzerlik göstermektedir. Cicim dokumanın (Şekil 258) zemini küçük baklavalara ayrılmış ve baklava içlerine koçboynuzu motifi uygulanmıştır. Kosova- Gora'ya ait olan (Şekil 257) kilimin zemini de benzer motif özelliğine sahiptir.

Şekil 257

Kosova- Gora Ait Kilim

(Altun, 2009, s.205)

Şekil 258

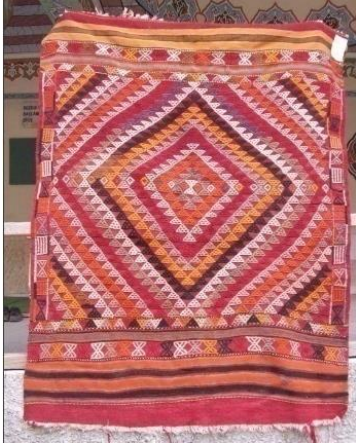
Katalog 40 Nolu Cicim

Katalog 41 numaralı yöresi bilinmeyen cicim ile (Şekil 260) Çankırı yöresine ait olan (Şekil 259) cicim dokumanın zemininde benzer motif uygulanmıştır. Her iki dokumada da üçgen muska şeklindeki motif iç içe baklavaları oluşturacak şekilde zemine yerleştirilmiştir. Zemin bu motiften ibarettir.

Şekil 259

Çankırı Yöresine Ait Cicim

(Kadıoğlu, 2012, s.175)

Şekil 260

Katalog 41 Nolu Cicim

Katalog numarası 42 (Şekil 262) olan Eşme Tokmak/yörük kilimi ile Kars yöresine ait olan (Şekil 261) kilimin zeminde uygulanan motifleri ve kompozisyonları benzerlik göstermektedir. Her iki kilimin zemininde de altıgenler sonsuzluk prensibi ile zemine yerleştirilmiştir. Motif olarak benzerlik göstermemektedirler.

Şekil 261

Kars Yöresine Ait Kilim

(Ergüder, 2009, s.270)

Şekil 262

Katalog 42 Nolu Kilim

YEDİNCİ BÖLÜM

Sonuç

“Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde Yer Alan Bazı Düz Dokumaların Analizi” adı altında yapılan çalışmada yer alan dokuma örneklerinin büyük bir bölümü satın alınma yolu ile müzeye getirilmiş, bir bölümü de Tas-ış’de bulunarak müzeye kazandırılmıştır. Edirne ilinin kendine has dokumaları bulunmamaktadır. Tez giriş bölümünde konunun tanımı, önemi ve amacı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümde dokumanın Tanımı ve Tarihçesi, Türk Düz Dokuma Yaygılarının Tarihi gelişimi ve teknikleri hakkında genel hatları ile bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Edirne Müze’nde bulunan bazı düz dokumaların motif özellikleri ile Şarköy Kilimlerinin motif ve kompozisyon özellikleri hakkında bilgi verilmiş, üçüncü bölümde Edirne Müzesi hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise müze deposundan seçilen (42) adet düz dokuma katalog şeklinde sunulmuştur.

Atatürk’ün emri ile Edirne’de ilk müze 1925 1569- 1575 yıllarında Selimiye Camii avlusundaki Mimar Sinan Eseri olan Dar’ül Kurr’a Medresesinde açılmış, 1972 yılında da yeni binasına taşınmıştır. Zengin bir dokuma koleksiyonuna sahip olan müzede halı ve düz dokuma örnekleri mevcuttur. Birkaç tanesi sergilenirken büyük bir bölümü müze deposunda muhafaza edilmektedir. Tezde yer alan dokuma örneklerinin tamamı depodaki örnekler olup, bunlardan 35 tanesi kilim dokuma, 6 tanesi cicim, 1 adet de zili dokumadır. Dokumalardan 35 tanesi yaygı amaçlı, 4 tanesi yastık amaçlı, 2 tanesi seccade amaçlı yapılmışlardır.

İncelenen dokumaların arasında Kars, Konya, Emirdağ, yörelerine ait kilimler olduğu gibi 5 adet yörük kilimi, Avşar ve Türkmen Kilimleri, Eski Gördes kilimlerinden örnekler mevcuttur. Ayrıca 15 adet Şarköy Kilimi yer almaktadır.

Kullanılan yün malzeme, motifleri ve kendine has renkleri ile Şarköy grubundaki kilimleri XIX. ve XX. yüzyıllara tarihlendirmek mümkündür. Türk kilimlerinde kullanılan renkler ile özellikle Şarköy kilimlerinde sıklıkla kullanılan şarabi kırmızı (Güvez renk) dikkat çekmektedir. Anadolu kilimlerinden izler taşıyan kilimlerde çiçekli motif ve hayvan figürlerine yuvarlak hatları verebilmek için eğri atkılı kilim tekniği kullanılmıştır. Ayrıca ilikli kilim tekniği ve araya ek atkı sıkıştırma teknikleri kullanılmıştır. Şarköy kilimlerinden 6 tanesi Tas-ış’ de bulunarak müzeye kazandırılırken 9 tanesi diğer dokumalar gibi satın alınma yolu ile müzeye getirilmiştir.

Tahlili yapılan düz dokumalarda genel olarak yün iplik ve doğal boyalar kullanılmıştır. Sadece birkaç tanesi yıpranmış durumda olan düz dokumaların geneli iyi durumdadır. Müze deposunda muhafaza edilen dokumaların sergilenebilmesi için oldukça büyük bir müze salonuna ihtiyaç vardır. Bu nedenle dokumalar yeterli alan olmadığı için özel bir depoda, raflarda, uygun ısıda muhafaza edilmektedir.

Müzelerde, vakıf müzelerinde ve özel koleksiyonlarda, muhafaza edilen düz dokuma yaygıları sayesinde dokuma sanatının gelişimi hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Bu dokumaların uzman kişiler tarafından incelenmesi, yöreleri ve tarihlerinin belirlenerek arşivlenmesi sayesinde daha sağlıklı bilgiler edinileceği gibi, uygun şartlarda muhafaza edilmesi ile de dokuma kültürünün uzun yıllar nesilden nesle aktarılması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, B. (1975). *Kilim ve düz dokuma yaygılar Türk süsleme sanatları serisi* (3.Baskı). Ak Yayınları.
- Acar, B. B. (2014, Temmuz). Şehir Tarihçiliği Olarak Riyaz-ı Belde-i Edirne. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 177-181. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkede/issue/40987/495267>
- Ağaç, S., & Sakarya, M. (2015). Hayat Ağacı Sembolizm. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 1 (1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/25848/272478>
- Akpınarlı, H. F., & Aytac, A. (2019). Bosna Sarı Saltuk (Alperenler Tekkesi) Kilimlerinde Desen. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks (ZfWT)*, 11(1), 247-255.
- Aldoğan, A. (1986). Doğu Yöresi Kilimleri”. *Sanat Dünyamız*, 12, 29-31.
- Altun, Y. (2009). *Kosova/Gora bölgesi halı ve düz dokuma yaygıları* (Tez No.253404) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aral, S. (2019). Malatya geleneksel dokumalarında görülen hayvan betimlemeli motif örnekleri. M. Talas ve M. Özgen (Ed.), *1. uluslararası Beydağı sosyal ve beşeri bilimler kongresi kitabı* (s. 137- 155) içinde. ISPEC Yayınevi.
- Arslan Kalay, H. (2015). *Eskişehir arkeoloji müzesinde bulunan düz dokumalar (kilimler)*, (Tez No.425691) [Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atanasova, R. & Vassileva, R. (2017, Kasım). *Chiprovtsi-Pirov hand-woven carpets from NW Bulgaria and Serbia: symmetrological characteristics of the ornaments* *Geologica Balkanica*, 46 (2), 27- 31.
- Atış-Özhekim, D. (2000). *Anadolu'daki kirkitli dokumalarda görülen geometrik motiflerin kullanım nedenleri (Bergama ve çevresi)* (Tez No.094877) [Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atlıhan, Ş. (2011, Kasım). Antalya – Döşemealtı'nda kirkitli dokumalar. *Arış Dergisi*, 6, 4-19. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.15>
- Aytac, A. (1999). *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*. Ceylan Ofset.
- Aytac, A. (2000). *İlgün Çiğil Kilimleri*. S.Ü.M.E.F. III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Konya, Türkiye.
- Aytac, A. (2007). *Balkanlardaki Türk kültürel mirasına bir örnek: Makedonya Sultan II. Murat camii ve kilimleri*. Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği I. Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Kongresi Bildirileri, Samsun, Türkiye.
- Aytac, A. (2007, Kasım). *Makedonya Devlet Müzesi'nde sergilenen kilimlerin teknik ve desen özellikleri*. I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildirileri, Konya, Türkiye.
- Aytac, A. (2020, Haziran). Romanya ile Anadolu Türk kilimlerindeki desen ve renk benzerlikleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7 (2), 1067-1089.
- Aytac, A., & Eroğlu, M. A. (2008, Kasım, 20-22). *Başbakanlık Osmanlı arşivinde Balkanlara ait bazı dokuma belgeleri*. Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları

Derneği II. Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Kongresi Bildirileri, Samsun, Türkiye.

- Aytaç, Ç. (1989). *Kız Meslek Liseleri İçin El Dokumacılığı*. Türk Hava Kurumu Basımevi.
- Balkanal, Z. (2019, Nisan). Türk kültürünün değer yargılarını yansıtan kilim motiflerine tasarım açısından alternatif bir yaklaşım; Kaat'ı sanatında uygulamaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 342- 352. <https://doi.org/10.30794/pausbed.450535>
- Balpınar Acar, B. (1982). *Kilim, Cicim, Zili, Sumak: Türk Düz Dokuma Yaygıları*. Eren Yayınları.
- Bayraktaroğlu, S. (1990). Eskişehir ve çevresi halı-kilim ve düz dokuma yaygıları. *Vakıflar Dergisi*, 21, 299-324. <http://www.vgm.gov.tr/vgmdergi/dergiindex.aspx?Id=1>
- Bayraktaroğlu, S. (1997). Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı-Kilim Koleksiyonu. *Arış Dergisi*, 3, 88-103 . <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.105>
- Bayraktaroğlu, S. (1998, Mart). Anadolu'dan Balkanlara uzanan bir dokuma sanatı: Şarköy kilimleri. *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 37, 56-59.
- Bayraktaroğlu, S. (2014, Aralık). Çağlayancerit Kezban Hatun Camiindeki cicim, zili ve sumak dokumaları. *Vakıflar Dergisi*, 42, 99-122. <http://www.vgm.gov.tr/vgmdergi/dergiindex.aspx?Id=1>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). Eğitimde Bilimsel araştırma yöntemleri (27. Baskı). Pegem Akademi
- Çakmakoglu Kuru, A. (2017, Nisan). Anıtkabir'deki renkli taş süslemeler–ikonografik bir yaklaşım. *Sanat Tarihi Dergisi*, 26 (1), 80-89.
- Çelik, A. (2012). Çankırı (Merkez) Yüzey araştırmalarında tespit edilen düz dokuma yaygıları. *Arış Dergisi*, 8, 52-91. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.39>
- Çiprovtsi Belediyesi Resmi İnternet Sitesi. (2016-2020). Fotoğraf Galerisi, Çiprovtsi Halıları. <https://www.chiprovtsi.bg/section-35-content.html>
- Deniz, B. (1994). Anadolu-Türk Dokuma Sanatında Cicim. *Sanat Tarihi Dergisi*, 7 (7). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/std/issue/16510/172383>
- Deniz, B. (1998). *Ayvacak (Çanakkale) yöresi düz dokuma yaygıları: kilim, cicim, yaygı*. AYK Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Deniz, B. (2000). *Türk dünyasında halı ve düz dokuma yaygıları*. AYK Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Deniz, B. (2010). Anadolu- Türk halı ve düz dokuma yaygılarında bazı motiflerin isimlendirilmesi. *Akdeniz Sanat*, 3, (5). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27652/291410>
- Durul, Y. (1977). *Yörük Kilimleri: Niğde Yöresi*. Ak Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi: 6.
- Durul, Y. (1987). *Türk Kilim Motifleri*. (62.cilt). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Erbek, G. (1986, Haziran 18-Temmuz 5). *Anadolu Motifleri Sergisi*. Sergi Kataloğu, İzmir (Konak) Resim ve Heykel Müzesi.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Ergüder, A. A. (2009). *Kars yöresi düz dokumaları* (Tez No.253934) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ergüder, A. A. (2007). *Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar*. Oltu Ticaret ve Sanayi Odası
- Eroğlu, M. A. (2007, Kasım, 1-2). *Dursunbey ‘‘ Tepeköy’’ El Dokumacılığı*. I.Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi Bildirileri, Konya, Türkiye.
- Erolan-Gülen, F. (2002). *Vakıflar Genel Müdürlüğü halı ve kilim koleksiyonundaki kilim örneklerinin desen, renk ve kompozisyon açısından incelenmesi* (Tez No.120465) [Sanatta Yeterlik Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Etikan, S., & Kılıçarslan, H. (2012, Kasım-Aralık). Düz dokumalarda nazar inancı ve göz motifi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Hakemli Dergisi*, 10, 103-121. ISSN1308-2698
- Genç, R. (1997). Kaşgarlı Mahmut'a göre XI. yüzyılda Türklerde dokuma ve yaygı işleri. *Arış Dergisi*, 3, 8-17. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.97>
- Genç, R. (1997). Türk inanışları ile milli geleneklerinde renkler ve sarı- kırmızı- yeşil. *Erdem Dergisi*, 9 (27), 1104- 1108. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/688269>
- Göksu Yangöz, G., & Atlıhan, Ş. (2018). Osmanlı Saray Kilimlerinin Desen Yapısı. *İdil Dergisi*,7 (45), 619-623. <https://doi.org/10.7816 /idil-07-45-14>
- Görgünay Kırzioğlu, N. (1997). *XVI. ve XVII. yüzyıl saray kilimlerinin Bardız, Karabağ, Moldova/Komrat ve Bulgaristan'da devam edegelen benzerleri*. V. Milletlerarası Türk Kültürü Kongresi, Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri, Ankara, Türkiye.
- Görgünay Kırzioğlu, N. (2001). *Altaylardan Tuna boyuna Türk Dünyasında Ortak Yanışlar (Motifler)*.Kültür Bakanlığı Yayınevi.
- Gümüş, D. (2015). *Aksaray düz dokuma yaygıları: Kilim, cicim, zili* (Tez No.396134) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hidayetoğlu, H. M. (2007). *Konya yöresinde düz dokuma yaygıları (kilim, cicim, zili, sumak)* (Tez No.217300) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44524/552259>
- Kabalcı, O. (2017). *Gaziantep Mevlevihanesi vakıf müzesinde bulunan kilimlerin tahlilleri* (Tez No.497256) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kadioğlu, Ö. (2012). *Çankırı ili merkez köylerinde bulunan düz dokuma yaygılarının tespiti ve günümüzdeki durumu* (Tez No.308841) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kahrıman, Y., Çakıcı, H., Büyükkal, R., Karapire, A., Tarlacı, S. D., Özcan, E., Sugözleyen, S., Okan, A., Ceylan, N., Açıkgöz, Ö., Güven, S., & Ercan, H. E. (2021). Kahrıman, Y. (Ed.), *Şehrimiz Edirne* (s.84) içinde. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. ISBN No: 978-975-11-5228-2
- Karahan, R. (2007). *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karaman, Ş. (2013). *Sivas Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesinde bulunan Sivas il müftülüğü koleksiyonuna ait düz dokuma yaygılarının özellikleri* (Tez No.343805) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Kayabaşı, N., Bozkurt, H., & Özkoca, B. (2016, Haziran). Çorum El Sanatlarında Kullanılan Motifler ve Anlamları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (1), 39-62. <http://dx.doi.org/10.17218/husbed.43344>
- Koç, S. (1998). Ankara Etnografya Müzesi Halı ve Kilim Koleksiyonu. *Arış Dergisi*, 4, 104-114. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.117>
- Koyuncu, A. (2011). *Belenbaşı Köyü (Buca, İzmir) düz dokumaların teknik ve desen özellikleri* (Tez No.293298) [Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Oğuz, B. (2004). *Türkiye halkının kültür kökenleri 4/ dokuma ve giyim teknikleri*. Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları.
- Onuk, T., & Akpınarlı, H. F. (2003). *Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Oyman Büken, N. (2010). El dokumacılığının ve el dokuma tezgâhının tarihçesi, el dokuma tezgâhı çeşitleri. *Sanat Dergisi*, 0 (8), 63-84. <https://dergipark.org.tr/pub/ataunigsfd/issue/2596/33391>
- Oyman, N. R. (2019, Haziran). Bazı Anadolu Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. *Arış Dergisi*, 14, 4-22. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.119>
- Ögel, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş III, Türklerde Ev Kültürü (Göktürklerden Osmanlılara)*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1991). *Türk Tarihine Giriş I*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi*. (2. Cilt). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ölçer, N. (1988). *Türk ve İslâm eserleri müzesi kilimler*. Eren Yayınları.
- Öngen, A. G. (2016). Çağdaş Türk Kırkitli Dokuma Sanatçıları. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9 (17), 59-69. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275517>
- Özbel, K. (1945-1950). *Kılavuz Kitaplar El Sanatları VII Cicim ve Sili*. C.H.P. Halk Evleri Bürosu.
- Öztürk, N. (2010). *Kemaliye (Eğir) halıları* (Tez No.294733) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Parlak, T. (2002). *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*. Ekip Grafik Yayınevi
- Parlak, T. (2007). *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli* (1.Baskı). Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Parlak, T., & Ergüder, A. A. (2010). *Bardız Kilimleri*. Zafer Ofset Matbaacılık.
- Powell, J. (2007). Hart, K. (Ed.), *Josephine Powell Collection: Kilim örnekleri*. Sadberk Hanım Müzesi Yayınevi.
- Sağ, M. (2012). Bir Sembol Olarak Kilim. *Arış Dergisi*, 8, 116- 121. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.42>
- Sevim, K., & Canay, A. (2013). Anadolu'da üretilen kilim motiflerinden bukağı motifi ve bu motiftten çıkan seramik çalışmalar. *İdil Dergisi*, 2 (6), 60-70. <https://doi.org/10.7816/idil-02-06-05>
- Sinemoğlu, N. (1984). *Sanat Tarihi- Tarih Öncesinden Bizansa*. Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.

- Soysaldı, A. (2000, Mayıs, 17-19). *Şarköy Kilimlerinin Teknik, Renk ve Bezeme Özellikleri*. Balkanlar'da Kültürel Etkileşim ve Türk Mimarisi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, Şumnu, Bulgaristan.
- Soysaldı, A. (2001, Kasım). *Bulgaristan Türk Folkloru*. II. Uluslararası Bulgaristan Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri Folklor Araştırmaları Kurumu, Ankara, Türkiye.
- Soysaldı, A. (2009). *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri (Kilim, Cicim, Zili-Sili, Sumak vb.)* (1. Baskı). AKM Yayınevi.
- Soysaldı, A. (2016). Üsküp ve Çevresinde tespit edilen kilim ve diğer yaygı örnekleri. *Azərbaycan Xalçaları*, 6 (19), 138-144.
- Soysaldı, A., & Güldür, M. M. (2002, Kasım, 13-15). *Kirkitli Düz Dokumalarda Teknik ve Mahalli Terminoloji Üzerine Bir Araştırma*, 8. El Sanatları Sempozyumu, İzmir, Türkiye.
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (2005). *Motif-Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). El Sanatları Teknolojisi/ Cicim Dokuma. <https://www.yumpu.com/tr/document/read/17933380/1cicim-dokuma-megep>
- Taş, E. (2009). *Malatya müzesinde bulunan düz dokumalar* (Tez No.257403) [Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Teodosijević, M., Aykut, K., Doğan, A. S., & Sümbüllü, H. T. (2016, Haziran). *Miras-Sırbistan'da Yaşayan Türk Unsurları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. ISBN: 978 975 442 880 3
- Türker, K. (1996). *Ağaç Baskı Tokat Yazmaları*. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 25-28.
- Tsvetkovich, M. (2019, Haziran). Pirot kilim – from veilto Serbian national visual symbol. *Studia Slavicaet Balcanica Petropolitana*, 1, 23-27. <https://doi.org/10.21638/11701/spbu19.2019.102>.
- Tufan, M. (1989). Göç hareketleri ve Yugoslavya Türkleri. *Erdem Dergisi*, 5 (15), 925-976.
- Usal, A. (2006, Aralık). *Edirne Müzeleri - Kültürel Etkinlik Alanları*. Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı Yayınları. <https://edirnevdb.gib.gov.tr/kultur/muzeler.html>
- Ürer, H. (1997). *Emirdağ Afyon Yöresi Düz Dokuma Yaygı Geleneği Ve Bindallı Motifli Kilimler*. C. X, T.C. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Wikipedia The Free Encyclopedia. (2018). Çiprovtsi Kilim. https://en.wikipedia.org/wiki/Chiprovtsi_kilim
- Yaman, S. (2012). Geçmişten Günümüze Trakya El Dokumaları Yaygılar, Tasarımda Sorunlar ve Çözümler. *Arış Dergisi*, 8, 132-147. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.44>
- Yasubuğa, E. (2019). *Antalya müzesinde bulunan kilimlerin tahlilleri* (Tez No.576148) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yeşilbaş, E. (2011). Diyarbakır Karacadağ Kilimlerinin Desen ve Motif Özellikleri. *Arış Dergisi*, 6, 112- 117. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.24>
- Yetkin, Ş. (1974). *Türk Halı Sanatı*. İş Kültür yayınları.

- Yıldırım, M. (2011). Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Cicim Örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 457-482.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26252/276523>
- Yıldırım, M. (2011). Konya Alâeddin Camii'nde Bulunan Karapınar Yöresi Cicim Örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 519-549.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26255/276589>
- Yıldırım, M. (2012). Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 297-321.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26302/277222>
- Yıldırım, M., & Baylan, Z. (2010). Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 415-446.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26258/276596>
- Yurteri, S., & Ölmez, F. N. (2008). *Türk Dokumalarında Ağaç Motifi*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Ankara: Maddi Kültür Bildiriler Kitabı. (1. Cilt). 1445-1470.
- Zencirkıran, A. (2017). *Adıyaman yöresi düz dokumaları* (Tez No.481260) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	İsmihan KABA
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	